

Radu Teodorescu

ANGELOLOGIE CREȘTIN ORTODOXĂ

Cuprins

1. Introducere
2. Concepția ascetică a angheologiei ortodoxe
3. Angelologia Sfinților Părinți
4. Angelologia în contextul ecclesial
5. Angelologia din resursele biblice
6. Concluzie

INTRODUCERE

"Acum, puterile cerești împreună cu noi slujesc. Că iată, intră Împăratul măririi, iată Jertfa cea de taină săvârșită se înconjoară. Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca să fim părtași vieții celei veșnice. Aliluia, aliluia, aliluia!"¹

Un volum de angheologie ortodoxă îl scriem cu mare deschidere și cu mare entuziasm. Încă de la început ținem să subliniem că un volum de angheologie ortodoxă este de fapt o necesitate a „agresiunii” omului contemporan în fața existențelor îngeresti. Tradiția ortodoxă din cele mai vechi vremuri a afirmat existența îngerilor.² Dar din câte știm ortodoxia nu este singura religie sau singura doctrină care afirmă existența îngerilor. Astfel știm numai în cadrul creștinsimului de mai multe confesiuni: ortodoxă, catolică, luterană, calvină, anglicană, metodistă, pentecostală, baptistă, adeventistă și enumerarea ar putea continua. Prin urmare creștinismul de la vremea Domnului Iisus Hristos a fost unul dar el s-a divizat în separațiile marilor confesiuni. Prin urmare asistăm cu toții la un sepectacol al mai multor confesiuni: știm

¹ A se vedea Liturghia Darurilor mai înainte sfințite a Sfântului Grigorie Dialogul. Liturghierul ortodox.

² Termenul de înger este la origini un termen elen αγγελος care din câte știm în limba elenă veche înseamna în mod real mesager sau trimis [slujitor al lui Dumnezeu]. Din acest termen a ieșit tot în limba elenă în sens original termenul de αγγελολογια care era de fapt fără să fie truistic știința despre existența îngerilor sau mai bine spus „știința despre entitățile slujitoare a lui Dumnezeu.” „Η αγγελολογια είναι ένας κλάδος της θεολογίας που εξετάζει το ιεραρχικό σύστημα των αγγέλων, των αγγελιοφόρων, των ουράνιων δυνάμεων. Αφορά πρώτιστα τον Καθβαλιστικό Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό, όπου είναι ένας από τους δέκα σημαντικούς κλάδους της θεολογίας του, αν και είναι σχετικά παραμελημένος. Πολλοί μελετητές θεωρούν ότι ο ιουδαιοχριστιανισμός οφείλει μεγάλο χρέος στο Ζωροαστρισμό στην εισαγωγή της αγγελολογίας και της δαιμονολογίας, καθώς επίσης και στον εκπεσόντα άγγελο Εωσφόρο ως ο υπέρτατος πράκτορας του κακού, συγκρίνοντάς τον με το κακό πνεύμα Αριμάν (Ahriman). Όπως ο Ιρανικής προέλευσης των βεδικών παραδόσεων, Αβεστάν (Avestan). Αλλά και άλλοι κλάδοι των ινδοευρωπαϊκών μυθολογιών υποστηρίζουν ότι η έννοια των δαιμόνων είχε υπάρξει πολύ νωρίτερα¹. Μερικοί μελετητές θεωρούν ότι Ζωροαστρισμός είχε επιρροές στην εβραϊκή αγγελολογία¹ και επομένως και η σύγχρονη Χριστιανική αγγελολογία, λόγω της εμφάνισης στοιχείων του Ζωροαστρισμού στον Ιουδαϊσμό, ύστερα από την εκτεταμένη επαφή του έθνους Ισραήλ με την Περσική Αυτοκρατορία, δανειζόμενος έννοιες, κατά την εξορία του στη Βαβυλώνα¹ Οι δανεισμένες έννοιες μπορούν να περιλάβουν την εισαγωγή της έννοιας του «Σατανά» ως κυβερνήτη των δυνάμεων του κακού, σε αντίθεση με το Θεό (κυρίως στη δυτική χριστιανική και ισλαμική θεολογία)¹ που συγκρίνει τον Σατανά με τον Angra Mainyu (επίσης γνωστό ως Ahriman) της πίστης του Ζωροαστρισμού, που ήταν ο εχθρός Αχούρα Μάζντα, τον ανώτατο Θεό της ανθρωπότητας Οι άγγελοι, μερικοί θεωρούν πως μπορεί να είχαν απεικονιστεί πρώτα ως βοηθοί του Θεού στο Ζωροαστρισμό, ενώ η ιεραρχία τους είναι συγκρίσιμη με την ιεραρχία της σύγχρονης Αγγελολογίας.” A se vedea wikipedia αγγελος.

astfel că mai toate confesiunile creștine au propriile lor anghelologi.³ Astfel, gnosticii antici sau catarii medievali au avut și ei propriile lor anghelologi.

Care este totuși poziția ortodoxă referitoare la anghelologie? Ce spune ortodoxia despre îngerii și despre anghelologie? Cine sunt principalele autorități ortodoxe în materie de anghelologie? Este anghelologia o știință adevărată sau doar o imaginație a vremurilor arhaice ale umanității, care nu mai este de actualitate astăzi? Toate aceste întrebări la fel ca și multe altele au fost în centrul ortodoxiei și a atenției teologilor ortodocși.⁴ Prin urmare, ortodoxia a fost din cele mai vechi vremuri preocupată de anghelologie. Ce este anghelologia, cine sunt cei care au fost primii exponenți ai anghelologiei? Se poate vorbi în sens real și deplin de anghelologie?

Puzderia de volume și de cărți scrise pe această temă ne arată că cu adevărat putem vorbi de anghelologie. Dar mai mult decât orice putem vorbi de o anghelologie ortodoxă. Este cât se poate de clar că anghelologia este știința teologică care se ocupă cu studierea îngerilor și a existențelor îngerești. Primii exponenți ai acestor entități îngerești sunt din punct de vedere ortodox Arhangheliul Mihail, Gavriil și Rafail. Cultul ortodox am putea spune că este în linii mari centrat anghelologic pe acești trei mari arhangheli. În general mai toți teologii ortodocși îi iau ca și obiect de studiu pe acești trei mari arhangheli. Evident, speculațiile anghelologice despre numărtul îngerilor au fost cât se poate de dezbătute în teologia ortodoxă. Primul care a deschis acest mare lanț al dezbaterilor anghelologice a fost în ortodoxie Sfântul Dionisie Areopagitul.⁵

Prin urmare, din punct de vedere al ortodoxiei și a creștinism ortodoxiei Sfântul Dionisie Areopagitul a fost desemnat ca și teologul anghelologiei ortodoxe.⁶ Prin urmare, cei dornici de a se avânta în lumea anghelologiei ortodoxe sunt invitați de ortodoxie să îl aibă pe Sfântul Dionisie Areopagitul ca și îndrumător și ca și povățuitor. Aceasta fiindcă deși au trecut mai mulți ani de la vremea Sfântului Dionisie Areopagitul, totuși sfințenia vieții sale și a experiențelor sale spirituale au fost fără nici o îndoială definitorii pentru ortodoxie. Deși acest mare adevăr anghelologic a fost cât se poate de mult contestat în partea vestică a lumii,

³ O dovadă a acestor separații anghelologice a fost apariția în anul 2010 a unei nuvele de mare circulație internațională a americancei Daniele Trusoni, *Angelologie*. Momentan Biserica ortodoxă nu a emis o părere unanimă referitor la romanul americanei. Oricum, romanul a stârnit mai multe reacții nedorite fiindcă autoarea și-a denumit romanul cu numele unei părți semnificative a doctrinei creștine. Aceasta nu fiindcă anghelologia ar fi accesibilă omului obișnuit. Deși autoarea a ales acest nume extrem de frumos romanul este reactualizat de mai mulți din zilele noastre. Lucrarea a apărut în limba română la editura Litera Internațional, București 2010.

⁴ Dintre cei mai mari teologi ortodocși ai vremurilor contemporane amintim pe Părintele Dumitru Stăniloae, Arhimandritul Benedict Ghiuș, Părintele Constatin Galeriu de la Biserica Sfântul Silvestru din București, Părintele Iustin Popovici, Părintele Arsenie Boca, Părintele Georges Florovsky, Părintele Alexandru Schmemmann, Părintele Paisie Eznepidis [Aghioritul] la fel ca și mai toți părinții aghioriți ai secolului al XX-lea, Părintele Nicoale Steinhardt și mulți alții pe care prezentul volum fiind limitat nu mă lasă să îi pot enumera pe toți. Am putea spune că părinții enumerați mai sus au fost sinteza teologiei ortodoxe a secolului al XX-lea

⁵ Personalitatea Sfântului Dionisie Areopagitul a fost cât se poate de mult contestată de marile confesiuni occidentale. Convertit la creștinism în Areopagul atenian în urma predicii Sfântului Pavel la Atena, Sfântul Dionisie avea să devină autorul unei extrem de controversate lucrări teologice. Este vorba de celebra Ierarhie cerească a Sfântului Dionisie [numele de Areopagitul i-a fost acordat ca și consecință a convertirii sale în Areopagul atenian. O ediție completă a acestei importante lucrări ortodoxe a fost tradusă de regretatul Părinte Dumitru Stăniloae († 1993) de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. Relatarea convertirii la creștinism a Sfântului Dionisie a fost menționată și în Biblia ortodoxă în Faptele Apostolilor.

⁶ A se vedea în acest sens http://www.cartidownload.ro/Diverse/478251/Sf_Dionisie_Areopagitul_Opere_complete_Ierarhia_Cereasca.

Sfântul Dionisie Areopagitul a continuat să rămână pentru ortodoxie și pentru teologia ortodoxă maestrul prin excelență al anghelologiei.⁷

Astfel știm cât se poate de bine că angelologia nu este studiul zeilor păgâni ai lumii antice care umpleau Europa antică. Îngerii nu sunt zei. Aceasta a fost cauza la mai multe scinziuni în religile antice și care din câte putem vedea persistă și astăzi. Evident, dacă îngerii nu sunt atotputernicii zei antici cine sunt ei? Îngerii sunt ființe spirituale și nu sunt extrateresți cum se crede în vremurile contemporane. Ortodoxia crede că Dumnezeu este autorul cosmosului și a universului. Prin urmare Dumnezeu este creatorul a tot ceea ce există în univers și în spațiul cosmic. Ortodoxia nu recunoaște existența altor ființe în univers asemănătoare omului. Ortodoxia recunoaște existența îngerilor sau mai bine spus a „lumii nevăzute.” În teologia ortodoxă Dumnezeu este Cel care umple tot cosmosul și universul și nu ființe extraterestre. Prin urmare o primă și semnificativă învățătură a ortodoxiei este că nu există în cosmos ființe extraterestre ci există Dumnezeu. Din acest punct de vedere pentru anghelologia ortodoxă concepția despre cosmos este una teocentrică, adică Îl are pe Dumnezeu în centrul ei. Concepțiile antropocentrice care îl au pe om în centrul cosmosului sau pragmatice care au materia în centrul lor sunt cât se poate de mult departe de o concepție ortodoxă a cosmosului și a cosmologiei.

Din punct de vedere al anghelologiei ortodoxe cosmosul este o realitate teocentrică. Dumnezeu și nu alte centre de putere cosmică sau nu sunt centrul unității existenței universului. Prin urmare, Dumnezeu a creat în anghelologie și în special în anghelologia ortodoxă universul dimpreună cu îngerii Săi. Tot astfel Dumnezeu a rânduit pentru univers anumite legi ale universului. Aceste legi sunt fizice și unele sunt cosmologice. Oricum, pentru ortodoxie cosmosul sau universul sunt din punct de vedere anghelologic teocentrice, adică au fost create de Dumnezeu pentru om. Este adevărat că omul nu poate să vadă toate planetele existente în univers dar ceea ce trebuie să îi spună existența universului și a cosmosului este mai mult decât orice că Dumnezeu există și că noi trebuie să Îl laudăm pe Dumnezeu pentru mărirea și gloria Sa.⁸

⁷ Sfântul Dionisie Areopagitul care este fără de nici o îndoială „teologul anghelologiei ortodoxe prin excelență” este pomenit de Biserica Ortodoxă pe fiecare dată de 3 octombrie a anului bisericesc. „Acesta, întrecând pe toți cu bogăția, cu slava, cu mintea și cu înțelepciunea, era unul din sfinții Areopagului, dar fiind convins de marele Pavel, s-a botezat și a fost hirotonit episcop. Fiind învățat tainele cele de negrăit și dumnezeiești de înțeleptul Ierotei, a lăsat și cărți minunate și foarte înalte. Însă acest sfânt Dionisie tâlcuind și Tipicul bisericesții orânduiei, după aceea s-a dus spre părțile Apusului, pe vremea împărăției lui Domițian și arătând multe minuni, i s-a tăiat capul în cetatea Parisului. Și primindu-și capul în mâinile sale, a umblat două mile de loc pe picioarele sale, făcând ca să se minuneze cei ce îl vedeau, și nu l-au lăsat până nu s-a întâlnit cu o femeie anume Catula. Și oprindu-se din dumnezeiască pronie, l-a pus în palmele ei ca pe un odor. Așijderea și ucenicii săi, Rustic și Elefterie, tăindu-li-se capetele și aruncându-li-se trupurile împreună cu mucenicescul trup al sfântului propovăduitor ca să-l mănânce fiarele cele sălbatice și păsările. Oarecare credincioși le-au luat și le-au ascuns pentru frica ce era atunci de ucigători; și după ce s-au dus aceia, le-a așezat Fericită Catula într-o casă, la trei ale lunii octombrie. Era la statul trupului om de mijloc, uscățiv, albenet, cam galben, puținel cam scobit la nări, cu sprâncenele dese, cu ochii adânciți și cu urechile mari, cărunt păros, cu barba cam lungă și rară puținel, cam pântecos, degetele mâinilor lungi. Și se săvârșește soborul lui în preasfânta marea Biserică.” Sinaxarul Sfântului Dionisie din Mineiul pe luna octombrie, <http://www.calendar-ortodox.ro/luna/octombrie/octombrie03.htm>.

⁸ În ortodoxie universul cu miliardele sale de planete și galaxii nu poate să ne ducă decât cu mintea la Dumnezeu și la Dumnezeu ca și creator al universului. Complexitatea universului și a existenței sale este fără de nici o îndoială cea mai mare dovadă a atotputerniciei lui Dumnezeu și a realității prezemței lui Dumnezeu în univers. Universul nu este produsul hasoului și a hazardului cum cred marile teorii științifice ale lumii. O astfel de teorie a fost cea a Big-bangului care vede că universul a fost produsul hazardului.

Universul cu toată complexitatea sa este un act creator al lui Dumnezeu. Prin urmare, universul este creația lui Dumnezeu. Universul nu este din punct de vedere cosmologic lipsit de supravegherea îngerilor lui Dumnezeu. Prin urmare, Dumnezeu este din punct de vedere cosmologic autorul cosmosului. Din punct de vedere anghelologic, Dumnezeu este autorul îngerilor. Am putea spune că în termenii teologiei ortodoxe omul este o intersecție a lumii îngerești și a lumii cosmosului. Dumnezeu nu a creat extrateresți, sau cel mai bine spus, nu există nici o dovadă că Dumnezeu ar fi creat viață pe alte planete decât pământul. Evident, pământul este o facțiune minusculă din complexitatea universului. Universul este fără doar și poate creația lui Dumnezeu. În univers vedem în special două lucruri: este vorba de complexitatea și de atotputernicia lui Dumnezeu.

Prin urmare, în mai toate textele Sfinților Părinți, începând cu Dionisie Areopagitul se vorbește de o lume a îngerilor. Această lume a devenit cu timpul subiectul unei analize deosebite a teologiei și în special a teologiei ortodoxe. Vedem astfel în mai toate Bisericile ortodoxe icoane cu îngeri, imagini cu îngeri, cărți despre îngeri și uneori și alte reprezentări mai mult sau mai puțin canonice ale îngerilor. Îngerii sunt astfel adulați în cântări de cult sau în alte melodii dedicate lor.⁹ Pe îngeri îi putem întâlni în toate documentele ortodoxe și în toate scrierile autorilor biblici canonici și ai Sfinților Părinți. Îngerii sunt asociați cu puritatea, curăția, transeparnța și credințioșia în fața slujirii lui Dumnezeu. Fără de nici o îndoielă că îngerii sunt ființe care slujesc neîncetat lui Dumnezeu și sunt zii și noapte la drept vorbind în slujba lui Dumnezeu.

Dumnezeu a creat cosmosul din nimic și tot Dumnezeu este Cel care a creat și pe îngeri. Este cât se poate de evident că între cele două existențe există o demarcație și o linie de oprire. Am putea spune că angheologia se împarte în trei mari perioade din punct de vedere a analizei omenești: 1. angheologie antică [în care avem primele datări despre existența îngerilor], 2. angheologie medievală [în care avem relatările teologilor și a sfinților medievali referitor la existența îngerilor] și 3. angheologie contemporană [în care avem de a face cu realitățile teologilor din zilele noastre sau a părinților spirituali îmbunătățiți spiritual care ne învață să îi iubim și cinștim pe îngeri].¹⁰

Oricum ortodoxia nu recunoaște alte concepții referitoare la rolul și la atribuțiile îngerilor. Îngerii sunt astfel denumiți toate ființele din toate categoriile ierarhiei lor dar cum am spus nu toți au funcția de trimiși sau de mesageri al lui Dumnezeu. Prin urmare, îngerii sunt ființe supraumane și supranaturale. Ei au puteri care depășesc puterile omului. Teologia ortodoxă recunoaște că toți îngerii au fost creați pentru a fii în slujba lui Dumnezeu și că o parte dintre ei nu s-au supus voii lui Dumnezeu și au devenit astfel demoni sau diavoli.¹¹

⁹ În ortodoxie există așa numită tradiție a „pricesnelor duminicale sau săptămânale.” Ortodoxia nu încurajează computerea altor imane sau cântări decât cele canonice ale Bisericii.

¹⁰ În acest sens, există două denumiri geografice care au referire la îngeri. Sunt puțini cei care știu că Anglia este foarte legată de numele de îngeri. Anglia este din punct de vedere etimologic un derivat al noțiunii de înger. La fel de bine o a doua regiune geografică care se leagă de îngeri este localitatea Los angeles, care este pluralul numelui de înger.

¹¹ Studiul demonilor se numește demonologie dar teologia și teologii ortodocși nu consideră că acest studiu este folositor cuiva. Este bine să se știe că între lumea îngerilor și lumea demonilor nu există nici un fel de legătură. Îngerii și diavolii sunt ca și diferența dintre lumină și întuneric sau cald și rece. Diavolii au căzut de la Dumnezeu prin exercitarea greșit intenționată a voii lor. Astfel din îngeri de lumină sau transformat în îngeri ai întunecului. Confrom Sinodului al V-lea Ecumenic din anul 553 căderea diavolilor sau a demonilor este ireversibilă deci ei au căzut de la Dumnezeu și au urmat răului și răutății în mod ireversibil.

Prin urmare, ce este anghelologia? Anghelologia este din punct de vedere teologic o sistematizare a cunoștințelor care le avem despre îngerii. Ce este atunci un anghelolog? Un anghelolog este o persoană care studiază adevărurile legate de existența și funcțiile îngerilor. Cum am spus, nu trebuie făcută confuzia între îngerii și extraterestrii. Unele opinii teologice cum ar fi cea a părintelui Serafim Rose este că demonii sunt din mai multe puncte de vedere chipuri ale extraterestrilor sau a fenomenelor UFO sau a OZN-urilor. Dumnezeu nu a descoperit până acum nici unui sfânt părinte existența vieții pe alte planete sau a extraterestrilor cum bine se crede. Acest fel de gândire a apărut în special odată cu emanciparea științifică a omului când omul a început să vadă în existența cosmosului doar o realitate a hazardului.

Cei care nu văd în univers sau în cosmos o anumită orânduire sau perfecțiune nu vor putea să îl vadă pe Dumnezeu în complexitatea universului. Acei oameni este cât se poate de posibil să vadă demonii extraterestri în cosmosul creat de Dumnezeu. Fără nici o îndoială că îngerii lui Dumnezeu se decoperă atunci când voia lui Dumnezeu este în confruntare cu aceasta. Îngerii sunt în slujba lui Dumnezeu și ei trebuie să ducă la îndeplinire tot ceea ce le cere Dumnezeu. O locație a îngerilor este foarte greu de stabilit din moment ce ei nu sunt materiali ci sunt ființe spirituale. Mai toți sfinții părinți ne spun că îngerii sunt apărători și ajutători ai omului în relație cu Dumnezeu. După alții îngerii sunt intermediari între noi și Dumnezeu. Imnologia ortodoxă este extrem de bogată în referințe la existența îngerilor.

Îngerii sunt ființe de lumină, create de Dumnezeu din eternitate pentru slujirea lui Dumnezeu și a realității existenței lui Dumnezeu. Nu putem să îi dislocăm pe îngerii de existența lui Dumnezeu. Îngerii nu sunt identici cu Dumnezeu dar în orice caz sunt cât se poate de aproape de Dumnezeu și cunosc ceea ce voiește Dumnezeu. Mai mulți teologi și sfinții părinți au spus cât se poate de mult că îngerii au funcția de Îl asista pe Dumnezeu în raport cu omul, cu lumea și cu universul.¹²

Astfel nu voi spune în prezentul studiu că anghelologia ortodoxă este singura adevărată dar trebuie să arătăm că Dumnezeu a creat universul și la fel de bine și pe îngerii Săi care sunt „asistenții Săi” în facerea și ordonarea lumii. Pe cum cosmosul a fost organizat de astronomii în diferite compartimentări astronomice tot așa și îngerii au fost ierarhizați de sfinții părinți în ceea ce a fost ierarhia îngerilor. Filosofia ierarhiei îngerilor nu este în nici un caz o filosofie a superiorității și a dominației ci mai bine spus o filosofie a ordinii și a egalității. Îngerii ne spun sfinții părinți că nu se simt stânjeniți în a asculta și a se supune unii față de alții.¹³

Prin urmare știm cât se poate de bine că îngerii sunt creați de Dumnezeu și au menirea de a veghea asupra omului și asupra vieții sale spirituale. Oamenii care nu vor să aibă de a face cu Dumnezeu în mod foarte clar ne spun sfinții părinți ai ortodoxiei că nici îngerii lui Dumnezeu nu stau în jurul lor. Tot anghelologia ortodoxă ne spune că fiecare om născut primește de la Dumnezeu un înger păzitor în momentul botezului.¹⁴ Acest înger păzitor nu se

¹² În limba română știm numai de o lucrare dedicată acestui subiect. Este vorba de lucrarea lui Constatin Alexandrescu, *Angeologia*, (Editura Alfa: Bucrești, 1997).

¹³ În acest sens, teologia ortodoxă a respins ca necanonică doctrina nefilimilor sau a celei de a zecea ierarhii a îngerilor pe lângă cele două ierarhii sau cete îngerești. Termenul ebraic de nifilim înseamnă „cel căzut” נִפְלִיִּים și se crede că ei au fost un fel de special de giganti umani care au rezultat din fecundarea sexuală dintre îngerii și oameni. Ortodoxia a respins o asemenea teorie referitor la existența îngerilor. Canon Biserica Ortodoxă recunoaște existența numai a năpă ierarhii sau cete îngerești. În cinstea lor la slujba de dimineață a Învierii [în popor utrenie] la cântarea canoanelor se cântă 9 cântări tocmai ca să se arată numărul cetelor îngerești.

¹⁴ Opinia dacă îngerul păzitor este primit la momentul botezului sau al nașterii este una controversată în dogmatica ortodoxă. În general sfinții părinți ne spun că îngerul păzitor se apropie de prunc în momentul botezului când cel puțin în accepția ortodoxă punctul este șters sau iertat de păcatul strămoșesc al primilor oameni.

depărtează de om în concepția ortodoxă decât atunci când omul se înrăutățește și oprește contactul sau comuniunea cu Dumnezeu.

Fără de nici o îndoială că doctrina îngerului păzitor al omului este una cât se poate de dezbătută de teologii ortodocși. Cu toții avem un înger păzitor de la momentul sau din proximitatea momentului botezului. Acest înger însă nu stă cu omul care nu merge pe calea bineplăcută lui Dumnezeu. Sfinții părinți văd în îngerul păzitor un prieten al omului și în orice caz un îndrumător. Din acest punct de vedere ortodoxia a rânduit rugăciuni și canoane de rugăciuni către îngerul păzitor. În aceste canoane de rugăciuni învățăm cum trebuie să ne comportăm față de îngerul păzitor. Ca și prieten al omului, îngerul păzitor nu trebuie calomniat sau abuzat.

Unii sfinți părinți sunt de părere că îngerii păzitori vor da seama în fața lui Dumnezeu pentru fiecare dintre noi oamenii și pentru viața care am dus-o. La fel de bine Biserica Ortodoxă a rânduit și sărbători închinare sfinților îngeri. Astfel fiecare zi de luni este o zi dedicată îngerilor lui Dumnezeu în care Ortodoxia recomandă ca fiecare dintre noi după puteri dacă putem să facem canonul de rugăciune către îngerul păzitor. Apoi mai este o zi de sărbătoare închinată Arhanghelului Mihail și în cele din urmă soborul sfinților arhangheli Mihail și Gavriil pe fiecare dată de 8 noiembrie a calendarului ortodox. Acestea sunt generalități pe care fiecare creștin ortodox le cunoaște. Atunci am putea fii întrebați care este rolul angheologiei sau este necesară o angheologie în ansamblu sau mai ales o angheologie ortodoxă?

Răspunsul sfinților părinți la această întrebare a fost unul pozitiv. Omul trebuie să fie preocupat de existența și de funcțiile îngerilor sau a modului lor de a exista. Din Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul știm că îngerii nu trebuie adorați în locul lui Dumnezeu ci pe ei trebuie să îi cinștim ca și făpturi create de Dumnezeu. Faptul că îngerii au puteri supranaturale au demonstrat-o mai multe evenimente din trecut. Un astfel de eveniment a fost învierea Domnului Iisus Hristos, fapt incontestabil care a fost vestit de un înger. Astfel de fapte incontestabile a existenței și a acțiunilor îngerilor le găsim în viețile sfinților și a marilor asceți ortodocși. Părinții Patericului egiptean ni se spune că au experimentat foarte mult prezența îngerilor.¹⁵

Prin urmare putem vorbi din multitudinea de resurse spirituale și aghiografice pe care le avem de o anghelologie ortodoxă. Acest volum nu se vrea nimic mai mult sau mai puțin decât o recapitulare a anghelologiei ortodoxe și a învățăturilor sfinților părinți despre îngeri și despre existența lor. Cartea de față se adresează omului secolului al XXI-lea care găsește canoanele sau tiparele spiritualității ortodoxe perimate și demodate. Dacă în lumea de azi avem nevoie din ce în ce mai mult de materie și de satisfacții trupești, ce ne împiedică să avem cât mai multe mulțumiri și satisfacții îngerești sau comuniune cu îngerii lui Dumnezeu? Deși veacurile au trecut, îngerii lui Dumnezeu sunt la fel de actuali ca și pentru timpurile antice. Omul a rămas în sens platonice sau elenic tot o „ființă cu două picioare și fără pene.” Nevoia de comuniune anghelologică a omului este la fel de actuală astăzi cum a fost și în antichitate.

¹⁵ A se vedea Patericul egiptean, (Arhiepiscopia de Alba Iulia, reeditare 2003).

CONCEPȚIA ASCETICĂ A ANGHELOGIEI ORTODOXE

„Bucură-te, Mihaile, mare Arhistrateg, cu toate Puterile cerești!”¹⁶

Evident, pentru omul secolului al XXI-lea care a experimentat enorm de multe filosofii și ideologii culturale sau sociale a adresa cuvinte de rugăciune sfinților arhangheli sau îngerilor este în cele mai multe cazuri un fapt demodat și lipsit de implicații spirituale. Prin urmare, anghelologia tradițională ortodoxă ne spune că îngerii sunt ființe imateriale adică nu au trupuri. Din această concepție au ieșit mai multe doctrine ortodoxe ascetice. Ce este o doctrină ascetică? Ascetismul este doctrina care susține că sufletului omului este superior trupului. Prin urmare viața sufletească sau cea spirituală este cea care trebuie să conducă omul. Omul este fără de nici o îndoială o ființă amfobică, adică are trup și suflet. Omul trebuie să mențină un raport de echilibru cu puterile îngerești. Acest raport se menține în ortodoxie prin asceză.¹⁷

Prin urmare ascetismul este o trăsătură fundamentală a adevăratului anghelolog. Anghelologul este cel care studiază pe sfinții îngeri. Mai mult decât orice anghelologul este cel care se dedică în întregime cunoștințelor care le avem despre îngeri. Din punct de vedere istoric și nu ascetic un anghelolog trebuie să se bazeze pe cunoștințele care le avem despre îngeri din resursele canonice ale tradiției ortodoxe. Știm astfel de canonul biblic, de scrierile

¹⁶ Din Acatistul Arhanghelului Mihail.

¹⁷ Originea termenului de asceză este una elenă. În limba eelnă avem termenul de ασκεσις care înseamnă mai mult decât orice exercițiu spiirital sau înfrânare.

sfinților părinți [dintre care am menționat pe Sfântul Dionisie Areopagitul], de tradiția aghiografică a Bisericii și a tradiției ortodoxe. Prin urmare cel care este una devărat anghelolog este fără de nici o îndoială ascetul sau cel care mai bine spus practică asceza.¹⁸

Astfel, care sunt beneficile ascezei din punct de vedere ortodox? Ne poate ajuta asceza în cunoașterea anghelologică? Sfinții Părinți și marii asceți ai ortodoxiei ne spun că da cu adevărat asceza poate să ne ducă la o cunoaștere spirituală a existențelor îngerești a lui Dumnezeu sau mai bine spus la ceea ce am putea numii o anghelologizare a omului. Astfel asceza este mai mult decât orice o antropologie anghelologică. Ea ne face să fim înfrânați și să ne putem controla pe noi înșine. În slujirea lui Dumnezeu de multe ori omul se poate asemăna îngerilor sau poate ajunge prin asceză la stadii asemănătoare celor îngerești. Nu au fost puține cazurile marilor sfinți ortodocși care s-au asemănar vieții îngerilor.

Ce este un stadiu anghelologic sau un stadiu îngeresc? Un stadiu anghelologic sau un stadiu îngeresc este stadiul în care omul este fără de nici o îndoială în cea mai mare comuniune cu îngerii lui Dumnezeu și cu ființele îngerești. Acest stadiu se deosebește cât se poate de mult de stadiul „spiritual ortodox” care am putea spune că este numai o preînchuire sau o prefigurare a comuniunii anghelologice. Ortodoxia nu știe exact câți îngeri a creat Dumnezeu. Totuși ortodoxia știe foarte bine că Dumnezeu este Cel care dorește ca omul să poată ajunge la un stadiu de comuniune sau de comunitate îngerească. Acest stadiu este fără nici o îndoială ceea ce am putea numii „comuniunea sau comunitatea îngerească.”

Prin asceză omul poate devenii din mai multe puncte de vedere asemănător îngerilor care sunt ființe în întregime imateriale. Omul nu poate să se dematerializeze total, dar el poate ajunge la o cunoaștere a îngerilor și a experimentării lor. Calea ascezei implică rugăciunea sau mai mult decât orice starea de rugăciune și de despătimire. Omul pătimăș sau omul viciat nu poate ajunge la o cunoaștere anghelologică. Aceasta fiindcă iubirea de material și de materie îl face din mai multe puncte de vedere orb și imun față de existențele îngerești. Din acest punct de vedere teologia ortodoxă este cât se poate de mult o teologia anghelologică, adică este orientată în spre lumea îngerilor și a existențelor îngerești.¹⁹

Cine este îngerul? Îngerul este fără de nici o îndoială subiectul central al anghelologiei. Doar că îngerul nu este în nici un caz pus sub microscop după cum se face astăzi în marile laboratoare sau marile centre de investigație științifică. Dumnezeu nu a creat viață în univers în afară de pe pământ dar a creat o „lume paralelă cu cea a noastră,” sau mai bine spus o sferă separată de cea a noastră. S-a vorbit în anghelologia Evului Mediu de o „sferă a existențelor îngerești.” Această sferă separată care nu este una cosmică este în orice caz o sferă spirituală sau mai bine spus imaterială care nu se bazează pe legi fizice.²⁰ Prin urmare încă din antichitate Aristotel concluziona că îngerii sunt existențe metafizice. Prin metafizic înțelegem că ei nu sunt supuși lumii sau legilor fizice după cum suntem noi. Spre deosebire de

¹⁸ A se vedea cât se poate de clar distincția dintre asceza ortodoxă și yoga hindușilor. Asceza ortodoxă este mai mult decât orice o formă de sacrificiu sau de jertfire pe care omul o face în fața lui Dumnezeu. Yoga brahmanică sau hindusă nu este recunoscută ca și o parte a ascezei ortodoxe. Faptele ascezei ortodoxe sunt mai mult decât orice faptele controlului trupului și ale stăpânirii impulsurilor pătimășe și păcătoase ale trupului omenesc. Trupul trebuie stăpânit și mai mult decât orice controlat. Asceza ortodoxă implică în toate formele ei stăpânirea trupului și a organismului uman.

¹⁹ O lucrare cât se poate de bine documentată pe această teemă a fost scrisă de academicianul francez Henri Corbin, *Omul și îngerul său* (Editura Univers Enciclopedic, București, 2002).

²⁰ O lucrare de investigație anghelologică a fost scrisă în antichitate de Aristotel *Metafizica*, <http://www.scribd.com/doc/6947635/Aristotel-Metafizica>. O variantă în limba română se poate găsi la adresa de mai sus.

om, îngerul ca și ființă imaterială este perceput de om în limitele ascetice sau prin asceză. Astfel, am putea spune că încă din antichitate exercițiul ascetic a devenit unul cât se poate de semnificativ în „relaționarea față de lumea îngerilor.”

Asceza a devenit un imperativ al cunoașterii îngerești. Să nu uităm din trecutul creștin ortodox că Sfântul Ioan Teologul a avut cea mai mare descoperire a sa într-un mediu cât se poate de ascetic pe insula Patmos unde a scris un adevărat tratat de anghelologie pe care la intitulat Apocalipsa. Comuniunea și gnoseologia anghelologică este fără de nici o îndoială ascetică. În mare parte mai toți marii Sfinți Părinți ai ortodoxiei care au scris adevăruri despre existențele îngerești sau despre inteligențele anghelologice au fost mari asceți și mari eremiți.²¹

Tradiția ortodoxă a avut foarte mulți sfinți părinți care pe parcursul veacurilor au elaborat o sumarizare a tuturor lucrurilor care le cunoaștem despre îngeri. Un prim tratat de anghelologie a fost scris de Sfântul Ioan Teologul. Un alt tratat de anghelologie a fost scris de Sfântul Dionisie Areopagitul. Evident există o mare diferență din punct de vedere teologic dintre spiritualitate și anghelologie. În timp ce spiritualitatea abordează tot ceea ce știm despre spirit în general, anghelologia abordează tot ceea ce știm în general despre îngeri și despre existența lor. Îngerii sunt ființe spirituale dar nu sunt subiectul exclusiv al spiritualității. Istoria termenului de anghelologie se pierde în negura vremurilor. Practic știm că acest cuvânt este de origine elenă dar nu se mai știe exact cine a fost primul care a folosit acest cuvânt. În sens strict etimologic, anghelologia nu implică numai studiul trimișilor sau a mesagerilor lui Dumnezeu față de om ci mai mult implică și studiul funcțiilor sau mai bine spus a slujitoriilor îngerilor.

Angheologia este în primul rând expunerea sistematică a cunoștințelor care le avem despre îngeri și despre natura lor. Este cât se poate de evident că îngerii au fost creați de Dumnezeu ca și o altă lume decât a noastră. Îngerii au exprimat în mai multe rândurile dorința de a se descoperii oamenilor. Din acest punct de vedere ei au fost fără de nici o îndoială cea mai mare taină a „lumii de dincolo” sau a lumii nevăzute. Oricum ce crede ortodoxia despre îngeri? Ortodoxia crede că îngerii au fost cei care au creat cosmosul dimpreună cu Dumnezeu și cei care mențin ordinea sau mai bine spus buna desfășurare a cosmosului și a universului. Tot ortodoxia crede că ei sunt cei care stau în ceruri sau în paradis. Este cât se poate de necesar să precizim că în evul mediu, îngerii nu au fost subiectul investigațiilor științifice ci mai mult subiectul investigațiilor mistice. În teologia medievală, anghelologia era o parte a misticii. Mari mistici medievali cum ar fi Mester Ekhard au elaborat și ei mai multe anghelologii. Chiar dacă nu toate anghelologiile medievale au fost extrem de bine elaborate Evul Mediu a fost probabil cea mai lungă perioadă dedicată studiului anghelologic. Numele cel mai sonor din anghelologia Evului Mediu a rămas Toma Aquino. Evident, pe lângă Toma Aquino au existat și mulți alți mari teologii și anghelologi medievali care au elaborat învățături și doctrine despre existențele îngerești.²²

²¹ Un astfel de caz a fost diaconul Evagrie Ponticul. În lucrarea sa *Tratatul gnostic*, Evagrie sublinia că prin asceză creștinul poate ajunge la o contemplare angheologică a lui Dumnezeu. O lucrare fundamentală pe această temă a fost scrisă de Părintele Gabriel Bunge, *Evagrie Ponticul o introducere* (Editura Deisis, Sibiu, 1997).

²² Am putea enumera trei mari lucrări principale ale lui Toma Aquino, *Scriptum super Sententiis*, *Summa contra Gentiles*, *Summa Theologiae*. Toma Aquino a fost prin excelență un scriitor de limbă latină. Probabil a fost unul dintre cei mai mari scriitori de limbă latină din Evul Mediu.

Prin urmare, anghelologia este o ramură teologică care se înrudește foarte mult cu ascetica și cu mistica. Totuși, anghelologia nu este nici mistică și nici ascetică. În general pentru a ajunge la o gnozeologie anghelologică trebuie să fim cât se poate de mult persoane ascetice. Îngerii nu pot fii văzuți cu ochiul liber exact cum vedem un pom sau un munte, dar facultățile lăuntrice ale omului au fost înzestrate cu capacitatea de a percepe îngerii și de a vedea îngerii și lumea lor. Lumea îngerilor este din mai multe puncte de vedere o lume paralelă cu o noastră sau o altă sferă decât a noastră. Fără să fie ființe extraterestre, îngerii au existat în cer dimpreună cu Dumnezeu mai înainte de facerea cosmosului. Este greu de determinat momentul creației îngerilor. Știm că îngerii sunt cât se poate de dependenți de existența lui Dumnezeu și că la fel ca și în cazul omului, Dumnezeu este creatorul lor. Atunci când omul contemporan vrea să caute îngeri el trebuie să știe că nu îi v-a găsi în plenitudinea spațiului cosmic. De mai bine de câteva mii de ani, omul a căutat îngerii în spațiul cosmic și nu i-a găsit. Îngerii sunt oricum ființe mult mai subtile decât materia spațiului cosmic. De fapt ei sunt dincolo de spațiul cosmic, fiindcă prin ei s-a creat spațiul cosmic.

Totuși, chiar dacă lumea îngerească este superioară lumii omului, lumea îngerească nu este perfectă. Anghelologia ortodoxă vorbește de o mare „scinziune” sau de „o cădere a îngerilor.” Această cădere a avut loc mai înainte de facerea cosmosului și a omului. Sfinții Părinți ne spun că în fruntea îngerilor răzvrătiți s-a aflat un înger [pe care undii dintre părinți în pun fie în ierarhia serafimilor sau fie a heruvimilor] pe nume Satan care a vrut să fie însuși Dumnezeu sau mai bine a vrut să își „pună tronul său mai presus de cel al lui Dumnezeu.”²³

Dimpreună cu Satan au fost aruncați de la fața lui Dumnezeu mai mulți îngeri care au devenit diavoli. Unii sfinți părinți ne spun că demonii au fost de fapt îngeri care au fost mai mult decât orice îngeri care erau cât se poate de mult „cei care au apreciat propria lor perfecțiune și nu pe cea a lui Dumnezeu.” Unele speculații ar spune că au căzut numai o treime din numărul tuturor îngerilor. În Biblie nu avem prea multe lucruri referitor la numărul îngerilor care s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. S-a vorbit de o rebeliune a îngerilor care i-a transformat în demoni. Demonii urăsc pe Dumnezeu și vor distrugerea a tot ceea ce a creat Dumnezeu. Prin urmare ei vor distrugerea omului și a cosmosului.

Satan a fost fără de nici o îndoială autorul rebeliunii îngerilor împotriva lui Dumnezeu și fără de nici o îndoială el este cel care a introdus răul în lume și în univers. În timp ce îngerii

²³ Căderea lui Satan sau mai bine spus „izgonirea lui Satan din cer sau dintre cetele îngerești,” a fost cel mai mult subiectul teologiei biblice a Vechiului Testament. În Vechiul Testament prorocul Isaia a descris cel mai bine acest capitol al căderii diavolului din înger de lumină în demon al întunecirului: „Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineții! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, biruitor de neamuri! Tu care ziceai în cugetul tău: "Ridica-mă-voi în ceruri și mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi așeza jilțul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălașul meu, în fundurile laturei celei de miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor și asemenea cu Cel Preaînalt voi fi". Și acum, tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adâncului! Cei ce te văd își întorc privirea în spre tine și se uită cu luare aminte zicând: "Oare acesta este omul de care tremura pământul și împărățiile se cutremurau?" Oare acesta este cel ce prefăcea lumea în pustiu și cetățile le dabora și nu da drumul robilor săi?" Toți împărații popoarelor se odihnesc cu cinste, fiecare în locașul său. Și numai tu ești azvârlit departe de mormântul tău, ca o ramură fără de preț, ca rămășițele celor care au fost uciși cu lovituri de sabie, zvârliți pe pietre de mormânt, ca un hoit călcat în picioare. Tu nu te vei pogori în mormânt, căci tu ai pustiit pământul tău și pe poporul tău l-ai ucis! Niciodată nu se va mai vorbi despre neamul celor răi! Toți împărații popoarelor se odihnesc cu cinste, fiecare în locașul său. Și numai tu ești azvârlit departe de mormântul tău, ca o ramură fără de preț, ca rămășițele celor care au fost uciși cu lovituri de sabie, zvârliți pe pietre de mormânt, ca un hoit călcat în picioare. Tu nu te vei pogori în mormânt, căci tu ai pustiit pământul tău și pe poporul tău l-ai ucis! Niciodată nu se va mai vorbi despre neamul celor răi!" A se vedea Isaia 14.

buni au rămas stabili în slujirea lui Dumnezeu îngerii cei răi au devenit demoni și etern condamnați la iad și la depărtarea de Dumnezeu. Prin urmare este cât se poate de evident că nu mai poate fii vorba de o întoarcere a demonilor înapoi la stadiul lor de slujitori ai lui Dumnezeu. Anghelologia ortodoxă afirmă izгноirea ireversibilă a demonilor de la fața lui Dumnezeu.²⁴

Prin urmare, Dumnezeu a creat pe toți îngerii buni și fără de nici o „meteahnă.” Din propria lor libertate o parte dintre îngeri s-au revoltat împotriva lui Dumnezeu sau mai bine spus o propriului lor creator. Prețul acestei „revolte sau răzvrătiri” a fost fără de nici o îndoială „căderea îngerilor” sau aruncarea îngerilor de la Dumnezeu în neant. Mai multe despre acest fapt nu știm decât din ceea ce ne-au spus sfinții părinți și mari asceți ai ortodoxiei. În acest sens în ortodoxie asceza sau viața ascetică a devenit un imperativ sau mai bine spus o necesitate de a îl elibera pe om cursele materiei sau a viețuirii exclusiv materiale și a se îndrepta în spre Dumnezeu.

Demonii fiind orientați în spre materie vor distrugerea ei, astfel că ortodoxia a devenit ascetică, adică ortodoxia nu a idolatrizat materia dar a recunoscut și încă recunoaște folosirea ei în mod rațional. Raționalitatea materiei a fost fără de nici o îndoială țelul ultim al ascezei ortodoxe. Cine este ascetul? Ascetul este cel care se aseamănă din mai multe puncte de vedere îngerilor lui Dumnezeu. Între ascet și înger există o puternică asemănare fiindcă ascetul este cel care urmează modelului înfrânării îngerului în timp ce pățimașul nu este decât altceva un rob al materiei. Evident, și ascetul și omul pățimaș este un folositor al materiei. Diferența anghelologică dintre un ascet și un pățimaș este că în timp ce ascetul își pune toate puterile sale în slujirea lui Dumnezeu, pățimașul și le pune de mai multe ori prin puterea demonilor în slujba propriei sale gratificări. În timp ce ascetul ajunge la viața îngerească sau la asemănarea vieții îngerești, pățimașul am putea spune că se demonizează și se îndepărtează de Dumnezeu „idolatrizând” materia și plăcerea trecătoare care o aduce aceasta.

Sfinții Părinți nu consideră că materia este rea în sine. Materia din punct de vedere al asceticii ortodoxe trebuie să fie un punct de „anghelologizare” a omului sau de a face din om un chip al îngerului și nu un chip al demonului. Prin urmare mai mulți sfinți părinți ne-au spus că materia este „înșelătoare.” Omul poate devenii prin materie un „sclav al puterilor demonice,” care cum am spus sunt conduse de rivalul lui Dumnezeu, Satan sau conducătorul demonilor.²⁵ Prin urmare, diavolul sau Satan este cel care a fost creat de Dumnezeu dar a inițiat o luptă și o adversitate eternă împotriva lui Dumnezeu. Aceasta a fost ceea ce sfinții părinți au denumit nebunia lui Satan, a faptului că a uitat de originea lui, de cine l-a creat și l-a plăsmuit. Creat de Dumnezeu, Satan se află sub puterea lui Dumnezeu și este cât se poate de limitat în acțiunile lui. Din cauza rebeliunii sale el a fost pedepsit de Dumnezeu la întuneric etern.²⁶

²⁴ Rebeliunea sau răzvrătirea îngerilor căzuți deveniți diavoli este un eveniment care a avut loc dincolo de limitele temporalității. Îngerii fiind ființe nemuritoare căderea lor a avut loc din eternitate. Decizia lor de a viețui fără Dumnezeu a fost fără de nici o îndoială o decizie eternă. Demonii sunt cei care sunt cei mai mari inamici ai omului și cei care vor distrugerea definitivă a lumii și a universului ca și creație sau facere a lui Dumnezeu.

²⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur a fost cel care a scris un număr imperionant de omilii intitulate „Despre mărginita putere a diavolului.” (A se vedea EIMBOR. O colecție online a acestor omilii poate fii găsită la adresa: <http://www.scribd.com/doc/7905793/Sfantul-Ioan-Gura-de-Aur-Despre-Marginita-Putere-a-DiavoluluiDespre-CaintaDespre-Necazuri-Si-Despre-Biruirea-Tineretii>.)

²⁶ Acest capitol este probabil unul dintre cele mai dificile capitole ale angheologiei ortodoxe. Angheologia ortodoxă este conștientă că răul care există din lume și care în ortodoxie este subiectul teodicei este de origine supranaturală. Prin urmare, nu Dumnezeu este cauza răului ci Satan sau diavolul [termenul de diavol a fost dat

Evident, ortodoxia a fost fără nici o îndoială preocupată de anghelologie și de lumea îngerilor. Omul este o anexă a lumii îngerilor. Mântuirea omului a însemnat din mai multe puncte de vedere șederea omului de partea îngerilor lui Dumnezeu. În timp ce demonii vor distrugerea totală și ireversibilă omului, îngerii sunt protectori ai omului și cei care vor mântuirea sau eliberarea omului. Evident, acest conflict al îngerilor și al demonilor are până la sfârșitul lumii. Demonii prin puterea răutății lor vor căuta să înșele pe câți mai mulți oameni să urmeze calea răului și a dezbinării, în timp ce îngerii vor căuta să le arate oamenilor calea iubirii și a păcii.

Trebuie să știm că sfinții părinți ai ortodoxiei vorbesc de o demarcație ontologică între îngeri și diavoli. Căderea demonilor s-a produs dincolo de spațiul nostru limitat. Demonii la fel ca și îngerii au fost ființe atemporale sau supratemporale. Odată ce Dumnezeu a creat cosmosul și pe om, lumea omului a devenit de un interes extrem pentru ei. Astfel ei și-au folosit puterea și au introdus în lume moartea. Creat pentru a fii în comuniune perpetuă cu Dumnezeu, prin puterea și lucrarea demonilor omul a devenit stricăcios și muritor. El mai bine spus a fost manipulat în spre a fii depărtat de comuniunea cu Dumnezeu și a devenit robul unui flux cosmic care duce în spre o chinuire eternă a omului.

În acest proces de degegerare sau de distrugere a omului, sfinții părinți au văzut cât se poate de necesară calea ascezei sau a ascetismului. Ascetismul înseamnă impregnarea lumii înconjurătoare cu puterea pozitivă a îngerilor și a existenței lui Dumnezeu. În timp ce în cosmos îngerii sunt puterea pozitivă, diavolii sunt puterea negativă. Omul are menirea de a se alătura luptei celei bune a îngerilor și a urma lor. De fapt în spre aceasta a fost creat omul de la început. Menirea omului a fost de a fii în deplină socializare și comuniune cu Dumnezeu. Țelul creației omului a fost unul antropologic dar și unul anghelologic. Ni se spune astfel în Vechiul Testament că omul a fost în sens inițial creat „cu puțin mai mic decât îngerii.” Omul este astfel un chip al îngerilor dar nu este indentic cu îngerii. În lupta sa ascetică și anghelologică omul trebuie să se alăture îngerilor și să facă voia lor. Omul trebuie să evite astfel a face voia demonilor și a diavolilor care este o voie care nu merge în conformitate cu voia căderii de la Dumnezeu.

Îngerii sunt cei care îl pot ajuta pe om să se realizeze pe sine în umanitatea sa. Care este sensul umanității sau al antropologiei din punct de vedere anghelologic? Sensul antropologiei este comuniunea cu Dumnezeu și viața în Dumnezeu. Evident, acest lucru nu este plăcut diavolilor care vor să îl îndepărteze pe om de Dumnezeu și de îngerii Săi. Evident, omul nu poate fii un un înger prin natură, adică din punct de vedere al anghelologiei ortodoxe omul nu se poate transubstanția pe sine. Totuși, omul poate ajunge prin bunăvoința îngerilor asemănător îngerilor. Aceasta nu este un stadiu de indentitate cu îngerii. Sfinții Părinți ne spun că îngerii iubesc pe oameni și sunt interesați de propășirea lor în planul ideatic al voinței lui Dumnezeu.

Nu putem spune că menirea omului este una deplin anghelologică sau că omul este chemat la a se unii deplin cu îngerii. Ceea ce putem spune este că Dumnezeu vrea comuniunea omului cu Sine. Cum Dumnezeu este Cel care L-a creat pe om tot Dumnezeu este

din limba elenă și înseamnă literat cel care dezbină sau separă]. Evident, Satan nu poate avea o putere mai mare decât a lui Dumnezeu sau nu poate fii mai presus de Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este absolutul deplin al ortodoxiei. Satan este autorul demonologiei, a rebeliunii sau a răzvrătirii împotriva lui Dumnezeu. El este autorul a tot ceea ce poate fi rău și urât. Sfinții Părinți vorbesc de o prezență reală a lui Satan în lume care are loc dincolo de îngăduința lui Dumnezeu.

Cel care i-a fixat o destinație sau o menire a omului.²⁷ Oricum, îngerii sunt deschiși față de om și de noi în general doar că noi nu trebuie să abuzăm de deschiderea și de bunăvoința lor. Pe îngerii trebuie să îi iubim și să îi vedem împreună slujitorii noștri în fața lui Dumnezeu. Odată ce omul a ajuns la aceste concepții despre îngerii, îngerii vor venii în ajutorul omului. Fără de nici o îndoială că îngerii ne pot ajuta dar nu cum vrem noi ci cum cred ei cel mai bine și mai potrivit pentru noi. Se poate întâmpla ca voia îngerilor față de om să fie de mai multe ori contradictorie și contrastantă. Totuși, pe îngerii trebuie să îi iubim și să îi prețuim dar să nu îi idolatrizăm.²⁸

Prin urmare, Dumnezeu este centrul anghelologiei. Creat de Dumnezeu, omul are o destinație îngerească. Doar că această destinație trebuie să treacă prin intermediul morții sau al „marii treceri în lumea de dincolo.” Evident, existența îngerilor este o garanție a omului și a răsplătirii lui de către Dumnezeu pentru slujirea omului în fața lui Dumnezeu. Îngerii sunt cei care vor realiza omului în conformitate cu voia lui Dumnezeu. În cazul îngerilor nu poate fii vorba de nici un fel de greșală față de voia lui Dumnezeu. Creați de Dumnezeu ei sunt realizatorii fideli ai voii lui Dumnezeu. Din punct de vedere anghelologic nu există nici un fel de separație între voia lui Dumnezeu și voia îngerului. Îngerul este fără de nici o îndoială cea mai mare făptură a lui Dumnezeu.

Căderea îngerilor și apariția diavolilor a fost fără de nici un îndoială o catastrofă precosmică. Cauza căderii diavolilor a fost fără de nici o îndoială neascultarea de Dumnezeu și de voia lui Dumnezeu. Tot această neascultare a diavolilor a dus la eradicarea omului sau a „conspirației” diavolilor în fața naturii omenești. Dincolo de creația omului ca și o ființă a lui Dumnezeu trebuie să credem că șansa omului este în mare una optimistă. Omul are posibilitatea de a fii o făptură îngerească. Forma cea mai radicală a ortodoxiei este monahismul sau călugăria.

Monahismul este fără de nici o îndoială chipul îngeresc al viețuirii îngerești. Ortodoxia a avut ca și alternativă a viețuirii îngerești călușăria care este o viață după chipul îngeresc. Bazele călugăriei ortodoxe sunt foarte mult principiile Sfinților Părinți și ale Patristicii ortodoxe.²⁹ Evident, concepția ascetică a anghelologiei despre lume și univers nu este o concepție cât se poate de populară pentru omul secolului al XXI-lea care este cât se poate de mult obișnuit cu un mod hedonist al vieții și ale existenței. Hedonismul este am putea spune opusul asceticii ortodoxe sau al ascetismului anghelologic. În secolul al XXI-lea putem vedea noi curente de hedonism sau mai bine spus un fel de neo-hedonism destul de asemănător cu cel al păgânsimului antic.³⁰

Emancipat de descoperirile sale științifice, de cele mai multe ori omul nu își vede fericirea sau țelul final alături de îngerii lui Dumnezeu ci cel mai mult în imagini hilare ale unor desfătări paradisiace cât se poate de hedoniste. Asatul neopăgân al hedonismului antic este prezent astăzi în mijlocul nostru prin forme mult mai rafinate și mai subtilizate: astăzi putem

²⁷ Ortodoxia a evitat folosirea termenului de „destin.” Din punct de vedere anghelologic omul este merit asemănării sau comuniunii cu îngerii. Dar omul nu trebuie să se considere pe sine mai presu de îngerii.

²⁸ Iubirea față de îngerii trebuie să fie mai mult decât orice o iubire agapică, adică o iubire curată și dezinteresată. În acest mod agapic am putea spune că iubesc și îngerii lumea și universul din jur, și mai presu de orice pe om. Iubirea omului față de diavoli este fără de nici o îndoială pierzania ultimă a omului.

²⁹ O sinteză a acestor principii a fost cuprinsă în Scara Sfântului Ioan Scărarul. Scara Sfântului Ioan Scărarul este probabil cea mai mare sinteză de ascetism ortodox. La fel de bine ea este o îngemănare a anghelologiei ortodoxe cu ascetismul Sfinților Părinți.

³⁰ <http://www.paganism.ro>.

vorbii de un hedonism tehnologic, care îl „satisfacă” pe om prin multele sale forme atractive.³¹ Evident omul nu se mai închină astăzi zeilor în culte cum ar fii fost templele din Roma sau Partenonul din Atena, dar practicile care țineau de aceste culte păgâne le putem întâlni neschimbate și în zilele noastre.

Accentul omului pe plăcerea trupească, pe satisfacția sineului sau a egoului este cât se poate de mult un lucru neascetic și care îl depărtează pe om de contextul anghelologiei ortodoxe. În timp ce în contactul cu îngerul omul se spiritualizată și vede existența prin ochii lui Dumnezeu, în contactul cu mediul hedonist din zilele noastre omul se degradează devenind un sclav al simțurilor și a tot ceea ce poate produce plăcere. Astfel, în hedonism care este opusul ascetismului, omul nu mai este cel care întrebuintează rațional trupul și organele trupesti ci le întrebuintează irațional, trupul omului devenit un instrument exclusiv al plăcerilor și al satisfacției trupesti. Goana omului după plăcerile trupesti este fără de nici o îndoială o goană sau o fugă cât se poate de fugă superficială care caută un substitut al setei de comuniune anghelologică. Fără a fii dornic de a se adăpa din tradiția ortodoxă în relația sa cu îngerii lui Dumnezeu, omul se ambiționează de foarte multe ori prostește să își realizeze planul său umanistic sau antropocentric.

S-a spus de mai multe ori că filosofii contemporane sunt filosofii hedoniste, care accentuiază cât se poate de mult setea omului de plăceri și de gratificare sexuală în cele mai multe cazuri. Oricum, după cum am arătat între ascetica ortodoxă și anghelologia ortodoxă există o legătură extrem de strânsă, ascetica nu permite omului să se animalizeze la gradul de a devenii un sclav al plăcerilor trupesti sau sexuale.³² Prin urmare, putem vorbi de îngerii ca și de ființe care sunt înderumătorii noștii în ascetism. Ascetismul este mai mult decât orice o „mortificare a trupului” dar nu distrugerea trupului. Ascetismul este cel care ne permite să întrebuintăm într-un mod cât se poate de rațional materia și tot ceea ce ține de lumea materială. Materia trebuie pusă în anghelologie în slujba spiritului. Prin urmare, omul nu trebuie să fie subjugat materiei. El trebuie să fie cât se poate de mult eliberat de materie și de „stăpânia ei.” În acfost sens viața anghelologică este fără de nici o îndoială o viață ascetică. „Η αγγελολογία είναι ένας κλάδος της θεολογίας που εξετάζει το ιεραρχικό σύστημα των αγγέλων, των αγγελιοφόρων, των ουράνιων δυνάμεων. Αφορά πρώτιστα τον Καθβαλιστικό Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό, όπου είναι ένας από τους δέκα σημαντικούς κλάδους της θεολογίας του, αν και είναι σχετικά παραμελημένο. Πολλοί μελετητές θεωρούν ότι ο Ιουδαίοχριστιανισμός οφείλει μεγάλο χρέος στο Ζωροαστρισμό στην εισαγωγή της αγγελολογίας και της δαιμονολογίας, καθώς επίσης και στον εκπεσόντα άγγελο Εωσφόρο ως ο υπέρτατος πράκτορας του κακού, συγκρίνοντάς τον με το κακό πνεύμα Αριμάν (Ahriman). Όπως ο Ιρανικής προέλευσης των βεδικών παραδόσεων, Αβεστάν (Avestan). Αλλά και άλλοι κλάδοι των Ινδοευρωπαϊκών μυθολογιών υποστηρίζουν ότι η έννοια των δαιμόνων είχε υπάρξει πολύ νωρίτερα. Μερικοί μελετητές θεωρούν ότι Ζωροαστρισμός είχε επιρροές στην Εβραϊκή αγγελολογία και επομένως και η σύγχρονη Χριστιανική αγγελολογία, λόγω της εμφάνισης στοιχείων του Ζωροαστρισμού στον Ιουδαϊσμό, ύστερα από την εκτεταμένη επαφή

³¹ De la pornografia virtuală de pe internet la marile și tehnologizatele cotidiene pornografice putem spune că omul secolului al XXI-lea nu se deosebește prea mult de păgânul antic care se închina la zei și chiar le jertfea. Aceiași stare de cultivare a plăcerii hedoniste o găsim și la păgânii antici și în zilele noastre.

³² Filosofia ortodoxă este cât se poate de mult o filosofie somatică, adică recunoaște existența somaticului dar nu este în nici un caz o filosofie hedonistă care accentuiază numai setea de plăcere și de iubire trupească. Hedonismul și adepții lui au de obicei două categorii: erotică și pornografică. Ascetismul ortodox este cât se poate de departe de aceste concepții eronate și înșelătoare pe care Părinții Bisericii și ai Ortodoxoiei le consideră de proveniență diavolească.

του έθνους Ισραήλ με την Περσική Αυτοκρατορία, δανειζόμενος έννοιες, κατά την εξορία του στη Βαβυλώνα. Οι δανεισμένες έννοιες μπορούν να περιλάβουν την εισαγωγή της έννοιας του «Σατανά» ως κυβερνήτη των δυνάμεων του κακού, σε αντίθεση με το Θεό (κυρίως στη δυτική χριστιανική και ισλαμική θεολογία) που συγκρίνει τον Σατανά με τον Angra Mainyu (επίσης γνωστό ως Ahriman) της πίστης του Ζωροαστρισμού, που ήταν ο εχθρός Αχούρα Μάζντα, τον ανώτατο Θεό της ανθρωπότητας. Οι άγγελοι, μερικοί θεωρούν πως μπορεί να είχαν απεικονιστεί πρώτα ως βοηθοί του Θεού στο Ζωροαστρισμό, ενώ η ιεραρχία τους είναι συγκρίσιμη με την ιεραρχία της σύγχρονης Αγγελολογίας.”³³

Prin urmare știm că îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice existențe dincolo de lumea noastră. Ei sunt supravechătorii noștii și li cei care ne îndrumă înt rumul nostru spre Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că anghelologia este o știință a mijlocirii dintre Dumnezeu și om. Relația lui Dumnezeu cu omul a fost meinită de Dumnezeu de a fii o relație libertă, dar Dumnezeu a rândui ca această relație să fie condusă de îngeri. Astfel, în plan generic am putea spune că anghelologia se ocupă cu studiul relației dintre „Dumnezeu și om” sau a mijlocitorilor relației dintre Dumnezeu și om. Tot anghelologia se mai ocupă cu funcțiile îngerilor și a moldului lor de a îl slujii pe Dumnezeu. Fără nici o îndoială îngerii sunt slujitori ai lui Dumnezeu care sunt puși să fie cât se poate de aproape de Dumnezeu.

Îngerii sunt conducători ai omului și ai umanității din cele mai vechi vremuri. Istoria omului este din mai multe puncte de vedere condusă se îngeri și de existențele îngeresști. Aceasta doar în măsura în care omul este o persoană ascetică și practică ascetismul istoria omului poate devenii dacă omul nu cauză să fie plăcut lui Dumnezeu și o istorie în care conduc demonii și diavolii. Evident, anghelologia ortodoxă vrea ca istoria omenească să fie condusă se îngerii lui Dumnezeu. Din acest punct de vedere anghelologia este o știință care trebuie să ia amploare. Trebuie să avem din ce în ce mai mulți anghelologi, adică omanei care să fie de parte îngerilor și a lui Dumnezeu. Îngeri s-au descoperit de cele mai multe ori omului în persoana Arhanghelilor Mihail și Gavriil.

Evident, există o mulțime mare de taine care sunt ascunse omului în ceea ce privește anghelologia. În general mai toți știm de existența îngerilor. Teologii au fost cei care s-au gândit la o sistematizare a cunoștințelor pe care le avem referitor la îngeri. Știm că îngerii sunt ființe nemuritoare. Prin urmare, îngerii sunt ființe care au fost create de Dumnezeu din eternitate și ei nu au sau mai bine spus nu sunt supuși temporalității omului. La îngerii lui Dumnezeu nu există timp sau mai bine spus nu au fost creați de Dumnezeu pentru temporalitate.³⁴ Prin urmare îngerii sunt superiori omului și se descoperă omului în funcție de modalitățile lor a exista. Omul este chemat să fie receptiv la a se adresa îngerilor. Comuniunea cu îngerii nu este realizată prin metode neortodoxe ci în special prin asceză.

Asceza ortodoxă este din acest punct de vedere o modalitate de a ne apropia de îngeri. Trebuie să evidențiem că în lumea contemporană anghelologia a fost de mai multe ori asimilată cu psihologia sau psihiatria. Anghelologia nu este nici psihologie și nici psihiatrie. Anghelologia este din punct de vedere adunarea despre toate datele referitoare la îngeri și la existența lor. Astfel a existat în vechime a ramură a anghelologie care se ocupa cu cosmologia. Această ramură studia implicația îngerilor care L-au asistat pe Dumnezeu la facerea lumii și a cosmosului. Evident, mari anghelologi au fost în primul rând sfinții părinți și cei care au avut descoperiri din partea îngerilor. Între îngeri și oameni există un dialog continuu.

³³ <http://dragonblood.forumgreek.com/t322-topic>.

³⁴ <http://www.adanima.org/2009/10/27/despre-ingeri-dionisie-areopagitul-si-ierarhiile-angelice>.

„Η αγγελολογία είναι ένας κλάδος της θεολογίας που εξετάζει το ιεραρχικό σύστημα των αγγέλων, των αγγελιοφόρων, των ουράνιων δυνάμεων. Αφορά πρώτιστα τον Καββαλιστικό Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό[11], όπου είναι ένας από τους δέκα σημαντικούς κλάδους της θεολογίας του, αν και είναι σχετικά παραμελημένος[12]. Πολλοί μελετητές θεωρούν ότι ο ιουδαιοχριστιανισμός οφείλει μεγάλο χρέος στο Ζωροαστρισμό στην εισαγωγή της αγγελολογίας και της δαιμονολογίας, καθώς επίσης και στον εκπεσόντα άγγελο Εωσφόρο ως ο υπέρτατος πράκτορας του κακού, συγκρίνοντάς τον με το κακό πνεύμα Αριμάν (Ahriman). Όπως ο Ιρανικής προέλευσης των βεδικών παραδόσεων, Αβεστάν (Avestan). Αλλά και άλλοι κλάδοι των ινδοευρωπαϊκών μυθολογιών υποστηρίζουν ότι η έννοια των δαιμόνων είχε υπάρξει πολύ νωρίτερα[13]. Μερικοί μελετητές θεωρούν ότι Ζωροαστρισμός είχε επιρροές στην εβραϊκή αγγελολογία[14] και επομένως και η σύγχρονη Χριστιανική αγγελολογία, λόγω της εμφάνισης στοιχείων του Ζωροαστρισμού στον Ιουδαϊσμό, ύστερα από την εκτεταμένη επαφή του έθνους Ισραήλ με την Περσική Αυτοκρατορία, δανειζόμενος έννοιες, κατά την εξορία του στη Βαβυλώνα[15]. Οι δανεισμένες έννοιες μπορούν να περιλάβουν την εισαγωγή της έννοιας του «Σατανά» ως κυβερνήτη των δυνάμεων του κακού, σε αντίθεση με το Θεό (κυρίως στη δυτική χριστιανική και ισλαμική θεολογία)[16] που συγκρίνει τον Σατανά με τον Angra Mainyu (επίσης γνωστό ως Ahriman) της πίστης του Ζωροαστρισμού, που ήταν ο εχθρός Αχούρα Μάζντα, τον ανώτατο Θεό της ανθρωπότητας[17]. Οι άγγελοι, μερικοί θεωρούν πως μπορεί να είχαν απεικονιστεί πρώτα ως βοηθοί του Θεού στο Ζωροαστρισμό, ενώ η ιεραρχία τους είναι συγκρίσιμη με την ιεραρχία της[18] σύγχρονης Αγγελολογίας.”³⁵

Oricum ascetica a fost cât se poate de îndrudită cu angelologia. Cele mai vechi întrebări ale omului au fost legate de faptul dacă există o lată lume, dacă există îngerii sau dacă putem vorbi de o știință a îngerilor. Angelologia nu este nimic mai mult decât o știință a îngerilor. În timp ce ateii resping existența îngerilor, oamenii credincioși au recunoscut și au cinsitit pe îngerii prin cultul Bisericii, prin rugăciune sau prin sărbători închinat lor. Dovezi despre existența îngerilor avem în special din Patrologia ortodoxă.³⁶ Sfinții Părinți au avut mai multe

³⁵ <http://fairymagic.forummotion.com/t170-topic>.

³⁶ „Τα όντα που δηλώνονται με τους όρους των «υιών του Θεού» ή της στρατιάς των Ουρανών, αποτελούν την ουράνια αυλή του Γιαχβέ. Τα στοιχεία για την προέλευσή τους περιορίζονται στο κεφ. 6 της Γενέσεως. Πουθενά δε γίνεται όμως λόγος για τη δημιουργία τους (ιδόντες δέ οί υιοί του Θεού τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἔξελέξαντο. Γεν. 6,2). Ο Ιώβ επίσης αναφέρει τους υιούς του Θεού ως όντα που προϋπάρχουν της δημιουργίας ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνῆ μεγάλη πάντες ἄγγελοί μου. Ιώβ 38,7. Ενώ ο ψαλμός 148, 1-6 αναφέρει τους αγγέλους πρώτους στη σειρά των δημιουργημάτων που οφείλουν να υπηρετούν το Θεό. Δεν υπάρχει σε αυτούς κανένα χοϊκό στοιχείο αν και σχεδόν πάντα παρουσιάζονται σε ανθρώπινη μορφή όταν έρχονται σε επαφή με τους ανθρώπους. Οι άγγελοι χαρακτηρίζονται ως απεσταλμένοι. Στέλλονται από το Θεό για να φέρουν ένα μήνυμα, μια εντολή ή μια υπόσχεση. Από την εποχή του Δανιήλ και εξής (2 αι) και υπό την επιρροή της ιρανικής αγγελολογίας παρουσιάζεται μια κάποια ιεραρχία στον κόσμο των αγγέλων όπου ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ παίζουν ένα αρχηγικό ρόλο. (Δαν. 9,21-10,13). Τα Σεραφίμ και τα Χερουβίμ δε δηλώνουν το σύνολο των αγγέλων αλλά αυτούς που ο Γιαχβέ όρισε για την υπηρεσία του προσώπου του. Η ρίζα «σαράφ»= καίω, είμαι θερμός ,δεν εξυπακούει ότι τα Σεραφίμ είχαν τη μορφή φιδιού αν και σε δυο χωρία οι όροι ταυτίζονται (Αριθ. 21,6 Δευτ. 8,15). Η παράσταση των Χερουβίμ πέρχεται από τα «καριμού», τα οποία στην ασσυροβαβυλωνιακή θρησκεία δηλώνουν ή τον πιστό που λατρεύει το Θεό του ή κάποια κατώτερη θεότητα που παρουσιάζει στο Θεό της την προσευχή των πιστών. Έχουν τη μορφή τεράτων με ανθρώπινο πρόσωπο και βρίσκονται ως φύλακες μπροστά σε ναούς ή παλάτια. Το ίδιο ακριβώς έργο του φύλακα του ιερού χώρου επιτελεί το χερουβίμ της Γένεσης. Χερουβίμ και Σεραφίμ έχουν ως αποστολή να εξασφαλίσουν τη θεία αγιότητα και να καταστήσουν δυνατή τη μετάδοσή της χωρίς κίνδυνο στον άνθρωπο. Το Ισραήλ βέβαια σίγουρα δανείστηκε πολλά στοιχεία από ξένες μυθολογίες. Οι δαίμονες είναι μερικές φορές αρχαίες χανανιτικές θεότητες. Ένας τουλάχιστον από αυτούς τους δαίμονες ενσωματώθηκε στο ισραηλιτικό τυπικό: κατά τη μεγάλη

contacte cu îngerii lui Dumnezeu la fel cum au avut mai multe personaje din Vechiul și Noul Testament. În Vechiul Testament îngerii sunt menționați de mai bine de 300 de ori în timp ce în Noul Testament ei sunt menționați de mai bine de 200 de ori. Unii teologi și sfinți părinți au susținut în evul mediu că îngerii sunt alcătuiți dintr-o substanță eterică și că locuiesc într-un spațiu eteric.³⁷

Oricum ce este eterul care se credea în Evul mediu că este substanța din care sunt alcătuiți îngerii? Eterul este și astăzi un termen care stârnește mai multe controverse în lumea științei și a religie. În antichitate și în evul mediu se credea că spațiul cosmic este un spațiu al aertului, adică a unei substanțe diferite de apa, pământul și aerul cunoscut în general omului.³⁸ Prin urmare în antichitate eterul era din mai multe puncte de vedere un element neunoscut din care se credea că sunt compuși îngeiri și în general cerul unde mergeau sufletele celor care au plecat din această lume.

Oricum, ortodoxia a respins teoria eterului ca fiind materia îngerilor. Îngerii sunt din punct de vedere ortodoxo ființe imateriale și spirutale, ființa lor este asemănătoare unei combustii de energie spirituală care a fost creată de Dumnezeu. Nefiind materialii îngerii nu au trupuri. Ei sunt imateriali și dincolo de legile materiei. Mai bine spus ei sunt autorii legilor materiei și ale fizicii.³⁹ Evident, îngerii sunt entități care depășesc mintea omului fiindcă ei au

γιωρτή του εξιλασμού, ο μέγας αρχιερέας έστελνε ένα τράγο στο Γιαχβέ κι έναν άλλο στον Αζαζέλ (το μυστηριώδες όνομα υποδηλώνει μία σχέση με τράγο η ρίζα αζάζ σημαίνει ότι κάποιος είναι δυνατός και αλαζών). Ο Αζαζέλ ήταν ένας δαίμονας της ερήμου (Λευιτ. 16,22). Η έρημος θεωρείται ως ο τόπος που δρούσαν οι δαιμονικές δυνάμεις (Ης. 34,11-13,21 Ακ. 11,24). Σατανάς Η λέξη απαντάται για πρώτη φορά ως κύριο όνομα στο βιβλίο των Παραλειπομένων (Α Παρ. 21). Εκεί ο Σατανάς παίζει το ρόλο ενός αντίθεου. Η ρίζα STN (STM) εκφράζει μια κάποια εναντίωση, πράγμα που στο χώρο της νομικής μπορεί να δηλωθεί με τη μορφή της κατηγορίας ή της συκοφαντίας. Το πιο αρχαίο κείμενο όπου εμφανίζεται ο Σατανάς είναι ο Ζαχαρίας κεφ. 13 όπου παρουσιάζεται να κατηγορεί το μεγάλο αρχιερέα Ιησού. Από τη φύση του ο Σατανάς συνδέεται με τη γενική κατηγορία των «υιών του Θεού». Δεν είναι ένας παρείσακτος στην ουράνια αυλή του Γιαχβέ, αλλά βρίσκεται σε σχέση με τους αγγέλους σε προνομιακή κατάσταση, διότι ενώ αυτοί έχουν μία περιορισμένη αποστολή, ο Σατανάς έχει μεγάλη ελευθερία που του επιτρέπει να διασχίζει τη γη διότι η αποστολή του συνίσταται στην ανακάλυψη σε όλη τη γη των παραπτωμάτων και απιστιών των ανθρώπων και στην αναφορά τους στο Θεό. Από τη στιγμή που εναντιώθηκε στο Θεό (Α Παρ. 21) ο Σατανάς θα συγκεντρώσει στο πρόσωπό του όλες τις ενέργειες των κακών δυνάμεων, οι οποίες μέχρι τότε ήταν διασκορπισμένες σ' ένα πλήθος δαιμόνων ή πιο σωστά θα γίνει ο αρχηγός της στρατιάς των δαιμόνων, οι οποίοι εναντιώνονται στις ουράνιες ταξιαρχίες του Γιαχβέ." Α se vedea Δημ. Καϊμάκη, 1995, Θεολογία Παλαιάς Διαθήκης.

³⁷ Un astfel de caz a fost Sfântul Teofan Zăvorâtul, „...există un element extrem de subtil care este mai fin decât lumina. Se numește eter. În interiorul acestui element [subtil] se află toate duhurile binecuvântate - îngerii și sfinții lui Dumnezeu - care sunt ei înșiși înveșmântați într-un fel de straie făcute chiar din același element. Învelișul sufletului nostru, înțelegând acest cuvânt ca referitor la duh, care este sufletul sufletului nostru omenesc, este și el făcut din același element. Sufletul însuși este un duh nematerial; dar învelișul lui este făcut din acest element eteric nematerial. Trupurile noastre sunt grosiere; dar același înveliș al sufletului este foarte fin și servește drept intermediar între suflet și trup. Prin el sufletul acționează asupra trupului și trupul asupra sufletului... Ține minte doar faptul că sufletul are acest înveliș foarte fin și că sufletele noastre au chiar același fel de acoperiș ca al tuturor duhurilor. De aici nu-ți va fi greu să concluzionezi că acest element prezent peste tot, extrem de rafinat, din care sunt făcute aceste învelișuri și în care se avântă toate duhurile, este mijlocul de îmbinare a sufletelor noastre cu aceste duhuri” (pp. 84-85). „Spațiul tulburător pe care l-am descris, spunând că se stabilește între suflet și trup, este locul unde demonii stau lângă suflet și încep să-l stârnească întocmai ca praful sub acțiunea vântului” <http://www.doxologia.ro/v/categorie/angeologie>.

³⁸ <http://www.adevarul.org/eterleft.html>.

³⁹ O lucrare care a strânit mai multe controverse în epocă a fost cea a antroposofului Rudolf Steiner, *Misiunea lui Mihail*. În această lucrare Rudolf Steiner a analizat personalitatea arhanghelului Mihail. O altă lucrare pe această

fost creați dincolo de limitele timpului și ale spațiului. Omul nu v-a putea să ajungă la o cunoaștere a deplină sau mai bine spus totală a îngerilor. Cunoașterea anghelologică cum am spus nu este o cunoaștere de laborator sau o cunoaștere care ține mai mult de decât orice de punerea sub microscop. Pe îngeri trebuie să îi acceptăm ca existenți din ceea ce știm de la sfinții părinți și din resursele biblice care le avem și nu trebuie să ne îndopimk de existența îngerilor. Prima rugăciune pe care o adresează un om îngerului său din câte ștrim este „Înger îngeretului meu...” cu toții ne aducem aminte de această rugăciune din copilărie, mai ales cei dintre noi care am fost educați de părinți în spriritual ortodox.

Ulterior cunoștințele noastre despre îngeri se înmulțesc. Unii dintre noi care avem mai multă evlavie face acastiste și rugăciuni în cinea îngerilor sau unii chiar postil și le ținem sărbătorile. Astfel sunt piese de tratru ecranizări și volume întregi pe care oemanii le scriu sau le dedică îngerilor. Astfel îngerii au primit mai multe apelative pe parcursul istoriei omenești. Unii iau numit călăuzitori, alții iau numit prietenii noștrii cei din ceruri. Oricum, îngerii nu au fost numai subiectul teologilor și a angelologilor ci ei au fost mai mult decât orice subiectul marilor intelectuali din toate veacurile și a marilor erudiți care au fost cât se poate de interesați în a cunoaște și a experimenta pe îngeri și a le fii cât se poate de mult apropiați.⁴⁰

Cum am spus în cazul marilor sfinți părinți ai ortodoxiei s-a creat în jurul anghelologiei o tradiție ascetică sau mai bine spus o școală ascetică care urmărea mai mult decât orice edificarea spirituală a omului. Omul în călugăria ortodoxă trebuie să fie un asemănător îngerilor. Călugărul era din cele mai multe puncte de vedere un „chip al îngerului pe pământ.”⁴¹ Călugăria era fără de nici o îndoială o metodă cât se poate de practică a omului de a se apropia de Dumnezeu și de a fii asemenea îngerilor. Orientul ortodox a fost și cel care a elaborat o spiritualitate ascetică a călugărie care în mentalitatea ortodoxă nu era nimic mai mult sau mai puțin decât „experiența concretă a ascetismului ortodox.” Călugărul devenea astfel „angelologul” comunității ortodoxe.

Evident, este greu să spună că un călugăr este cât se poate de mult un angheolog, dar am putea spune că călugăria ortodoxă era fără de nici o pregetare „chipul îngeresc sau mai bine spus viața îngerească a omului.”⁴² Astfel călătării au fost am putea spune angheologii evului mediu. Ei erau cei care sintetizau toate experiențele referitoare la îngeri și la angelafaniile lor. Termnul de angelofanie a fost fără de nici o îndoială una dintre cele mai mari teme ale ascetismului ortodox. Spre deosebire de necredicioși, ortodoxia a prețuit întodeaun arătarea îngerilor și a venirea îngerilor între lume. Monahismul a fost desemnta astfel ca și o metodă de legătură între lumea îngerilor și lumea omului sau umanul.

Astfel sfințenia ortodoxă a fost de mai multe ori definită ca asemănarea cu îngerii și cu viața lui Dumnezeu. Evidnet, anghelologia ortodoxă nu a ajuns niciodată la o indetificare a omului cu îngerii ci mai mult decât orice la o asemănare a omului cu îngerii. În angheologia ortodoxă călătărul era chemat să devină chip al îngerului pe pământ.⁴³ Aceasta a creat o ortodoxie una dintre cele mai riguroase ascetici sau unul dintre cele mai bine puse la punct

temă a fost scrisă în limba germană de O. Everling, **Die paulinische Angelologie und Damonologie** (Gottingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1888).

⁴⁰ Evidnet, s-a reproșat mai recent că îngerii din creștinism și ortodoxie nu sunt nimic mai mult decât vechi zei antici la care se închinau oamenii în antichitate. Acest adevăr a fost desminți de mai toată aghiografia ortodoxă. A se vedea Patericul Atonit al Părintelui Arhimandrit Ioachim, (Editura Buna Vestire, 2002). O versiune a acestui Pateric atonit poate fii găsit la următoarea adresă. <http://www.pateric.ro/category/patericul-atonit>.

⁴¹ <http://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnicesti/de-chipul-monahal-numeste-ingeresc-88783.html>.

⁴² <http://pandelikos.blogspot.com/2009/06/calugaria.html>.

⁴³ <http://ro.orthodoxwiki.org/Monahism>.

sistema ascetice. Rugăciunea și postul au devenit arme indispensabile ale ascetismului ortodox. Ascetul era din acest punct de vedere călugărul, care devenea prin harul lui Dumnezeu adevăratul agelolog. Au existat în trecut chipuri de mari sfinți călători. UN astfel de caz a fost în secolul al patrulea sfântul Ioan Hristostom. Un alt sfânt călugăr a fost sfântul Teodor Studitul, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Nicodim Aghioritul și mulți alții pe care nu îi putem enumera aici. Acești sfinți au fost mai mult decât orice realizări depline ale idealului angheologiei ortodoxe. Asemănarea cu îngerii lui Dumnezeu. Viețile acestor mari sfinți părinți ai trecutului ne sunt tuturor la îndemână..

Toți acești mari sfinți părinți ai ortodoxiei pe care negura vremurilor nu îi mai pomenește au fost cei care au dus o viață îngerească pe pământ. Cine ar putea spune că în ochii unui călugăr ortodox îmbunătățit nu se poate vedea cel puțin un crâmpel din bucuria îngerescă sau din viața îngerească? Călugăria ortodoxă a fost și din mila lui Dumnezeu continuă să fie un chip al vieții îngerești, o viață ascetică aspră și cât se poate de riguroasă. Călugăru trebuie să urmeze îngerului și să pună voia îngerului mai presus de voia sa. Aceste sânguințe ale călugăriei ortodoxe nu se poate spune în nici un fel de că sunt îndreptate în spre un țel hedonist sau mai bine spus plecat în spre somatic ci mai mult decât orice călugăria are un țel ascetic sau se leagă de ascetica ortodoxă și de ascetismul ortodox. Călugărul este un ascet și mai mult decât orice un luptător al binelui și al frumosului.

Îngerii sunt asimilați cu binele și cu frumosul. În acest sens îngerii sunt luptători împotriva răului sau cei care se opun răului și hidosului sau urâtului. Evident, trebuie să credem de la Dumnezeu să ne ocrotească prin îngerii săi. O astfel de rugăciune angheologică pe care o întâlnim în cultul ortodox o găsim în cadrul Ceasului întâi a Bisericii ortodoxe: „Cel ce în toată vremea și în tot locul, în cer și pe pământ, ești închinat și slăvit, Hristoase Dumnezeule, îndelung-răbdătorule, mult milostive, și mult milosârde; Care pe cei dreپți iubești, și pe cei păcătoși miluiești, Care pe toți [ii] chemi la mântuire, pentru fădăguința bunătăților ce vor să fie. Insuți Doamne, primește și rugăciunile noastre în ceasul acesta, și îndreptează viața noastră spre poruncile Tale; sufletele noastre le sfințește; trupurile curățește, cugetele îndreptează, gândurile curățește; și ne izbăvește pe noi de tot necazul celor rele și al durerii; ocolește-ne pe noi cu Sfinții Tăi Îngeri, ca prin mijlocirea lor fiind **păziți și povățuiți**, să ajungem la **unirea credinței**, și la cunoștința măririi Tale celei neapropiate; că bine ești cuvântat în vecii vecilor. Amin.”⁴⁴

Astfel ascetica angheologică este în special una a rugăciunii, a postului, a metanilor, a participării la liturghia și a face binele în gereal. Marii asceți sunt cei care în mod cât se poate de real au ajuns la o cunoștere a îngerilor sau mai bine spus la o împreună locuire cu îngerii. Caracterul ascetic al angheologiei ortodoxe este un caracter cât se poate de evident. Ascetica și angheologia ortodoxă este împotriva lăcomiei sau a iubirii de mâncăruri ca și scop în sine [γαστρομαγγία].

⁴⁴ A se vedea Cărțile de rugăciuni ortodoxe, rânduiala ceasului întâi.

ANGELOLOGIA SFINȚILOR PĂRINȚI

„Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărita, fără de asemănare, decât serafimii; care fără stricăciune, pe Dumnezeu-Cuvântul ai născut. Pe Tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, Te mărim.”⁴⁵

Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe au fost profund preocupați de elaborarea unei anghelologii ortodoxe. Ei au folosit astfel știința, cultura și filosofia spre elaborarea unei astfel de terminologii și a unei angheologii ortodoxe. Forma cea mai populară a acestei anghelologii a fost în orice caz cultul ortodox liturgic și imnografia. Imnografiile ortodocșilor au compus astfel foarte multe imne de laudă și de cinstire a sfinților îngerii și a doctrinei ortodoxe a îngerilor. Angheologia avea să devină una dintre cele mai preferate ramuri ale teologiei. Încrezători în ei și teologii ortodocșii aveau să fie și să elaboreze cât mai multe adevăruri despre îngerii și despre știința care și-a propus să îi studieze: astfel putem vorbi de o opinie generală a părinților Bisericii despre angelologie. Prin urmare s-au creat mai multe imne în ortodoxie care au dat în cele din urmă un caracter patristic și ecclesiologic al angelologiei.

Prin urmare, știm că Sfinții Părinți au fost în mare parte cei care au ajuns la stadii de viață îngerească. Viața îngerească este astfel cea care ne determină să adunăm cunoștințele

⁴⁵ Axionul duminical al Fecioarei Maria.

care le avem de la îngerii. Cunoștințele despre îngerii sunt astfel partea integrantă a angelologiei. Astfel, îngerii sunt cei care sunt de partea noastră. Oricum mai multe lucruri despre angelologia ortodoxă putem să le aflăm din rugăciunile pe care Biserica Ortodoxă le-a compus canoni dintre sfinții îngerii. Vom enumera mai jos mai multe etxte din Canonul de rugăciune către puterile cerești și către toți sfinții. „Rogu-mă, o, Serafimi, Stăpânii, Heruvimi, izbăviți-mă de smintelile vrăjmașilor; voi, Domnii, Căpetenii, Scaune și Arhangheli, împreună cu toți Îngerii, rugați pe Izbăvitorul pentru mine, păcătosul.”⁴⁶ Prin urmare din punct de vedere angelologic ortodoxia a fost cât se poate de mult centrată pe caracterul soteriologic al angelologiei pe capacitatea îngerilor de a ne mântui și a ne apropia de Dumnezeu.

Creat de Dumnezeu din punct de vedere al angelologiei ortodoxe omul trebuia să trăiască cu Dumnezeu și cu îngerii Săi. Acesta a fost în cele din urmă scopul central al vieții omului. Omul era mântuit de comuniunea cu Dumnezeu și mai ales de ceea ce înseamnă viața îngerească sau mai bine spus viața împreună cu Dumnezeu. „O, Heruvimi, cei în chipul focului, Serafimi, cei cu multe aripi, Scaune, Stăpânii și Căpetenii, Îngerii și toți Arhangheli și sfințite Domnii, rugați-vă, împreună cu Înaintemergătorul, cu proorocii, cu Apostolii, cu ierarhii, cu cuvicioșii și cu toți dreptii, ca să ne miluiască pe noi.”⁴⁷ Astfel devnea în ortodoxia cel mai semnificativ lucru a fii permanent în comuniunea sau în comuninarea îngerilor lui Dumnezeu și a vieții cu îngerii lui Dumnezeu. Viața cu Dumnezeu este fără de nici și poate viața cu îngerii Săi de pe care sfinții părinți de spun că sunt miliarde de miliarde și un număr ce nu poate fi socotit matematic. „O, dumnezeiești Stăpânii, Heruvimi, Serafimi, Domnii, Îngerii, Scaune, toate Căpeteniile și preamărite Puteri și sfinților Arhangheli, faceți rugăciune la Dumnezeu ca bine viețuind să dobândim mântuire și să ne izbăvim de nevoi.”⁴⁸

Îngerii suntr ajutororii omului sau cei care îl sprijină pe om după voia și rânduiala pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu și după cum cred ei mai bine căe ste pentru om. Omul trebuie să fie cinstiti de îngerii lui Dumnezeu și să nu ajungă după cum ne spus părinții Bisericii la așa numita „angelolatrică” αγγελολατρία adică a adorării îngerilor în locul lui Dumnezeu. Îngerii sunt ființele intime ale lui Dumnezeu cei care au fost rânduiți de Dumnezeu să îi slujească. Averistimentul sfinților părinți de a cinstii pe îngerii și a ne ruga lor este încă unul actual. Îngerii ne pot din mai multe punct de vedere fii mijlocitori între noi și Dumnezeu. Dar interesul principal ca îngerii să ne fie mijlocitori este în primul rând unul al omului. Îngerii pot exista și fără de om. Dar totuși, părinții Bisericii și Sfinții Părinți ne spun că noi suntem cei care suntem datori să îi chemăm și să ne adresăm îngerilor. O rugăciune frumoasă pe care Biserica ne învață să o adresăm îngerilor este următoarea: „Sfinte îngere, cel ce stai înaintea pătimășului meu suflet și al vieții mele celei ticăloase, nu mă lăsa pe mine păcătosul, nici nu te depărta de mine pentru neînfrânarea mea. Nu da loc diavolului celui viclean, ca să-mi stăpânească cu silnicie acest trup muritor. Întărește mâna mea cea slabă și neputincioasă și mă îndreptează la calea mântuirii. Așa, sfinte îngere al lui Dumnezeu, păzitorul și acoperitorul sufletului și al trupului meu celui ticălos, iartă-mi toate câte am greșit în această zi. Acoperă-mă în această noapte și mă păzește de toată ispita celui potrivnic, ca să nu mării cu nici un păcat pe

⁴⁶ <http://blog.nikolai.ro/canoane-catre-sfinti/canon-de-rugaciune-catre-puterile-ceresti-si-catre-toti-sfintii>.

⁴⁷ Idem.

⁴⁸ Ibidem.

Dumnezeu; și te roagă pentru mine către Domnul, ca să mă întărească întru frica Sa și vrednic să mă arate pe mine robul său, bunătății Sale. Amin.”⁴⁹

Prin urmare am putea spune că cea mai mare faptă angeologică este mai mult decât orice rugăciunea către sfinții îngerii ca ei să ne ajute și să ne favorizeze în relația cu Dumnezeu. Evident, îngerii nu ne pot ridica dincolo de propriile noastre capacități cu care am fost înzestrați de Dumnezeu. Dumnezeu ne dat astfel la toți mai multe daturi. La unii ne-a dar pricepere, la alții ne-a dat înțelepciune, la alții frumusețe, la alții ne-a dat cumpătare, la alții blândețel, așa că în general deși nici un om nu are o o deplinătate a calităților, totuși, avem cu toții câte un dar de Dumnezeu. Darurile de la Dumnezeu sunt fără de nici o îndoială „binecuvântarea lui Dumnezeu față de om” în sens larg.

Prin urmare din cele mai vechi vremuri sfinții au fost intimii îngerilor și a lumii îngerești. Lumea îngerilor a fost fără de nici o îndoială lumea cuniunii cu Dumnezeu. Comuniunea sfinților cu îngerii lui Dumnezeu a dus la ceea ce am putea spune elaborarea unei antropologii angeologice. „Antropologia angeologică” este mai mult decât orice comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu și informațiile sau cunoștințele care le avem despre ei. Știm că îngerii sunt ființe supranaturale care se aseamănă lui Dumnezeu și care sunt mai mult decât orice puși să ne ducă la Dumnezeu. Această ducere la Dumnezeu am putea să o numim un fel de mistagogie angeologică.

Îngerii sunt prietnii omului dar ei așteaptă de om ca omul să îl iubească pe Dumnezeu cu cea mai mare curăție și cu cea mai mare virtute și evlavie. Faptele îngerești ale omului sunt virtutea, iubirea evlavie, bunătatea, răbdarea și restul de calități spirituale sau morale ale unui om. Sfinții Părinți de spun că deși omul este o ființă muritorare el se poate împărtăși de frumusețea sau de bunătatea îngerilor și a comuniunii lor cu Dumnezeu. Modelul comuniunii noastre cu Dumnezeu este fără de nici o îndoială modul comuniunii îngerilor cu Dumnezeu sau mai bine spus a modului în care îngerii lui Dumnezeu sunt deschiși față de om.

Iată prin urmare o altă rugăciune pe care Biserica Ortodoxă ne-o recomandă să o adresăm îngerului păzitor: „**Sfinte Îngere**, păzitorul și acoperitorul meu cel bun, cu inima zdrobită și cu sufletul îndurerat stau dinaintea ta și mă rog. Auzi-mă pe mine, păcătosul rob al lui Hristos, care cu multa căință și lacrimi amare strig: să nu pomenești fărădelegile și nedreptățile cu care eu, nevrednicul, te mâhnesc în toata vremea, săvârșind fapte necuvenite în fața Ziditorului meu Dumnezeu. Fii milostiv și nu te departa de la mine. Trezește-mă din somnul păcatului și ajuta-mă cu rugăciunile tale, ca întru pocăinta și neprihană să-mi petrec cealaltă vreme a vieții mele. Păzește-mă de căderile în păcate de moarte, ca să nu pier în deznădejde și să nu se bucure vrăjmașul de pierzarea mea. În tot locul și în tot ceasul să-mi stai înaintea, rugându-L pe Domnul Dumnezeu îndurărilor să-mi ierte păcatele pe care le-am săvârșit în viața mea cu fapta, cu gândul sau cu vorba. Iar în înfricoșatul ceas al morții tu să fii lângă mine, bunul meu păzitor, alungându-i pe întunecații demoni veniți să înfricoșeze cutremuratul meu suflet. Apără-mă de cursele lor, când va fi să trec prin vămile văzduhului, pentru ca, de tine călăuzit și păzit, lumina Raiului să o văd, unde Sfinții și Puterile cerești

⁴⁹ Ibidem.

laolaltă laudă și preamăresc numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Treimea cea de-o-ființă și nedespărțită, și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.”⁵⁰

Prin urmare se cuvine să ne căutăm repere cât mai serioase în lumea îngerilor. Mai toți marii Sfinții Părinți ne spus că îngerii există și că ei sunt o realitate și că nu putem trece peste realitatea existenței lor. Creați de Dumnezeu din eternitate îngerii sunt subiectul angelologiei ortodoxe. Cele mai multe lucruri le putem învăța despre îngeri de la Sfinții Părinți care au avut această bucurie nemijlocite a comuniunii îngerești. Evident, îngerii nu sunt ființe „grosiere” ci mai bine spus sunt ființe care au fost înzestrate cu menirea de a ne apropia de Dumnezeu și a ne face părtași comuniunii cu Dumnezeu.⁵¹

Un sumar al angelologiei ortodoxe îl putem citii în slujba Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. „Doamne Dumnezeule, mare Împărate și fără de început, trimite Doamne pe Mihail Arhanghelul și slujitorul Dumnezeieștii Tale slave să gonească pe toți vrăjmașii care se luptă cu noi, și în ceasul ieșirii sufletului meu din ticălosul meu trup, să fie lângă mine și să mă izbăvească de vrăjmașii cei ce-mi chinuie sufletul în ceasul morții sale, și pe Gavriil – vestitorul Prea Curatei Fecioare, pe Rafail, tămăduitorul, neputințelor sufletești și trupești, pe Uriil, Salaftul, Egudul și Varahil, trimite Doamne Arhanghelii și îngerii Tăi spre ajutorul nostru, ca să ne scoată de la vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți. O, Dumnezeieștilor, șapte Arhangheli, nu ne lăsați pe noi, cei ce scăpăm la acoperământul vostru, certați-i pe toți cei ce se luptă cu noi, și-i faceți pe ei, ca pe niște praf pe fața pământului, cu puterea voastră cea sfântă O, Dumnezeieștilor Arhangheli și îngeri, cei cu pioase aripi, întâilor voievozi ai cereștilor puteri, nu ne lăsați pe noi, cei ce ne rugăm și cerem ajutorul vostru. O, minunaților Arhangheli și îngeri păzitori ai noștri cei nebiruiți, fiți nouă ajutor întru toate ispitele ce ne împresoară de la diavoli și de la oamenii cei răi, în scârbe, în boli și de toate felurile de nevoi, și ne păzește de tot felul de răutăți sufletești și trupești O, marilor șapte Arhangheli, Mihaile, Gavriile, Rafaile, Uriile, Salabatule, Egudule și Varahil, nu ne lăsați pe noi, Arhanghelilor izbăvitori de toată înșelăciunea diavolească, biruiți pe toți cei ce se împotrivesc nouă. Cu puterea cinstitei și făcătoarei de viață Cruci a Domnului, cu rugăciunile Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și cu ale tuturor sfinților, a marilor Arhangheli și îngeri Mihaile, biruitorule al vrăjmașilor, biruiește pe toți cei ce se luptă cu noi, Gavriile, vestitorul Prea Curatei Fecioare, Rafaile, tămăduitorul neputințelor omenești, tămăduiește neputințele noastre, cele sufletești și trupești, Uriile, care ești raza focului dumnezeirii, luminează-ne și pe noi cei întunecați. Salaftiile, rugătorule către Dumnezeu pentru toți oamenii, roagă-te și pentru noi păcătoșii și ne îndeamnă la rugăciune, la blagoslovenia lui Dumnezeu, care-i întărește pe cei ce se ostenesc, întărește-mă și pe mine, la nevoie și la petrecere monahicească să-mi spovedesc păcatele și sporire la faptă bună dăruiește-mi. Varahiile, dătătorule de blagoslovenie și mijlocitor al facerilor de bine, mijlocește și pentru mine blagoslovenia lui Dumnezeu și mântuirea și facerea de bine, pentru toate cele sufletești și trupești. Ajutați-mă pe mine, nevrednica roabă a voastră, și ne izbăviți de cutremur, de potop, de foc, de sabie și de moarte năprasnică și de tot înșelătorul vrăjmaș. Și ne izbăviți pe noi și pe toți cei ce se roagă vouă întotdeauna, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.”⁵²

⁵⁰ <http://www.crestinortodox.ro/rugaciuni/rugaciune-catre-ingerul-pazitor-72528.html>.

⁵¹ Angelologia ortodoxă face astfel uz de un termen deosebit al Sfinților Părinți ai Ortodoxiei este vorba de ceea ce Părinții Bisericii numesc acel „comunio angelorum,” sau mai bine spus αγγελικός κοινωνία.

⁵² <http://www.dindragoste.ro/rugaciuni/rugaciune-1703603.php>.

Astfel, am putea spune că sfinții îngeri sunt cât se poate de mult slujitorii lui Dumnezeu și cei care Îl asistă pe Dumnezeu și pe om îl ajută în procesul său de propășire spirituală. Mai multe despre sfinții îngeri ai lui Dumnezeu putem găsi în Sinaxarul ortodox care le este citit pe data de 8 noiembrie: „La adunarea celor 9 cete, Serafimii, Heruvimii, Scaunele, Domniile, Stăpâniile, Începătoriile, Puterile, Arhanghelii și Îngerii. Mihail, preaincuvântatul mai-marele peste cetele puterilor celor fără de trup, și în Legea Veche și în cea Nouă a arătat ce este harul Evangheliei, și arată multe faceri de bine neamului omenesc. Că de vreme ce pizmașul și luptătorul mântuirii noastre, înălțându-se s-a mândrit împotriva Ziditorului său și a zis: "Pune-voi scaunul meu deasupra norilor" și laudându-se că "voi fi asemenea cu Cel înalt", a căzut din cinstea de arhanghel, precum grăiește Domnul ("Văzut-am, zice, pe satana, ca fulgerul din cer căzând"). Asemenea cu el și ceata ce era sub el, înălțându-se, a căzut. Acest de-a-pururea laudat, păzind ca o slugă credincioasă credința către Stăpânul și arătând multă nevoie spre neamul nostru, a fost rânduit de Atotputernicul Dumnezeu ca să fie mai mare peste cetele înțelegătoare. Că văzând că a căzut vicleanul, a strâns cetele îngerești și a zis: "Să luăm aminte: Laudat-au cu glas pe Domnul tuturor", ca și cum ar fi zis: Să luăm aminte noi cei ce suntem zidiți ce au pățimit cei ce erau cu noi, care până acum au fost lumină, și acum s-au făcut întuneric. Pentru aceasta o adunare ca aceasta s-a numit Soborul îngerilor, adică luarea aminte și înțelegere și unire. Acesta dar, marele folositor și de bine-făcător mântuirii noastre, înmulțind și întinzând spre mulți multe faceri de bine mântuirii, s-a arătat la mulți văzându-se. Că s-a arătat lui Avraam și lui Lot la pustiirea și pierderea Sodomei. Arătat-u-s-a lui Iacov când fugea de fratele său. Mers-a înaintea taberei fiilor lui Israel, când se izbăveau și au scăpat de robia și de chinul egiptenilor. Arătat-u-s-a lui Valaam, când mergea să blesteme pe Israel. Și către Iosua al lui Navi a zis, când l-a întrebat: "Eu, Arhistrategul puterilor Domnului, acum am venit". Acesta a cufundat de tot și râurile ce se revărsaseră de păgâni asupra aghesmei și a locașului de închinare. Se află și altele multe ce se spun despre el în Sfânta Scriptură. Pentru aceasta și noi, având pe acesta ajutor și păzitor vieții noastre, prăznuim astăzi preacinstitul lui praznic. Împreună cu Sfântul Arhanghel Mihail, prăznuim astăzi și pe prea frumosul și prea veselitorul Arhanghel Gavriil. Pentru că și acesta multe faceri de bine a făcut neamului omenesc, atât în Legea Veche, cât și în cea Nouă. Căci în proorocia lui Daniil se pomenește însuși numele lui, când tâlcuiește Daniil visul ce a văzut pentru împărații mezilor și ai perșilor și ai elinilor: "Gavriile, zice, fă-l pe acela (adică pe Daniil) să înțeleagă vedenia" (Daniil. 8, 16). Și iarăși același Gavriil a arătat aceluiași Daniil că după șaptezeci de săptămâni de ani, adică după patru sute nouăzeci și șapte de ani, are să vină Hristos. "Și iată, zice Gavriil, bărbatul pe care l-am fost văzut la începutul vedeniei zburând, s-a atins de mine ca în ceasul jertfei de seară. Și m-a făcut să înțeleg și celelalte" (Daniil 9, 21). Acesta este cel care a binevestit femeii lui Manoe că are să nască pe Samson. Acesta este cel care a binevestit lui Ioachim și Annei că au să nască pe Doamna și Stăpâna de Dumnezeu Născătoarea. Iar în Legea Nouă, acesta a binevestit lui Zaharia, stând de-a dreapta altarului tămâierii, că va naște pe marele Ioan înaintemergătorul. Acesta a hrănit și pe pururea Fecioara Maria doisprezece ani înăuntru în Sfintele Sfintelor cu hrană cerească. Acesta însuși, și cine se îndoiește? a binevestit Născătoarei de Dumnezeu că va naște de la Duhul Sfânt pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu. Acesta s-a arătat lui Iosif în vis, precum zic mulți, și i-a zis să nu se teamă, ci să ia pe Mariam, femeia sa, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Acesta s-a arătat și pastorilor și le-a binevestit, că S-a născut Hristos Mântuitorul lumii. Acesta și în vis a zis lui Iosif să ia pruncul și pe Mama lui și să fugă în Egipt. Și iarăși acesta însuși i-a zis să se întoarcă în pământul lui Israel. Mulți însă din sfinții învățători și din scriitorii de cântări socotesc că

dumnezeiescul Gavriil a fost și îngerul cel îmbrăcat în veșmânt alb, care, pogorându-se din cer, a răsturnat piatra de pe ușa mormântului lui Iisus, Dătătorului de viață, și a șezut deasupra ei. Și el a fost cel care a binevestit mironosițelor învierea Domnului. Și ca să spunem mai cuprinzător, dumnezeiescul Gavriil a slujit la iconomia tainei întrupării Cuvântului lui Dumnezeu din început până în sfârșit. Pentru aceasta și Biserica lui Hristos îl prăznuiește pe el, împreună cu Arhanghelul Mihail, și cheamă harul și ajutorul lui, rugându-i ca prin ajutorul și rugăciunile lor, și în veacul de acum să aflăm scăpare de rele, și în cel ce va să fie să ne învrednicim de bucuria cerească și de împărăție. Amin.”⁵³

Evident, din mai multe puncte de vedere putem vorbi de un conflict al angelologiilor. Aceasta fiindcă din mai multe vedre crezul în îngeri trebuie să se bazeze pe adevăr și nu pe imaginații sau pe presupuneri. Imaginația despre îngeri sau ceea ce își imaginează omul despre îngeri nu este în niciun caz o angelologie adevărată. Adevărata angelologie este din acest punct de vedere rugăciunea sau descoperirile pe care le avem din rugăciunea despre îngeri. Am putea vorbi de o „viziune a angelologiei ortodoxe.”

Sfinții Părinți și scrierile lor ne spus astfel cei mai buni îndrumători în drumul cunoașterii angelologice. Pe sfinții părinți și nu pe alți ghicitori sau vrăjitori trebuie să îi consultăm când voim să aflăm de îngeri și de existența lor. Sfinții Părinți sunt fără de nici o îndoială ceea ce am putea numi „criteriul angelologiei ortodoxe.” Sfinții Părinți pe care marea majoritate a oamenilor din ziua de azi nu îi mai văd actuali sunt fără de nici o îndoială la fel de actuali acum cum au fost și în vechime. Actualitatea sfinților Părinți în materie de angelologie nu s-a schimbat. Aceasta fiindcă viața lor a fost fără de nici o îndoială o viață sfântă și o viață curată dedicată în întregime lui Dumnezeu. Sfinții părinți au fost cei care au luat cuvântul lui Dumnezeu în serios și nu s-au abătut pe calea ascultării de Dumnezeu. Pentru Sfinții Părinți, la fel și pentru filosofii ortodoxiei, voia lui Dumnezeu a fost în termenii filosofiei lui Kant un „imperativ categoric.”

Ascultarea de Dumnezeu și îndeplinirea voinței lui Dumnezeu a fost punctul central al teologiei sfinților părinți. Aceasta i-a făcut ca ei să fie autoritatea principală în materie de angelologie. Sfinții părinți au dus o viață cât se poate de aproape de Dumnezeu și de Îngerii Săi. Nu trebuie să uităm că sfinții părinți într-o epocă în care lumea se închina la zei. Crezurile în diferite divinități antice dubioase a fost punctul de presiune centrală a sfinților părinți pentru a elabora o angelologie ortodoxă. În această angelologie a vremurilor antice și medievale s-a ajuns la concluzia că adorarea zeilor nu era decât demonolatrie sau mai bine spus închinare voluntară în fața demonilor. Acest lucru a fost anatematizat de sfinții părinți. Nu trebuie să uităm demonismul religiilor antice de mai înainte de Hristos și de Sfinții Părinți ai ortodoxiei. Fie că a fost vorba de Acropolele ateniene sau de Colosseumul roman, divinitățile antice împânzeau spațiul urban și pe cel geografic.⁵⁴

Prin urmare știm că Dumnezeu a fost cel care a creat pe îngerii și tot Dumnezeu este Cel care îi ține pe îngeri în existență. Lumea îngerilor este o lume supramaterială. Mai multe date

⁵³ <http://www.calendar-ortodox.ro/luna/noiembrie/noiembrie08.htm>.

⁵⁴ Închinarea la zei de orice natură ar fi ea, cum este cazul astăzi în religii arhaice indiene a fost condamnată de ortodoxie și de Sfinții Părinți ca și adorarea demonilor. Termenul teologia care s-a folosit în acest caz a fost de demonolatrie „δemonολατρία.” Adorarea zeilor a fost din mai multe puncte de vedere „închinare la demoni.” Această fiindcă unele dintre aceste zeități antice aveau putere asupra omului.

legate de domeniul ageologic le găsim în Acatismul către îngerul păzitor: „Sfinte Îngere, cel ce ești ales de Domnul Dumnezeu spre paza sufletului meu, eu, nevrednicul, îndrăznesc să-ți aduc cântări de laudă, iar tu, ca cel ce ai îndrăzneală către Împăratul Cerului, apăra-mă de dușmanii vazuți și nevăzuți, izbăvește-ma de toate nevoile și necazurile, ca să strig ție: Bucură-te, Îngere al Domnului, neadormitul meu Păzitor!”⁵⁵ Evindet, autorului acatismului către îngerul păzitor s-a pierdut în negura vremurilor. Teologii cred că a fost cât se poate de mult un sfânt părinte care nu a voit să fie cunoscut pentru a nu fii mărit de oameni.

Prin urmare primul care ne învață adevăruri legate de agelologie este Acatistul Îngerului Păzitor al omului. Prima angelologică pe care am putea spune că o învață omul este din rugăciunile mai elaborate pe care le învățăm despre îngerul păzitor. Conform tradiției ortodoxe la botez fiecare primește un înger păzitor. Legătura care se stabilește cu îngerul păzitor este am putea spune cât se poate de evidentă. Omul este chemat la o comuniune de dialog spiritual cu îngerul păzitor și la o relație de iubirii și de comuniune. În acest sens, în acatistul îngerului păzitor îi cerem îngerului păzitor să ne ajute și să ne sprijine în comuniunea cu Dumnezeu. Îngerul nostru păzitor nu trebuie să fie doar un simplu „asistent” care ne însoțește în drumurile vieții ci mai mult decât orice cel care ne este un model demn de urmat. Urmând îngerilor lui Dumnezeu nu facem decât să urmăm chiar lui Dumnezeu. Țelul îngerilor trebuie să fie astfel țelul nostru personal. Astfel în Acatistul îngerului păzitor îi spunem îngerului nostru „neadormit apărător.”

Astfel știm despre îngeri că sunt cei care stau în fața lui Dumnezeu și îi slujesc lui Dumnezeu. Îngerii sunt păzitorii vieților noastre. Îngerul păzitor ne poate lumina mintea și ne poate conduce am putea spune la cunoașterea inefabilă a lui Dumnezeu. Tot îngerul păzitor este cel care îl înștiințează pe Dumnezeu de intențiile noastre. Îngerii sunt la fel de bine cei care varsă asupra noastră harul lui Dumnezeu. La fel de bine Sfinții Părinți ne mai învață că îngerii lui Dumnezeu ne pot elibera de patimi. La fel de bine în stadii extrem de evasate ei ne pot impregna de „lumina necreată” a lui Dumnezeu după cum am măsturisit mai mulți sfinți Părinți. Faptul că Dumnezeu există în teologia ortodoxă este un fapt care se reflectă în „ființele de lumină ale îngerilor.” Îngerii sunt ființe de lumină și nu orice fel de lumină ci mai mult decât orice lumina necreată a lui Dumnezeu.

În mai toate aparițiile care au fost înregistrate în viețile sfinților sau ale părinților Bisericii îngerii au fost apariții luminoase care nu vedeau din spațiul cosmic ci mai bine spus dintr-o „altă sferă de existență.” Sfera de existență a îngerilor am putea spune că este energia luminoasă a lui Dumnezeu și care este dincolo de orice. Lumina îngerilor nu este o lumină fonică ca și cea creată a zilei ci mai mult decât orice este o lumină care iese din energia necreată a lui Dumnezeu.⁵⁶

⁵⁵ A se vedea Acatistul îngerului Păzitor.

⁵⁶ Teologul prin excelență a luminilor necreate sau al luminii necreate a lui Dumnezeu a fost în Evul Mediu Sfântul Grigorie Palama de la care avem mai multe scrieri. Toate scrierile Sfântului Grigorie Palama se bazează pe faptul că lumina lui Dumnezeu este o lumină necreată care este dincolo de orice gen de lumină nucleară și acer este fără de nicio îndoială o reflecție în „lumina solară sau lumina zilei.” <http://www.crestinortodox.ro/sarbatori/sfantul-grigorie-palama/sfantul-grigorie-palama-marturisitor-energiilor-necreate-88140.html>.

Prin urmare o caracteristică a îngerilor este lumina incandescentă care iese din Dumnezeu și care în cazul lor este mult mai accesibilă decât este a omului. Putem spune despre îngeri din punct de vedere angeologic că sunt ființe de lumină dar nu o lumină materială ci o lumină imaterială care iese din ființa lui Dumnezeu. Prin urmare putem spune din punctul de vedere al angelologiei ortodoxe că îngerii sunt ființe de lumină și de „expansiune a luminii lui Dumnezeu.” Lumina lui Dumnezeu este ceea ce conferă din punct de vedere angeologic „ființa îngerilor.” Este cât se poate de evident în angelologia ortodoxă că lumina lui Dumnezeu nu este indetică cu ființa lui Dumnezeu. Ființa lui Dumnezeu este astfel transcendentă și inaccesibilă. Astfel lumina necreată a lui Dumnezeu a fost asociată de mai mulți teologi și angelologi ca și „lumina îngerilor.” Fiind ființe de lumină dincolo de timp și de spațiu, îngerii sunt fără de îndoială existențe luminoase sau mai bine spus existența care au viața în lumina lui Dumnezeu.

Angelologii ortodocși au ridicat de mai multe ori problema „luminii lui Dumnezeu” și a raportării îngerilor la această lumină necreată. Îngerii lui Dumnezeu sunt fără de nici o îndoială cei care sunt puși de Dumnezeu să ne învețe și să ne ajute în lucruri pe care Dumnezeu le-a rânduit în spre folosul nostru. Sfinții Părinți ne spun că îngerii ne apără și ne învață numai lucruri care țin de voia lui Dumnezeu. Oricum, angelologia ortodoxă a avut mai multe considerații cât se poate de evidente referitoare la aspectul catartic sau purificator al relației cu îngerii lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt fără de nici o îndoială cei care ne ajută și ne ocrotesc atunci când noi le-o cerem. Mai toții Sfinții Părinți ne spun că relația cu îngerul este fără de nici un caz ruptă în momentul în care păcătuim. Îngerii așteaptă să fim lutători ai bienului și ai luminii în general lupta noastră trebuie să fie mai mult decât orice o luptă dimpreună cu îngerul păzitor. Îngerii sunt cei care ne învață să avem „rădbare” în relația cu Dumnezeu.

Am putea spune că din mai multe puncte de vedere fără îngerul păzitor omul este pierdut în „marele abis al pierzaniei” în macrocosmosul lumii spirituale. Energiile îngerilor ne spun sfinții părinți sunt în special de oridin spirital adică transcend materia și tot ceea ce ține de lumea materială. La fel de bine am putea spune că energiile îngerilor sunt „transcosmice,” adică depășesc lumea cosmică și în general cosmosul ca și existență. S-a vorbit de mai multe ori de dimensiune cosmică a îngerilor. Creați de Dumnezeu dincolo de cosmos și de granițele sale îngerii lui Dumnezeu sunt cei care stăpânesc cosmosul. La fel de bine am putea spune că ei „orânduiesc sau organizează” cosmosul. Astfel, au fost mai multe divergențe între teologi și angelologi dacă îngerii au doar un spațiu mistic sau spiritual de activitate ci și un spațiu cosmic.

Am putea spune că îngeri sunt ființe metacosmice sau transcosmice, adică ei sunt dincolo de spațiul cosmic. Puterile îngerilor sunt fără de nici o îndoială nelimitate și sunt doar o extensiune a puterii lui Dumnezeu. Cosmologiile de orice natură au fost cele ne-au dus cu gândul la existența îngerilor și la a modului lor de existență.⁵⁷ Este foarte greu de spus dacă părinții din Filocaliei au afirmat existența sau nu a îngerilor. Îngerii există cu Dumnezeu. La fel

⁵⁷ O lucrare cât se poate de bine documentată pe tema îngerilor a fost scrisă de Arhiepiscop Vasili Krivoșein, *Îngerii și demonii în viața duhovnicească după învățătura Părinților Răsăriteni*, Editura Sofia, Editura Cartea Ortodoxă, București 2006, traducere din limba rusă Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas.

de bine ei sunt din veșnicia cei care Îl slujesc pe Dumnezeu.⁵⁸ Astfel viața de comuniune cu îngerii lui Dumnezeu este viața de comuniune cu Dumnezeu sau mai bine spus modelul vieții de comuniune cu Dumnezeu.

Oricum, sfinții părinți și-au ridicat de mai multe ori întrebare de ce este necesar o înger păzitor al omului și al vieții omului? De ce ne apără îngerii păzitori dar cu adevărat avem îngeri păzitori? Îngerii păzitori ne apără de atacurile diavolilor sau de atacurile demonice. Ei sunt cei care au fost rânduiți ca să se lupte pentru noi și pentru viața noastră. „Pentru a vedea modul prezenței îngerului păzitor alături de noi, precum și forța pe care el o desfășoară atunci când intervine pentru noi, să privim la învățătura sfântului Vasile cel Mare pe care ne-o prezintă atunci când comentează versetul „îngerul Domnului veghează lângă cei ce se tem de el și-i scapă de primejdie” (Ps 34,8): “Îngerul stă alături de oricine a crezut în Domnul, dacă nu-l alungăm niciodată prin faptele noastre rele. După cum fumul alungă albinele, iar pe porumbei îi pune pe fugă mirosul urât, tot așa și pe paznicul vieții noastre, pe înger, îl îndepărtează păcatul. Dacă ai în sufletul tău fapte vrednice de pază cerească și dacă locuiește în tine o minte bogată în contemplările adevărului, atunci, pentru bogăția faptelor tale prețioase de virtute, Dumnezeu așază neapărat lângă tine străjeri și paznici; te întărește de jur împrejur cu paza îngerilor. Uită-te cât e de mare firea îngerilor, că un singur înger este asemănat cu o întregă armată și cu o tabără cu o mulțime de oameni. Datorită măreției sale, cel care te păzește, Domnul, îți dăruiește tabără, iar datorită tăriei îngerului, Domnul te înconjoară ca și cu niște ziduri și te întărește cu tăria lui. Aceasta înseamnă „de jur-împrejur”. După cum zidurile cetăților sunt așezate de jur-împrejurul cetăților și opresc din toate părțile atacurile dușmanilor, tot așa și îngerul înalță zid împotriva dușmanilor care te atacă din față, te apără de dușmanii care ar veni din spate și nu lasă nepăzite nici laturile. „Vor cădea dinspre latura ta o mie, și zece mii de-a dreapta ta” (Ps34,8), iar pe tine nu te va atinge nici o rană de la vreunul dintre dușmanii tăi, căci va porunci pentru tine îngerului lui”⁵⁹

Știm că îngerii lui Dumnezeu sunt dincolo de lucrările noastre. Oricum, este destul de evident că în univers Dumnezeu a mai creat și alți ființe mult mai superioare decât ale noastre. Confuzia este destul de clară în acest sens. În special ateii cei care nu recunosc existența lui Dumnezeu au ajuns să separe pe îngerii lui Dumnezeu într-un univers separat de al nostru.

⁵⁸ „**Raiul** (gr. *paradeisos*, lat. *paradisus*, sl. *rai*) este, în sens biblic, "locul" în care locuiește Dumnezeu (Facere 3, 8) și în care este introdus cel dintâi om: "Domnul Dumnezeu a sădit rai în Eden, spre răsărit, și a pus acolo pe omul, pe care îl zidise" (Facere 2, 8). Rai înseamnă nu numai sfera și comuniunea lui Dumnezeu în care se afla omul la începutul creației, ci și participarea la viața divină, la sfârșitul creației, adică slava veșnică sau împărăția lui Dumnezeu. După acest înțeles eshatologic, raiul este echivalent cu "parousia", adică cu prezența în persoană a Domnului cel proslăvit (Matei 24, 30; 26, 64; Apocalipsa 1, 7). Noțiunea de rai cuprinde cei doi termeni ai tensiunii în care se află Biserica în istorie: pregustarea împărăției ("Că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespuse, pe care nu se cuvine omului să le grăiască" - II Corinteni 12, 4) și așteptarea făgăduințelor ("astăzi vei fi cu Mine în rai" - Luca 23, 43). Raiul este o stare de biruință. "Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu" (Apocalipsa 2, 7). Biserica se roagă ca toți membrii ei să devină "cetățeni/locuitori ai raiului". Adus de la "<http://ro.orthodoxwiki.org/Rai>"

⁵⁹ http://www.amdis.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=214:ingerul-pazitor&catid=36:ref&Itemid=12.

Acest univers al îngerilor adevărată să devină imediat după evul mediu „lumea extraterestilor.”⁶⁰ Îngerii sunt ființe create de Dumnezeu și sunt departe de fii ființe extraterestre.

„Ο αριθμός των αγγελικών όντων φαίνεται να είναι ανυπολόγιστος και απροσμέτρητος. Ο ίδιος ο Ιησούς ομιλεί στη Γεθσημανή για περισσότερες από δώδεκα λεγεώνες αγγέλων, ενώ ο Ευαγγελιστής Ιωάννης μαρτυρεί ότι είδε και άκουσε σε όραμα που του δόθηκε από τον Θεό γύρω από το Θεϊκό θρόνο χορωδία από μυριάδες μυριάδων και χιλιάδες χιλιάδων αγγέλων. Ο Μ. Βασίλειος επίσης φαίνεται πως γενικά αποφεύγει να μιλήσει για αριθμό και τάγματα αγγέλων, διότι όπως αναφέρει, είναι αδύνατο να βρεθούν οι ονομασίες των άορατων φύσεων. Γι αυτό και όποτε το πράττει, αναφέρει πως υπάρχουν και άλλες φύσεις αγγέλων ακατονόμαστες. Έτσι δε συναντάμε τις διακρίσεις που αργότερα εισήγαγε ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης. Ο Μέγας Βασίλειος λοιπόν αναφέρει πως υπάρχουν: Αρχαί, εξουσίες, δυνάμεις, θρόνοι, κυριότητες Θρόνοι, Κυριότητες, Αρχαί, Εξουσίαι, Δυνάμεις, Αγγέλων στρατιά, αρχαγγέλων επιστασίαι Αγγέλων χαροστασίαι, αρχαγγέλων επιστασίαι, Δόξαι κυριοτήτων, προεδρίαί θρόνων, Δυνάμεις, Αρχαί, Εξουσίαι ύμφωνα με τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη, οι άγγελοι διαχωρίζονται σε τάγματα, ενώ έχουν και ιεραρχία. Με βάση την ιεραρχία τους, διαχωρίζονται σε 3 τάξεις που έκαστος φέρει "Τριχώρους" ή αλλιώς "Ταξιαρχίες": Σεραφεΐμ (Ησ. 6,2), Χερουβείμ (Εβρ. 9,5), Θρόνους (Κολ. 1,16), Κυριότητες (Κολ. 1,16), Δυνάμεις (Εφ. 1,21), Εξουσίες (Κολ. 1,16) και Αρχές (Κολ. 1,16), Αρχάγγελους (Α΄ Θεσ. 4,16) και αγγέλους (Μαρκ. 1,13 κ.ά.). πραγματικότητα είναι πως στους πατέρες της εκκλησίας, δεν υπάρχει κάποια ομοφωνία σχετικά με τον αριθμό και την ονομασία των αγγελικών ταγμάτων. ψευδο-Διονύσιος πάντως προχωράει και στις ιδιότητες των αγγελικών τριχώρων. Έτσι ιδίωμα της πρώτης ιεραρχίας είναι η πύρινη σοφία και η γνώση των ουρανίων, ενώ έργο τους ο θεοπρεπής Ύμνος του Γελ. Χαρακτηριστικό μάλιστα είναι πως Χερουβείμ σημαίνει φωτιά, ενώ Σεραφεΐμ, έκχυση γνώσεων. Η δεύτερη ιεραρχία έχει ως ιδίωμα τη διευθέτηση των μεγάλων πραγμάτων και την διενέργεια των θαυμάτων, ενώ έργο τους είναι ο Τρισάγιος Ύμνος «Άγιος, Άγιος, Άγιος». Τέλος ιδίωμα της τρίτης ιεραρχίας είναι να εκτελούν θείες υπηρεσίες και έργο τους αποτελεί ο ύμνος "Αλληλούια". Από την Αγία Γραφή γνωρίζουμε και μερικούς αγγέλους ονοματικά. Τον Αρχάγγελο Γαβριήλ, που σημαίνει "ήρωας του Θεού", από την εμφάνισή του στον Προφήτη Δανιήλ, στον Προφήτη Ζαχαρία και στη Θεοτόκο. Γνωρίζουμε το Αρχάγγελο Μιχαήλ, που σημαίνει "τις ως ο Θεός ημών", ενώ εμφανίζεται πολλές φορές στην Παλαιά Διαθήκη. Ο "Ραφαήλ" είναι ο τρίτος άγγελος που γνωρίζουμε, το όνομά του σημαίνει "ο Κύριος θεραπεύει" και εμφανίζεται στον Τωβίτ μεταφέροντας τις ανθρώπινες προσευχές στο θρόνο του Θεού."⁶¹

Existența extraterestilor nu este un fapt angelologic. Este mai mult decât orice adevărat că din moment ce Dumnezeu l-a creat pe om, Dumnezeu nu l-a lăsat pe om departe de Sine. Astfel, chiar dacă pe alte planee din cosmos ar mai exista alte genuri de viață aceasta nu ar însemna că nu ar mai exista îngerii și nu ar mai trebuie să fim preocupați de teme angelologice. Dumnezeu nu l-a creat în ortodoxie pe om și l-a aruncat într-un univers ostil și fără de nici un fel de viață. Dumnezeu l-a creat pe om cu un scop anume. Care este din punct de vedere angelologic scopul pentru care Dumnezeu l-a creat pe om?

⁶⁰ Trebuie să enumerăm aici că enorm de multe romane și nuvele contemporane la fel ca și producții cinematografice din zilele noastre au avut ca și temă de plecare spiritualitatea și mistica Sfinților Părinți.

⁶¹ A se vedea <http://el.orthodoxwiki.org>.

Părerile referitor la creația oamenilor și ale îngerilor au fost din mai multe punct divizate. De ce l-a creat Dumnezeu pe om? Dacă Dumnezeu l-a creat pe om a vrut ca omul să fie lăsat într-un univers ostil și cât se poate de potrivit omului în care puteri extraterestre împănesc de la o margine a cosmosului la alta spațiul cosmic? În același timp trebuie să știm că Dumnezeu a creat cosmosul pentru om. Aceasta este părerea ortodoxiei. Omul este cât se poate de mult antropologic centrat al cosmosului. Cosmosul a fost creat de Dumnezeu pentru a Îl găzdui. În acest sens, dacă omul respectă legile lăsate de Dumnezeu în conducerea cosmosului, putem crede că omul își realizează scopul pentru care a fost creat.

Dumnezeu l-a creat pe om „mai mic ca și îngerii” adică pentru a Îl lăuda și pentru a Îl sprijini. Evident între om și înger există o diferență de gradăție. Deși din mai multe puncte de vedere atât omul cât și îngerul au fost creați pentru a Îl lăuda pe Dumnezeu, totuși, îngerul este superior omului din mai multe puncte de vedere. Îngerii sunt mai mult decât orice ființe imateriale adică nu au materie și sunt la drept vorbind ființe care cum am spus sunt create „din lumina necreată a lui Dumnezeu,” cel puțin în angelologia ortodoxă.

„Lumina lui Dumnezeu este la drept vorbind, lumina îngerilor și ea este cea în spre care îngerii lui Dumnezeu trebuie să Îl ducă pe om. Existența lui Dumnezeu după cum am spus scoate foarte mult din discuție existența altor ființe din univers decât omul. Astfel, ortodoxia a denumit faptul că îngerii sunt ființe nu extraterestre ci mai mult ființe eshatologice. Adică, în funcție de modul în care omul și umnitatea trăiește în această viață și pe pământ Dumnezeu și îngerii Săi vor decide ce v-a avea loc cu noi în lumea de noi.

Astfel, angelologia ortodoxă a pus mai întâi caracterul eshatologic al îngerilor și a negat caracterul lor extraterestru. Îngeri sunt cei care stabilesc pentru om existența lui dincolo de granițele acestei lumii. Iată ce putem într-un din condacele adresate îngerului păzitor: „Străin și călător sunt eu pe acest pământ, viața mea e degrab trecătoare, iar eu, ticălosul, niciodată nu mă gândesc în mintea mea la moartea cea fără de veste, nici nu cuget la înfricoșătoarea Judecată la care voi sta înaintea Dreptului Judecător și voi da răspuns pentru fiecare faptă și pentru orice cuvânt. De aceea, te rog pe tine, Păzitorul sufletului meu, trezește-mă degrabă din somnul pacatului, ca să nu mă prinda ceasul morții neindreptat, ci să mă invrednicesc a cere de la Atotputernicul și Milostivul Dumnezeu iertarea pentru faradelegile mele și să-l cânt cu glas de bucurie: Aliluia!”⁶²

Prin urmare, ortodoxia a hotărât cu mult timp în urmă ca sfântul angelologiei ortodoxe să rămână Sfântul Dionisie Areopagitul. Astfel am putea spune că Sfântul Dionisie este sfântul protector sau patronul angelologilor ortodocși. Astăzi învățăturile Sfântului Dionisie Areopagitul sunt cât se poate de mult desconsiderate și trecute cu vederea. Creat de Dumnezeu din nimic sau mai bine spus din pământ⁶³ omul poate ajunge la o cunoaștere a îngerilor lui Dumnezeu, sau a „lumii din dincolo” mai mult paradigmatic decât experimental.

În orice caz, dincolo de toate păririle ateilor și a mai multor savanți, Dumnezeu nu l-a creat pe om „experimental.” Dumnezeu l-a creat pe om cu foarte multă înțelepciune. Omul este un

⁶² <http://www.crestinortodox.ro/acetiste/acetistul-ingerului-pazitor-67191.html>.

⁶³ Aceasta a fost doctrina care în angelologia ortodoxă a fost denumită ca și creația ex nihilo. Creația omului la fel ca și creația îngerului sunt asemănătoare în sensul că Dumnezeu este autor al îngerilor și al oamenilor.

chip al lui Dumnezeu și un împreună slujitor cu îngerii în fața lui Dumnezeu.⁶⁴ Dincolo de cosmos și de univers, de constelații și de galaxii, îngerii lui Dumnezeu au fost cei care au stat la fecerea cosmosului lui Dumnezeu. Îngerii au fost cei care și-au arătat existența lor în mai multe acte fundamentale din existența omului și a umanității. Am putea spune că îngerii sunt din mai multe puncte de vedere șansa și apărarea noastră ultimă în fața demonicului și a puterilor întunericului. Între îngerii și demoni se dă o luptă eternă care nu are nici un fel de legătură cu ontologia omului.

Lucrarea demonilor după cum putem vedea din scrierile sfinților poate fii îndepărtată numai prin puterea îngerilor. „Când Domnul și Ziditorul meu va însemna ziua tăcerii mele din viața aceasta, tu, bunul meu Păzitor, văzând mai înainte chinurile grozave, pregătite pentru duhurile răutății și pentru păcătoșii nepocăiți, care mă așteaptă și pe mine, acoperă-mă cu aripile milostivirii tale, cum își acoperă vulturul puii săi, iar cand va fi să iasă duhul meu din mine, să te văd stând aproape de mine, izgonind pe cumpliții vrășmasi.”⁶⁵

Îngerii lui Dumnezeu sunt fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii cei care izgonesc demonii sau pe diavoli de la noi. Războiul dintre îngeri și diavoli este un război cât se poate de vechi și de cât se poate de radical. Îngerii și diavoli se dă astfel o luptă cât se poate de cruntă. În timp ce îngerii sunt puterile binelui, demonii sunt puterile răului. Mai mulți sfinți părinți au mărturisit acest lucru. Creația omului a fost văzută în lumea îngerilor ca și un act al lui Dumnezeu și al binelui în timp ce în dimensiunea diavolească sau a demonicului, creația omului a fost văzută ca și ceva care a venit de la Dumnezeu și a trebuie să fie cât se poate de mult eradicată.

În timp ce îngerii sunt apărători și ajutători ai omului, demonii sunt distrugători și rivali ai omului. Demonii urmăresc de fapt eradicarea întregului neam omenesc. Ura lor și dorința lor de distrugere a lumii sunt extrem de vechi și de antice. Încă de la începuturile apariției omenirii demonii și diavolii au vrut distrugerea omului și eradicarea lui. Aceasta fiindcă după cum ne spun „sfinții părinți omul este un chip și o asemănare a lui Dumnezeu.”⁶⁶

Chipul lui Dumnezeu din om evident nu este în mod chipul îngerilor lui Dumnezeu. Iconologia chipului lui Dumnezeu din om este fără de nici o îndoială și o angelologie. Angelologia ortodoxă este dincolo de orice ontologică și gnoseologică. Trebuie să arătăm că angeologia ortodoxă nu este gnostică și nici dualistă. Astfel mai mulți sfinți părinți au vorbit de un fel spiritualitate sau de pnevmatologie a îngerilor și a existențelor îngerești. Îngerii au fost astfel ceea ce am putea numii subiectul de intersecție a mai multor discipline. Și acum în facutății de teologie ortodoxă nu se studiază angelologie. De fapt angelologia este mai mult un segment al dogmaticii ortodoxe.

⁶⁴ Expresia de „tron a lui Dumnezeu” este o expresie care am putea spune că este doar de o valoare pur simbolică. Nu există un tron al lui Dumnezeu în sens strict real. Ceea ce știm că există este mai mult decât orice „un loc de unde Dumnezeu supraviețuiește sau mai bine spus privește bunul mers al lucrurilor în cele două lumi: a omului și a îngerului.” Imnul trisaghiohnic se crede că este un imn de origine îngerească: „Sfint, Sfânt Sfânt Domnul Dumnezeu” [Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος ὁ Θεός] este un imn al serafimilor.

⁶⁵ Idem Acatistul către îngerul păzitor.

⁶⁶ „Chipul și asemănarea omului cu Dumnezeu” este am putea spune ceea ce trebuie să îl facă pe om să se asemene și îngerii lui Dumnezeu. Termenul care s-a folosit de sfinții părinți a fost angeoloiconomie sau ageloiconism Ἀγγελοεικονία.

Oricum, trebuie să ne întrebăm care este dogma angelologică? Sau mai bine spus există o dogmă angeologică? Dogma angelologică în ortodoxie este fără de nici o îndoială una de natură soteriologică. Aceasta fiindcă îngerii sunt cei care sunt însărcinați cu mântuirea omului. Sfinții Părinți au denumit acest aspect al angelologiei ceea ce ține de mântuirea sau mai bine spus de răscumpărarea omului.

Mântuirea omului înseamnă din mai multe puncte de vedere stabilizarea omului în comuniunea angelologică. Soteriologic omul este chemat la mântuire adică la comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu care sunt fixați etern în bine și care nu mai pot cădea de la Dumnezeu. Astfel s-a vorbit pe o angelologie soteriologică.⁶⁷ Îngerii ne pot mântui după cum arată mai toate canoanele de rugăciuni către îngeri păzitori sau către îngerii lui Dumnezeu. Sfinții Părinți sunt cei care au elaborat fără nici o îndoială ceea ce am putea denumii „soteriologia angelologică.”⁶⁸

Fără de nici o îndoială că pentru studentul în angelologie ortodoxă, ceea ce este cel mai de interes este aspectul soteriologic al angeologiei ortodoxe. Aceasta a implicat cu sine „mântuirea definitivă a omului din partea puterilor demonice.” Principalii dușmani ai omului sunt diavolii sau demonii. Principalii prieteni ai omului sunt fără de nici o îndoială îngerii lui Dumnezeu. Aflat între aceste două sfere de influență omul este cheamt de Dumnezeu să aleagă lumea îngerilor lui Dumnezeu și să urmeze acestei lumii în direcția în care ne duc îngerii lui Dumnezeu și nu în direcția noastră sau a demonilor.

⁶⁷ **Soteriologia** (din gr *sotêria*, "mântuire", și *logos*, "cuvânt") este un domeniu al teologiei, făcând parte din ramurile teologiei sistematice și dogmatice. Soteriologia se ocupă cu studiul conceptului de mântuire. În creștinism, părintele soteriologiei e Anselm de Canterbury. Soteriologia a mai fost dezvoltată de Toma de Aquino, apoi de Martin Luther." A se vedea [orthodoxwiki.org/Soteriologie](http://ro.orthodoxwiki.org/Soteriologie).

⁶⁸ <http://ro.orthodoxwiki.org/Soteriologie>.

ANGELOLOGIA ÎN CONTEXTUL ECCLESIAL

„Mai-marilor Voievozi ai oștilor cerești, rugămu-vă pe voi, noi, nevrednicii, ca prin rugăciunile voastre sa ne acoperiți pe noi, cu acoperământul aripilor măririi voastre celei netrupești, păzindu-ne pe noi cei ce cădem cu deadinsul și strigăm: izbăviti-ne din nevoi, ca niște mai-mari peste puterile celor de sus.”⁶⁹

Mai multă lume dintre noi am auzit de termenul de ecclesiologie. Ce este ecclesiologia? Ecclesiologia este o ramură a teologiei ortodoxe care se ocupă cu studiul apariției și dezvoltării Bisericii.⁷⁰ Prin urmare Biserica și studiul ei este centrul ecclesiologiei. Din mai multe puncte de vedere am putea spune că ecclesiologia nu este nimic mai mult decât o reflecție a angelologiei. Astfel mai mult decât orice angelologia ortodoxă este fără de nici o îndoială o ecclesiologie în extensiune sau mai bine spus o ecclesiologia dezvoltată. Comuniunea îngerească este la origini modelul comuniunii angelologice. Știm că îngerii sunt existențe ale comuniunii grupate ierarhic în mai multe cete îngerești. Astfel această grupare a ierarhiei îngerești în cete și compartimente a ajuns să fie exprimată în angelologia ortodoxă prin ceea ce am putea denumi ierarhia bisericească.⁷¹

Este cât se poate de evident că angelologia este mai mult decât orice un fel de comuniune a îngerilor cu oamenii sau o „revelare a îngerilor față de oameni.” Îngerii fiind binevoitori față de om omul poate ajunge la o comuniune de dialog cu îngerii lui Dumnezeu. Această comuniune de dialog cu îngerii a fost denumită în ortodoxie angelologie. Domeniul practic de realizare a angelologiei este fără de nici o îndoială ecclesiologia.⁷²

⁶⁹ Troparul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. A se vedea Mineul pe noiembrie.

⁷⁰ Termenul de ecclesiologie este un termen elen care înseamnă a chema, *ἐκκλησία*, aceasta aducându-ne aminte de caracterul comunitar al adunării Bisericii. Din punct de vedere ecclesiologic, Biserica nu este o casă de adunare cum se face de obicei la secte sau la sectanți ci mai mult decât orice o „unitate organică a celor care cred în Dumnezeu.” A se vedea Ioannis Zizioulas, *Ființa ecclesială* (Editura Bizantină: București, 1997).

⁷¹ Sfântul Dionisie Areopagitul a fost cel care a exprimat faptul că „ierarhia bisericească nu este nimic mai mult sau mai puțin decât o continuare a ierarhiei îngerești. A se vedea Ierarhia bisericească a Sfântului Dionisie Areopagitul.

Prin urmare angelologia este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumi o angelologie ecclesiologică. Caracterul ecclesial al angelologiei nu poate fi negat în nici un fel. Toate rugăciunile pe care le adresăm îngerilor sunt mai mult decât orice rugăciuni care au un spirit ecclesial sau mai bine spus un spirit cât se poate de bisericesc. O prefigurare a comuniunii angelologice din ceruri a fost relatată de sfinții părinți ai Bisericii ca fiind comuniunea îngerească cu Dumnezeu. Precum într-o Biserică oamenii se adună motivați de același crez în existența lui Dumnezeu, tot așa Sfinții Părinți știu cât se poate de bine că modul comuniunii cu îngerii este fără de nici o îndoială modul comuniunii îngerilor cu ei și cu Dumnezeu.

Dumnezeu a creat tot ceea ce există. Totuși, ecclesiologia ortodoxă și patrologia ne spune că îngerii au avut o raportare cât se poate de separată de existența lui Dumnezeu. Astfel există o distincție la Dumnezeu și la actul Său creator între creația îngerilor și creația omului. Ecclesiologii sunt cei care au menirea de a implementa modul comuniunii cu Dumnezeu a îngerilor în modul comuniunii cu oamenii sau a omenilor împreună. Omul este o ființă a comuniunii. Astfel mai mulți sfinții părinți ne spun că omul este fără de nici o îndoială deschis în spre comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu. Este cât se poate de adevărat că există o angelologie ortodoxă extrem de bine definită. Relația dintre angelologie și ecclesiologie este cât se poate de evidentă din punctul de vedere al ortodoxiei.

Am putea vorbi de faptul că în angelologie omul este o ființă care se angelizează. Astfel înțelegem că procesul de comuniune cu Dumnezeu este fără de nici o îndoială unul angelizator. Din punct de vedere al ortodoxiei ecclesiologia este fără de nici o îndoială o „comuniunea angelizatoare” cu Dumnezeu și cu realitatea existenței Sale. Existența îngerilor lui Dumnezeu schimbă astfel toată ecclesiologia ortodoxă. Ecclesiologia ortodoxă este fără de nici o îndoială o ecclesiologie angelologică.⁷³

Prin urmare ce este ecclesiologia angelologică? Ecclesiologia angeologică este fără de multe semne de întrebare ceea ce a existat din vremea Sfântului Dionisie Areopagitul care a elaborat toate scrierile sale sub forma angelologiei. Sfântul Dionisie a elaborat o astfel de ierarhie ecclesială pe baza datelor din angelologie. Angelologia a fost fără de nici o îndoială o metodă de a ne contacta sfinții îngeri și de a „modela viața” noastră după voia lui Dumnezeu.⁷⁴

⁷² „Sfinte Arhanghel Rafael auzi glasurile noastre îndelung rugătoare și mijlocește pentru noi dinaintea Domnului Iisus Hristos, ca Mila Lui să se pogoare asupra noastră în tot ceasul, împlinind trebuințele noastre sufletești și trupești după Voia Lui, iar nu după cugetul nostru cel întinat. Fie ca tot sufletul creștin aflat în boală sau în neputință, tulburat în patul lui, călător pe uscat, pe apă sau prin văzduh, fiecare după nevoia pe care o poartă, să capete, prin îngereasca ta mijlocire, îndreptarea și ocrotirea Domnului Dumnezeu, în ceasul de față și în toată vremea vieții lui, precum și răspuns bun la Judecata cea înfricoșătoare, când și tu de față vei fi, cu Oștirile cele Cerești. Sfinte Arhanghel Rafael îți mulțumim pentru ajutorul tău și te rugăm nu ne măsoară cu asprime puțină credință și nedesăvârșirea cuvintelor! Împlinește tu cele de trebuință nouă, ca un ales între aleși și neamului omenesc pururea sprijinitor! Pe Milostivul Dumnezeu roagă-L, cu întreg Soborul Puterilor Cerești, celor fără de trup, ca mai presus de toate să ne dea nouă **harul smereniei, al iubirii sfinte și al răbdării** și buze vrednice a slăvi, dimpreună cu corurile îngerești, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea Cea De-O-Ființă și Nedespărțită, acum și pururea și în vecii vecilor! Amin!” Din rugăciunea adresată Arhanghelului Rafail aflăm mai multe în ceea ce privește angelologia ortodoxă și raportarea ei la ecclesiologie.

⁷³ Tema unei ecclesiologii angelologice este fără de nici o îndoială o temă a teologiei Sfântului Dionisie Areopagitul.

⁷⁴ O lucrare destul de reprezentativă despre îngeri și angeologie a fost scrisă în Italia Tăcerea îngerilor, de Colosimo J. F. Jaca Book, Milano, 2004.

Astfel, știm cât se poate de bine că comuniunea angelologică este o comuniune ecclesială sau a „ființei ecclesiale după cum se exprima marele teolog elen Constatin Skouteris.⁷⁵ Comuniunea ecclesială în stare de asceză și de rugăciune este probabil cea mai înălțătoare stare de comuniune cu Dumnezeu și cu îngerii Săi.⁷⁶ În ortodoxie de la sfântul Dionisie Areopagitul putem vorbi cât se poate de mult de o „ecclesiologie angelologică” adică de o comuniune cu îngerii lui Dumnezeu și a omenilor la un loc. Am putea vorbi de două aspecte ale acestei comuniuni. Un aspect este vertical adică comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu din punct de vedere angelologic. Al doilea aspect al angelologiei este fără de nici o îndoială vertical care urmărește comuniunea îngerilor la un loc. „Gli scritti che vanno sotto il nome di Dionigi Areopagita, primo vescovo di Atene e discendente di san Paolo, a cui si accenna negli *Atti* (XVII, 34), dal Rinascimento in poi hanno dato luogo a laboriose discussioni. Essi sono ricordati la prima volta verso il 532 da Innocenzo, vescovo di Maronia, ma in occasione della grande conferenza religiosa tenutasi a Costantinopoli (533) per appianare la lotta fra ortodossi e severiani si cominciò a dubitare della loro autenticità per opera di Ipazio di Efeso. Invece papa Martino I li difese strenuamente come autentici e li introdusse in Occidente, e la loro fama si diffuse così rapidamente e stabilmente che specialmente per il commento che ne fece Massimo il Confessore, non si dubitò affatto, per tutto il Medioevo, del loro carattere apocrifo. Attribuiti a Dionigi sono i quattro trattati: *De divinis nominibus*, *De theologia mystica*, *De caelesti hierarchia*, *De ecclesiastica hierarchia*, e inoltre dieci lettere. L'Areopagita distingue una teologia affermativa, la quale discende da Dio alle cose finite, e una teologia negativa, che, mediante un processo di negazioni, dalle cose finite sale a Dio. Così l'uomo sciolto e libero da tutte le cose di quaggiù entra in quella caligine veramente mistica dell'inconoscibilità, dove egli fuori da ogni apprensione scientifica non esiste più per sé, ma aderisce assolutamente a colui che è al di sopra di tutto. Di qui l'esaltazione dell'ignoranza mistica come la più alta conoscenza che si possa avere di Dio. Nella sua opera più importante, quella sui *Nomi divini*, egli cerca di dimostrare che non è possibile la conoscenza delle scienze spirituali, e tanto meno di Dio, muovendo dalle cose sensibili. La dottrina su Dio è da ricercare nella Scrittura, la quale, peraltro, ci fornisce una conoscenza di Dio che si adatta soltanto alla nostra capacità intellettuale. Ma Dio in se stesso è imperscrutabile, tanto vero che a Lui possono convenire tutti i nomi e nessun nome. La divinità è dunque superiore a tutto, ed essa non è solo unità (*monade*) ma anche trinità (*triade*), ma non può essere da noi conosciuta, perché le stesse categorie di unità e trinità non sono capaci di esprimerla: Dio è il sopraente, il sopraunificante, il sopraessenziale. Il primo attributo di Dio è la Bontà. Da essa derivano gli ordini e le funzioni degli Angeli, le anime e le loro facoltà e anche le cose animate e inanimate, in un sistema gerarchico degli esseri, che ha avuto un'enorme efficacia nella determinazione di taluni dogmi cattolici. La creazione divina è racchiusa dentro i limiti di una gerarchia fantasticamente architettata, ma dentro cui è però visibile il distendersi dell'unico principio divino, che contiene in sé tutti gli esseri. Giacché il fine della gerarchia propriamente consiste nell'assimilazione e nella congiunzione, per quanto è possibile, con Dio. Gesù è al centro di questa deificazione, perché è posto in mezzo fra Dio trascendente e gli altri esseri. Le gerarchie, che costituiscono gli ordini degli esseri superiori all'uomo, sono distribuite in tre gruppi: Troni, Cherubini, Serafini; Signorie, Potenze, Autorità; Principati, Arcangeli, Angeli. Inoltre, posto il concetto che Dio è tutto e abbraccia tutto, e che la sua vera essenza si esprime

⁷⁵ O lucrare publicată pe această temă se poate găsi la următoarea adresă: <http://www.scribd.com/doc/19065106/Fiina-ecclesial-Constatin-Scouteris>.

⁷⁶ <http://www.angelologia.it>.

nel Bene, il quale per sua natura è diffusivo, l'Areopagita arriva alla conclusione che in Dio sono uniti anche tutti i contrari. Se Dio è tutto bene, e come tale abbraccia tutto, il male in quanto male non esiste, sicché: *"tutte le cose, in quanto sono, sono bene e dal bene; in quanto sono prive del bene, non sono bene, né esistono"*. Dunque il male non si può dire che sia nelle cose o nella materia prima o nel corpo umano; la sua realtà, se di realtà si può parlare, è nella nostra volontà, la quale accidentalmente opera il male, ma in grazia del bene, cioè con la coscienza di compiere una cosa giusta. Questa conclusione chiarisce la soluzione di altri problemi teologici sulla provvidenza divina e sulla malvagità dei demoni. Dio conosce il male come difetto del bene o bene difettoso, e i demoni non sono cattivi per natura, ma sono cattivi per quello che non sono."⁷⁷

Prin urmare ortodoxia este mai mult decât orice un fel de ecclesiologie angelologică. Îngerii și funcțiile lor sunt în primul rând o caracteristică a ortodoxiei. Ortodoxia a fost fără de nici o îndoială ceea ce noi am putea numii o angelologie metafizică și ecclesială. Caracterul ecclesial al angelologiei este cât se poate de propriu ortodoxiei. În ortodoxie comuniunea îngerească sau comunniunea angelologică se găsește mai mult decât orice în mediul sau mai bine spus în spațiu ecclesial. Cultul, imnografia, imnologia ortodoxă este dincolo de orice ceea ce noi am putea denumii ca și angelologia ecclesială sau angelologia ecclesiologică. Primii mari ecclesiologi ai acestei angelologii au fost sfinții părinți care prin darul lui Dumnezeu s-au putut ridica la o experimentare dincolo de materie și de creație a lui Dumnezeu.

La fel de bine angelologia este teantropică adică îl unește pe Dumnezeu cu omul. Teantropia este un termen pe care lumea de azi nu îl mai folosește. Angelologia ortodoxă este dincolo de orice și mai mult de orice o trăire cu viața lui Dumnezeu și cu ceea ce este propriu lui Dumnezeu. Cunoașterea angeologică a lui Dumnezeu este mai mult decât orice o cunoaștere teantropică adică Îl are pe Dumnezeu ca și centru și pe om ca și rază a acestui cerc. Centrul cunoașterii angelologice este din punct de vedere ortodox teantropia și teandric adică realizarea și expeirmentarea vieții în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Dincolo de realitatea ecclesială sau ecclesiologică, Dumnezeu este o realitate care poate fii experimentată în plan angelologic ca și teantropie sau teandrie.

Fără de nici o îndoială știm că Dumnezeu a fost mai mult decât orice autor al angelologiei. Proba angelologică oa fosr realizată fiindcă există mai multe angelologii și adresată de teologia ortodoxă ca fiind ecclesiologia. Cine are o angelologie elaborară dar nu vrea să facă parte și din viața Bisericii și în special a Bisericii ortodoxe am putea spune că acea persoană este eșuată din punct de vedere al angelologiei ortodoxe. Din istoria Bisericii și a patrologiei ortodoxe avem foarte multe dovezi despre existența unor părinți îmbunătățiși sufletește care au ajuns la mari stadii de comuniune angelologică. Această comunnea agelologică dacă este luată în serios în plan ecclesial poate să depășească caracterul eshatologic al judecății de apoi a lui Dumnezeu.

Angelologia ecclesiologică este fără de nici o îndoială „o eshatologie continuă.” Dacă în ortodoxie se vorbește de o eshatologie numai din punct de vedere dogmatic, în angelologia ecclesiologică, adică în participarea regulată la slujbele Bisericii, la rugăciune și la liturghie, eshatologia este depășită de comunniunea de rugăciune pe care o avem cu sfinții îngerii și chiar cu Dumnezeu. Pentru cei care sunt încadrați în viața ecclesială am putea spune că nu mai există o eshatologie sau mai bine zis un sfrâșit real al existenței fiindcă „temporalitatea

⁷⁷ <http://www.angelologia.it/gerarchie.htm>.

căzută a omului” a fost depășită și încadrată în sfera angelologică. Îngerii așteaptă întoarcerea omului spre Dumnezeu prin viața ecclesiologică. Cine nu vrea să participe în mod regulat la viața ecclesială a Bisericii eventual nu v-a voi să participe nici în comuniunea eshatologică a vieții îngeresti de la sfârșitul tuturor timpurilor.

În angelologie timpul eshatologic [timpul terminal al finalului omului și al finalului istoriei] este transformat în timp ecclesial la fel de bine cum din mai multe puncte de vedere timpul ecclesial poate fii transformat în timp angelologic. Comuniunea angelologică este fără de nici o îndoială o comuniune a vieții în Dumnezeu și a sfinților și îngerii lui Dumnezeu. Sinteza acestei comuniuni a sfinților lui Dumnezeu și a îngerilor lui Dumnezeu se arată în mod vizibil pe pământ în comuniunea angelologică. În spre această comuniune ecclesială și angelologică suntem chemați cu toții în cele din urmă.

Oricum angelologia v-a rămâne unul dintre cele mai mari mistere ale umanității și ale teologiei. Putem vorbi de o „taină angelologică” [μυστηριον αγγελολογια]. Taina angelologică este fără de nici o îndoială taina iubirii lui Dumnezeu și a comuniunii pe care îngerii o mijlocesc dintre Dumnezeu și om astfel încât omul este copilul lui Dumnezeu prin îngerii lui Dumnezeu. Creat de Dumnezeu pentru o comuniune cu Sine, îngerii lui Dumnezeu sunt cât se poate de mult în comuniune cu noi și cu viața lui Dumnezeu. Viața lui Dumnezeu este astfel fără de nici o îndoială viața de comuniune la care toți dintre noi voim să fim părtași. Această comuniune se realizează prin îngerii lui Dumnezeu.

Prin urmare ecclesiologia este mai bine spus forma organizată prin care ne arătăm iubirea noastră față de îngerii lui Dumnezeu. Ecclesiologia este forma de comuniune angelologică care a fost mai bine spus bătătorită de sfinții Bisericii și mai ales de sfinții asceți. Astfel, ecclesiologia ortodoxă are în centrul ei pe cei doi mari arhangheli: Mihail și Gavriil.⁷⁸ Modelul vieții ecclesiologice a cultului și a comuniunii cu Dumnezeu este fără de nici o îndoială comuniunea cu sfinții îngeri Această comuniune este o comuniune de iubire și de reciprocitate.

Reciprocitatea comuniunii angelologice este mai mult decât orice ecclesiologia. În verumile noastre s-a dat uitării din ce în ce mai mult comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu ca și comuniune de iubire angelologică. Iubind pe îngeri lui Dumnezeu iubim mai mult decât orice pe Dumnezeu. Această relație de iubire este în forma ei „oficială” ecclesiologic în care ne închinăm icoanelor îngerilor și a ierarhiei îngeresti. Aspectul iconic al angelologiei este cât se poate de larg dezbătut în ortodoxie. În acest sens, cei care vor să reprezente pe îngerii lui Dumnezeu și ierarhia îngerilor în sens real trebuie să respecte canoanele erminiei sfinților părinți.

Ecclesiologia ne arată cum să reprezentăm pe sfinții îngerii și cum să îi punem în icoane în casele noastre. Iconografia îngerilor nu este în nici un caz am putea spune o iconografie erotică sau renescentistă. Iconografia legată de reprezentările îngerilor trebuie să urmeze învățăturile și spiritul ecclesiologiei ortodoxe. Astfel îngerii sunt reptezențai ca și tineri ascetici cu aripi care înseamnă zborul lor spiritual la Dumnezeu și nemurirea lor. Prin urmare erminiile picturii bisericești ne spun foarte bine care sunt reprezentările corecte ale îngerilor. Îngerii nu pot fii reprezentați după curentele grafice sau artistice trecătoare ale anumitor epoci ci ei

⁷⁸ <http://www.abu.nb.ca/courses/pauline/Church.htm>.

trebuie reprezentați în mistica lor sau mai bine spus în caracterul lor ecclesiologic de comuniune între Dumnezeu și oameni.

Iconografia și iconologia sunt părți ale ecclesiologiei. Ecclesiologia este o parte a angelologiei și a aghiografiei. Sinteza dintre aghiografie și angelologie am putea spune că este din punct de vedere ortodox ecclesiologia ortodoxă. Ființe de lumină necreată am putea spune că îngerii sunt mai mult decât orice ființe ale existenței lui Dumnezeu. Lumina îngerească nu este în nici un caz o lumină fizică ci mai mult o lumină care vine din altă lume decât a noastră. Am putea spune că „îngerii sunt creatori ai luminii” sau mai bine spus existențe ale luminii.

Lumina îngerilor este o lumină care vine dincolo de cosmos de planete și de galaxii din chiar viața și existența lui Dumnezeu. Marii sfinți și în special sfinții părinți ai ortodoxiei au elaborat o astfel învățătură a „luminii necreate” a îngerilor care este creatoare a cosmosului sau mai bine spus este transfotonică sau dincolo de aspectul fotonic al lumii fizice. Lumea fizică este astfel o lume a sferelor cerești și a vieții estatologice. Angelologia ortodoxă este cel mai bine redată în spiritul ecclesiologic al lumii și al existenței. Ființe de lumină și de iubire, îngerii sunt dincolo de categoriile noastre de cuprindere și de înțelegere. Ei au fost lăsați de Dumnezeu pentru iluminarea noastră și pentru comuniunea noastră ecclesială și ecclesiologică. Prin urmare se cuvine să adresăm cât mai multe rugăciuni de cerere și de mulțumire îngerilor lui Dumnezeu. Rugăciunile de mulțumire și de laudă a îngerilor sunt o parte din ceea ce am putea numii angelologia creștin ortodoxă. Ortodoxia este din acest punct de vedere o credință a angelologiei a vieții omului cu îngerii lui Dumnezeu. Mari sfinți părinți, asceți și nevoitori au elaborat o teologie a comuniunii cu îngerii lui Dumnezeu într-un spațiu ecclesial. Acest spațiu ecclesial a denumit mai multe denumiri pe parcursul timpului. Dar mai mult decât orice am putea spune că esențialitatea spațiului ecclesial al Bisericii a fost cadrul angelologic. Principalele imne de laudă ale ortodoxiei îi includ și pe îngerii lui Dumnezeu și existențele îngerești.

Prin urmare, relația cu îngerul păzitor nu este una „astronomică” și științifică ci am putea spune că este o relație „ecclesială” sau ecclesiologică. Prin urmare știm că îngerii lui Dumnezeu sunt și păzitori ai omului. Îngerii îl păzesc pe om și îl apără de tot ceea ce este rău și periculos pentru el. Îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice ceea ce am putea să denumim, „apărătorii omului trimiși de Dumnezeu.”⁷⁹

„În calendarul (Sinaxarul) ortodox se afla cinci zile liturgice închinare pomenirii și cinstirii Sfinților îngeri în cursul anului bisericesc, dintre care una singură este sărbătoare cu ținere. a) Aceasta este Soborul sau Adunarea mai-marilor arhistrategi (capetenii) Mihail și Gavriil și a tuturor Puterilor cerești celor fără de trupuri - se sărbătorește la 8 noiembrie. Vechimea ei se urcă până în sec. V. La origine a fost simpla aniversare anuală a sfintirii unei biserici a Sfântului Arhanghel Mihail, ridicată la termele lui Arcadius din Constantinopol; de aceea, în cele mai vechi sinaxare apare ca o sărbătoare numai a Arhanghelului Mihail. Mai tarziu și-a lărgit obiectul la cele două căpetenii îngerești (Mihail și Gavriil) și apoi a devenit o sărbătoare

⁷⁹ Mai mulți sfinți părinți ne spun că Dumnezeu fiind extrem de discret în cercetează pe om prin diferite modalități. O modalitate a sa a fost de a îl cerceta pe om prin îngerii lui pe care îi trimite spre a îl întări și a îl îmbrăbăta pe om în lupta sa spirituală și în încercările sale. Astfel, prezența îngerilor este un semn al faptului că Dumnezeu nu l-a abandonat pe om și că continuă să îl cerceteze.

comună a tuturor Sfinților îngeri de toate categoriile, cum apare în Mineiele ortodoxe de azi (vezi Mineiul pe noiembrie, ziua 8, la Sinaxar). În afară de aceasta sărbătoare principala a Sfinților îngeri, în Mineiele ortodoxe mai găsim încă patru zile liturgice (sărbători fără ținere) consacrate pomenirii sfinților arhangheli sau unor minuni făcute prin puterea lor, și anume: b) La 6 septembrie, se săvârșește pomenirea unei minuni făcute de Sf. Arhanghel Mihail, la Chones, în Colosse din Frigia, unde exista încă din vechime o vestita biserică a Sfântului Arhanghel Mihail, devenită centru de pelerinaj (vezi Mineiul pe septembrie, ziua 6, la Sinaxar). Sărbătoare locală la început, ea a fost generalizată în toată Ortodoxia în timpul împaratului Manuel Comnenul, în sec. XI. c) La 26 martie, adică a doua zi după praznicul Bunevestiri, prăznuim Soborul mai-marelui voievod Gavriil, cel de al doilea personaj principal al evenimentului Bunevestiri. Sărbătoarea pare a fi destul de veche, fiind preluată de Bizanț din tipicul Ierusalimului și al mănăstirii Sf. Sava (vezi Sinaxarul din Mineiul pe martie, ziua 26). Ea exista probabil încă din sec. V, deoarece o găsim și la sirienii monofiziți, la aceeași dată ca la ortodocși. d) La 13 iulie, prăznuim iarăși Soborul (al doilea) al marelui arhanghel Gavriil, care este, probabil, la origine ziua sfințirii vreunei biserici vestite a Sfântului Arhanghel Gavriil sau ziua arătării lui în vreo astfel de biserică (Sinaxarul respectiv din Minei nu dă nici un fel de explicații asupra originii sau obiectului sărbătorii). e) La aceasta, am mai putea adăuga o altă serbare a arhanghelului Gavriil din Adin, în ziua de 11 iunie (fără slujbă), când se comemorează apariția acestui sfânt arhanghel la o chilie din Sf. Munte (Adin), unde el ar fi învățat pe un călugăr să cânte pentru prima oară partea de la început a Axionului Sfintei Fecioare: Axion estin, adică: Cuvine-se cu adevărat.. (vezi Sinaxarul din Mineiul pe iunie, ziua 11); faptul s-ar fi întâmplat prin sec. X, iar serbarea a rămas până azi limitată la mănăstirile atonite. În cultul creștinilor răsăriteni neortodocși (monofiziți și nestorienii), Sfinții îngeri se bucură de aceeași cinste ca și la ortodocși. Îndeosebi la monofiziții din Egipt (copti) și din Abisinia (Etiopia), cultul îngerilor este foarte dezvoltat; așa de ex., în calendarul monofiziților abisinieni Sfântul Arhanghel Mihail are nu mai puțin de 12 sărbători pe an (câte una pe fiecare lună). La Romano-Catolici, de asemenea, cultul Sfinților îngeri este în mare cinste. În calendarul catolic de azi, există cinci sărbători, de diferite grade, închinat Sfinților îngeri: 8 mai și 29 septembrie pentru Sf. Arhanghel Mihail, 24 martie pentru Sf. Arhanghel Gavriil, 24 octombrie pentru Sf. Arhanghel Rafail și 2 octombrie pentru îngerul păzitor.⁸⁰

Prin urmare, este cât se poate de evident că putem vorbi de un cult al sfinților îngeri ai lui Dumnezeu.⁸¹ Acest cult este mai mult decât orice un cult ecclesiologic. Cultul îngerilor este fără de nici o îndoială un cult a iubirii și al ascultării de voia și de poruncile lui Dumnezeu. Este cât se poate de evident că starea de comuniune cu sfinții îngeri este mai mult decât orice „comuniunea ecclesiologică.” Creat de Dumnezeu omul a trebuit să aibă o direcționare în spre comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea ecclesiologică este astfel cea mai de semnificație pentru persoana care vrea să aibă o relație cu îngerii lui Dumnezeu. Astfel mai multe tradiții vorbesc de un canon ortodox al celor șapte arhanghei ai lui Dumnezeu. Numărul arhanghelilor lui Dumnezeu este mult mai mare dar există după unii ecclesiologi un număr de șapte arhangheli ai lui Dumnezeu. Prin urmare cine sunt acești șapte arhangheli ai lui Dumnezeu?

⁸⁰ <http://www.crestinortodox.ro/liturgica/viata-liturgica/sarbatorile-inchinat-sfintilor-ingeri-cultul-ortodox-70649.html>.

⁸¹ <http://www.crestinortodox.ro/liturgica/prezenta-sfintilor-ingeri-spatiul-liturgic-96663.html>.

1. Sf. Arhanghel MIHAIL – rânduit de DUMNEZEU a ajuta celor aflați în primejdii și biruitor al vrăjmașilor văzuți și nevăzuți.
2. Sf. Arhanghel GAVRIIL – vestitor al tainelor dumnezeiești.
3. Sf. Arhanghel RAFAIL – tămăduitor al bolilor și neputințelor omenești.
4. Sf. Arhanghel URIIL – raza focului dumnezeiesc, luminător al celor întunecați și călăuzitor al celor rătăciți.
5. Sf. Arhanghel SELATIIL – pururea rugător către DUMNEZEU și îndemnător către rugăciune.
6. Sf. Arhanghel IEGUDIIL – slăvitor de DUMNEZEU și întăritor al oamenilor pentru tot lucrul cel bun.
7. Sf. Arhanghel VARAHIL – dătător de binecuvântarea lui DUMNEZEU și mijlocitor către DUMNEZEU pentru ajutor în facerea de bine.⁸²

Mai mulți sfinți părinți cred că dintre toți arhangehlii lui Dumnezeu aceștia sunt cei mai aproape de Dumnezeu ca și arhangelii. Ei sunt cât se poate de aproape de „locul” șederii lui Dumnezeu și după Sfinții Părinți ei fac voia lui Dumnezeu. Unii cred că acești arhangelii nu ar fii pur și simplu ființe ecclesiale prin care avem un „spațiu de comuniune” cu îngerii lui Dumnezeu ci mai mult decât orice sunt de părere că arhangelii lui Dumnezeu sunt dincolo de orice „ființe planetare.”⁸³

Prin urmare îngerii nu sunt existențe planetare ci mai mult existențe cosmocratice adică cei care au creat universul și tot ceea ce există în univers. Astfel, știm cât se poate de bine că existențele îngerești sunt astfel ființe care au existat mai înainte de facerea lumii și prin urmare sunt ființe care depășesc capacitățile noastre de gândire. Îngerii lui Dumnezeu sunt ființe care mai mult decât orice ne duc dincolo de orice la sfințenie și la „cunoașterea lui Dumnezeu. „Credincioșii aduc cinstirea supremă (adorare) doar lui Dumnezeu. Creștinii îl adoră pe Dumnezeu și îi cinstesc pe îngerii și pe sfinți. Prin cultul ortodox se aduce cinstire sfinților îngeri, ca cei ce sunt rugători înaintea lui Dumnezeu. Sfânta Scriptură îi prezintă pe îngerii ca cei care-i ajută pe oameni nu doar în lucrarea de sfințire a sufletului, ci și în viața de toate zilele a omului. Îngerii sunt săvârșitorii faptelor mărețe ale Domnului, de aceea oamenii drepecți se adresau lor în rugăciuni. Astfel, îngerii l-au salvat pe Lot și pe oamenii lui de la pedeapsa pe care Dumnezeu a trimis-o asupra cetății păcătoase Sodoma (Facerea, capitolul 19). Patriarhul Iacov, binecuvântându-i pe copiii lui Iosif, a spus: „Îngerul ce m-a izbăvit pe mine de tot răul să binecuvinteze pruncii aceștia” (Facerea 48, 16). Din cartea Tobit aflăm că Îngerul Rafat l-a însoțit pe Tobit în călătoria întreprinsă pentru a se căsători și l-a salvat de la moarte. În aceeași carte din Sfânta Scriptură descoperim următoarele cuvinte adresate de înger lui Tobit: „Eu duceam pomenirea rugăciunii voastre înaintea Celui Sfânt. Eu sunt Rafael, unul din cei șapte sfinți îngeri, care ridică rugăciunile sfinților și le înalță înaintea slavei Celui Sfânt” (capitolul 12). Ce înțelegem prin afirmația că îngerul înalță rugăciunile sfinților către Dumnezeu? Nu știe Dumnezeu, Care este atotcunoscător și atotștiutor, rugăciunile noastre? Răspuns găsim în cartea Apocalipsa (capitolul 8), de unde aflăm că îngerii ridică rugăciunile creștinilor în fața tronului lui Dumnezeu, își alătură rugăciunile lor la ale oamenilor

⁸² A se vedea în cărțile de rugăciune ortodoxă canonul de rugăciune către cei șapte arhangehlii ai lui Dumnezeu.

⁸³ Din caracterul eronat „astronomic” al unor îngeri și arhangelii ai lui Dumnezeu avem așa numita pseudo-știință „atologie.” Sfinții Părinți au fost cât se poate de mult împotriva astrologiei ca fiind fără nici o legătură cu adevăratele existențe a îngerilor. În astrologie mișcarea planetelor și a spațiului cosmic dimpreună cu existențele îngerești poate modifica

și le adresează Domnului: „Și a venit un alt înger și a stat la altar, având cădelniță de aur, și i s-a dat lui tămâie multă, ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinților, pe altarul de aur dinaintea tronului. Și fumul tămâiei s-a suit, din mâna îngerului, înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinților“ (versetele 3 și 4). De asemenea, Proorocul David ne învață că îngerii îi apără pe cei credincioși: „Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de El și-i va păzi pe ei“ (Psalmul 33, 7).”⁸⁴

Oricum, o temă centrală a mai tuturor sfinților părinți ai Bisericii Ortodoxe a fost existența îngerilor lui Dumnezeu și a modului omului de a se raporta la existența lor.⁸⁵ Prin urmare știm astfel cât se poate de bine că mai toți sfinții părinți vorbesc de un caracter ecclesiologic al angelologiei ortodoxe. Acest caracter este dincolo de orice ceea ce noi am putea să denumim comuniunea angelică. Dimpreună cu Dumnezeu îngerii sunt cei care ne-au creat viața și care mențin viața. Astfel îngerii nu sunt ființe geografice sau galactice ci mai mult decât orice sunt ființe transcendente care depășesc capacitățile noastre de cuprindere.

Îngerii sunt caracterizați în special de virtuți și de trăsături morale și de acest fel. Ei sunt plini de bunătate, de iubire, de compasiune și de înțelegere față de om. Am putea spune că îngerii sunt autorii binelui și a frumosului. Fără de nici o îndoială că frumusețea îngerilor este dincolo de orice o „frumusețe transcendentă” sau mai bine spus o frumusețe care depășește capacitatea noastră de cuprindere.

Astfel o extensiune a îngerilor din spațiul ecclesial sau a ecclesiologic a fost reprezentarea îngerilor în arta creștin ortodoxă. Sunt astfel extrem de multe reprezentări nu iconografice ci mai mult artistice ale îngerilor în ecclesiologia ortodoxă. „Motivul îngerului în arta a dat mereu aripi fanteziei artiștilor, inspirându-i mai ales pe pictori și pe sculptori. Ființele înaripate și mesagerii cerești se regasesc încă din timpuri stravechi și în arta figurativa a sumerienilor și a babilonienilor, a egiptenilor, a grecilor și a romanilor. Faimoasa Nike (Victoria) din Samotrace, conservata la muzeul Louvre din Paris a fost sculptata în secolul al II-lea î.H. și reprezintă o extraordinara ființa înaripata care, din punct de vedere al trasaturilor feminine amintește foarte mult de îngerii din bisericile creștine. Ajungând în timpurile noastre vom găsi multe reprezentari în pictura, în sculptura, în piatra sau în lemn, a motivului angelic. Temele predilecte sunt motivele din Vechiul Testament și mai ales din Noul Testament - Buna Vestire, anunțul facut pastorilor, visul lui Iosif, îngerul de pe Muntele Maslinilor, înălțarea lui Iisus, eliberarea Sfântului Petru din închisoare și multe altele. Amintim de asemenea de mulțimea de îngeri muzicanți, de îngeri pazitori, de corurile angelice, de îngerii care susțin candelabrele sau alte obiecte ornamentale pe care le găsim în biserici. Un exemplu elocvent în ceea ce privește inspirația angelica ce influențează lucrările artiștilor, îl reprezintă Marc Chagall, extraordinarul artist rus nascut în 1887, ce a trait la Paris și a oferit în tablourile sale un spațiu larg elementelor metafizice, supranaturale, onirice, simbolice. Îngerii care populează atât de des cerurile sale alături de cuplurile de îndrăgostiți și de animalele fantastice, de culori bizare, nu sunt figuri produse de fantezie, ci își au originea într-un vis pe care l-a avut Chagall și pe care l-a descris într-o nota autobiografica. William Blake, nascut la Londra unde și-a petrecut toata viața, poet, pictor, gravor, își ilustra personal cărțile sale de poezie, pline de un misticism de

⁸⁴ <http://www.ziarullumina.ro>.

⁸⁵ http://www.misterele.ingerilor.ro/mod_articole-38-147-ro-7-Arhangheli.

inspirație creștina. Aparițiile entităților supranaturale au fost apoi o constanta a vieții și a operei sale, el afirma de exemplu ca îl vedea aproape în fiecare zi pe Iisus Christos, care îi dicta ceea ce el scria apoi - "Eu nu am fost decât cel care a scris", spune în poemul "Ierusalim", "Autorii sunt de dincolo". Motivul îngerului se regăsește și în pagina finală a faimosului roman a lui Thomas Mann, "Moarte la Veneția", apărut în 1912. Prin cuvintele lui Thomas Mann, în scena finală, personajul baiatului din roman, se transforma sub ochii scriitorului moribund în îngerul morții care îl conduce în spațiul infinit. La o distanță scurtă de timp față de romanul pomenit anterior, în "Jurnalul" lui Franz Kafka, la data de 25 iunie 1914, întâlnim o pagină extraordinară dedicată apariției unui înger, ceva asemănător cu ceea ce a scris Marc Chagall. Fiind un om care a trăit în angoasă și singurătate, care s-a simțit prizonierul camerei închiriate, probabil că surprinde în cazul lui Kafka descrierea acestei experiențe a întâlnirii cu o ființă angelică. Și în cazul altor autori, precum Anatole France, Stefan George, Paul Valery, Georg Trakl, Alfred Döblin sunt întâlnite referiri la prezența, în diferite moduri, a îngerilor. Gasim referiri și în "Darul lui Humboldt" al lui Saul Bellow, scriitor American de origine rusă, care a primit premiul Nobel în 1976 pentru literatură. Această carte obține premiul Pulitzer în 1975, prezentând societatea americană modernă în care tema îngerilor exprimă o notă evidentă de contrast. Dar Bellow nu are în mod evident nici rețineri nici tabuuri - el îl cunoaște bine pe Rudolf Steiner, fondatorul antropozofiei și cu siguranță este familiar cu doctrinele sale despre lumile superioare, drept pentru care se aventurează în dizertații profunde asupra Heruvimilor, Serafimilor și a altor ierarhii angelice citate de apostolul Pavel în scrisorile sale, teme adaptate la o conversație normală. Puținele exemple dedicate motivului îngerului în arta ce au fost prezentate mai sus, arată că figura mesagerului celest a fost prezentă mereu în istoria, în cultura și în fantezia tuturor perioadelor omenirii. Îngerul, mesagerul celest, reprezintă un simbol de liniște și de speranță, un arhetip profund înradăcinat în psihicul uman dincolo de forma miturilor sau de religie."⁸⁶

Din punct de vedere creștin ortodox îngerii sunt o realitate care poate fi experimentată în plan ecclesiologic sau ecclesial. Prin urmare am putea să ne întrebăm care sunt caracteristicile îngerilor din punct de vedere ale tradiției ecclesiologice creștin ortodoxe? Sunt îngerii spirite ale naturii sau numai ființe strict spirituale. Este cât se poate de evident că îngerii nu sunt strict propriu zis spirite. Un spirit nu este un înger. Putem vorbi astfel despre spiritul unei comunități sau despre spiritul unei companii educaționale. Aceasta nu înseamnă că vorbim despre un înger. Astfel, îngerii sunt ființe care le putem experimenta cel mai mult în plan ecclesiologic și nu în plan spiritualist. Ortodoxia a respins de mai multe ori caracterul spiritualist al studiului îngerilor sau al angelologiei. „Îngerii au inteligență (Matei 8:29; 2 Corinteni 11:3; 1 Petru 1:12), au emoții și sentimente (Luca 2:13; Iacov 2:19; Apocalipsa 12:17), și voință (Luca 8:28-31; 2 Timotei 2:26; Iuda 6). Îngerii sunt ființe spirituale (Evrei 1:14), însă nu au trup fizic, pământesc.

Nivelul de cunoaștere pe care îl au îngerii este limitat de faptul că sunt ființe create. Aceasta înseamnă că ei nu pot ști toate lucrurile pe care le cunoaște Dumnezeu (Matei 24:36). Spre deosebire de oameni, îngerii nu au nevoie să studieze trecutul; ei l-au experimentat. În acest fel, ei pot prezice cu un grad superior de acuratețe modul cum noi vom acționa în circumstanțe speciale. Cu toate că au voință, îngerii sunt supuși voinței lui Dumnezeu, ca și celelalte ființe

⁸⁶ http://www.misterele.ingerilor.ro/mod_articole-51-69-ro-Motivul-ingerului-in-arta.

create. Îngerii buni sunt trimiși de Dumnezeu să îi ajute pe cei credincioși (Evrei 1:14). Iată câteva dintre activitățile pe care le fac îngerii, așa cum sunt prezentate în Biblie:

- *Ei Îl laudă pe Dumnezeu (Psalmul 148:1,2; Isaia 6:3).*
- *Se închină lui Dumnezeu (Evrei 1:6; Apocalipsa 5:8-13).*
- *Ei sunt încântați de lucrările lui Dumnezeu (Iov 38:6-7).*
- *Ei Îl slujesc pe Dumnezeu (Psalmul 103:20; Apocalipsa 22:9).*
- *Ei vin înaintea lui Dumnezeu (Iov 1:6; 2:1).*
- *Ei sunt cei de care Dumnezeu se folosește pentru punerea în aplicare a judecăților lui Dumnezeu (Apocalipsa 7:1; 8:2).*
- *Aduc cu ei răspunsuri la unele rugăciuni (Faptele Apostolilor 12:5-10).*
- *Ajută la întoarcerea oamenilor către Hristos (Faptele Apostolilor 8:26; 10:3).*
- *Ei văd felul cum creștinii se organizează, slujesc și suferă (1 Corinteni 4:9; 11:10; Efeseni 3:10; 1 Petru 1:12).*
- *Ei aduc încurajare în vremuri cu pericole (Faptele Apostolilor 27:23,24).*
- *Ei au grijă de cei dreپți la momentul morții (Luca 16:22).*

Dumnezeu a creat îngerii, la fel cum i-a creat pe oameni. Biblia nu spune nicaieri că îngerii au fost creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, după cum spune despre oameni (Geneza 1:26). Îngerii sunt ființe spirituale care pot lua o formă fizică, până la un anumit nivel. Oamenii sunt în principal ființe fizice, cu trup, însă ei au și suflet.” Cel mai important lucru pe care îl putem învăța de la îngeri este supunerea și abandonarea lor totală, lipsită de orice formă de opoziție, față de Dumnezeu și poruncile Sale.”⁸⁷

Prin urmare cum am spus urmând tradiției Sfântului Dionisie Areopagitul, ortodoxia a văzut pe îngeri ca și ființe care trebuie să fie percepute și experimentate în spațiul ecclesial și în sfera ecclesiologică. Sfera ecclesiologică este mai mult decât orice sfera comuniunii de iubire și de sinceritate cu Dumnezeu. Această tradiție angelologică a sfântului Dionisie a fost pierdută de mai multă vreme. Dincolo de mai multe teorii există unele păreri că unul dintre îngerii lui Dumnezeu are fii un înger al medicinei. Acest înger se crede de unii că ar fii îngerul sănătății. Teorii despre numirea lui sunt mai multe. Oricum, credem că există îngeri ai medicinei și ai îngrijirii medicale care sunt preocupați cu sănătatea omului. Omul este mai mult decât orice o ființă care se află sub conducerea lui Dumnezeu prin îngerii Săi. Acest fapt este și un fapt ecclesial.⁸⁸

Experiența ecclesială a îngerilor lui Dumnezeu este mai mult decât orice o realitate a creștin ortodoxiei. Ortodoxia crede în comuniunea ecclesială cu îngerii lui Dumnezeu. Îngerii sunt ființe spirituale și ecclesiale dar trebuie să spunem că nu sunt numai spirite. La fel de bine îngerii nu sunt numai duhuri cum se crede în zilele noastre. Îngerii sunt entități transmateriale sau mai bine spus transpirituale care trebuie invocate în rugăciune.

La fel de bine ortodoxia a respins în ceea ce privește comunicarea cu îngerii ceea ce am putea denumi „conceptul de oracol.” În antichitate mai multe religii pretindeau contactarea îngerilor sau a îngerului păzitor prin oracole. Ce este un oracol? Iată ce putem citii în Dicționarul explicativ al limbii române referitor la oracol și al oracole: „(În antichitate) Răspuns

⁸⁷ http://www.misterele.ingerilor.ro/mod_articole-45-57-ro-Ingerii-in-traditia-crestina-a-Bibliei.

⁸⁸ Am dorii să adresăm în prezentul volum că mai multe culte creștine nu își ridică problema comuniunii ecclesiale cu îngerii lui Dumnezeu. Dintre aceste culte creștin am voi să enumerăm cultul iehovist, cultul baptist, cultul pentecostan și cultul adventist. Toate aceste culte sunt culte neoprotestante.

profetic pe care, potrivit unor credințe, anumite divinități îl dădeau celor veniți să le consulte pentru a cunoaște viitorul; prevestire, prezicere, profeție; lăcașul unde se făceau aceste profeții. ♦ Hotărâre dată de o persoană cu autoritate; sentință cu caracter infailibil; *p. ext.* persoană care dă această hotărâre. ◇ Expr. *A vorbi ca un oracol* = a se exprima sentențios și enigmatic. [Var.: **orácul** s. n.] – Din lat. **oraculum**, it. **oracolo**, fr. **oracle**.⁸⁹

Ortodoxia a respins oracolele ca și metode necanonice de comunicare cu îngerii lui Dumnezeu. Ortodoxia recunoaște ca și modalități de comuniune cu existențele îngerești canonice comuniunea în spațiul ecclesial și mai mult decât orice comuniunea prin rugăciune și asceză. Comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu este astfel o comuniune ecclesială și ecclesiologică ea se bazează pe fapte de rugăciune, de invocare a numelui lui Dumnezeu și a îngerilor Săi. Evident, în plan ecclesial nu putem să nu separăm teologia de angelologie. Teologia este ierarhic mai înainte de angelologie, dar angelologia este și ea o disciplină care se leagă de existența lui Dumnezeu și a ființei lui Dumnezeu.

S-a vorbit de mai multe ori în teologia ortodoxă de o așa numită neînțelegere a teologilor și a angelologilor. Aceasta în sensul că în timp ce un teolog se ocupă cu studierea existenței și a adevărilor legate de ființa lui Dumnezeu, un angelolog se ocupă cu studiul existenței îngerilor lui Dumnezeu. Confuzia terminologică este numai aparentă. Un teolog este și angelolog la fel cum cu un angelolog este și un teolog. Angelologia este o parte a teologiei și v-a rămâne o teologie dar se ocupă cu studierea adevărilor legate de existența lui Dumnezeu. Centrul teologiei este Dumnezeu. Centrul angelologiei sunt îngerii lui Dumnezeu și modul lor de a exista. Astfel, nu poate exista o separație între teologie și angelologie.

Angelologia și teologia sunt asemănătoare dar am putea spune că nu sunt identice. În ortodoxie legătura acestor două discipline este ecclesiologia ortodoxă. Ortodoxia vede angelologia după tradiția Sfinților Părinți și în special a Sfântului Dionisie Areopagitul, personalitate puternic contestată în lumea occidentală ca și ecclesiologie, ca și comuniune de rugăciune și împreună asceză în viața creștinească. Acest fapt este puternic contestat de mai multe grupări religioase din zilele noastre dintre care am putea enumera: mișcările antroposofice, teosofice sau sofiologice.⁹⁰

Angelologia nu este sofiologie. Angelologia este mai mult decât orice o relație liberă și voluntată cu Dumnezeu și existența Sa. Angelologul este o persoană a rugăciunii și a comuniunii cu Dumnezeu și cu persoana Sa. Secolului al XXI-lea este un secol al lipsei angelologiei, a studiului angelologiei pe baza refuzului omului contemporan de a se lega de existența îngerilor lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt mai multe decât orice ceea ce căutăm să realizăm prin angelologia ortodoxă. Angelologia ortodoxă se află la intersecția a trei mari discipline teologice: ecclesiologia, aghiografia și teologia dogmatică. În seminariile și institutele teologice ortodoxe nu se studiază în sine angelologia. Ea este de cele mai multe ori o parte din dogmatica creștin ortodoxă. Totuși, aici știm de mai multe adevăruri legate de angelologie. Știm de împărțirile ierarhice în cele nouă cete îngerești și în grupările pe diferite categorii ale îngerilor lui Dumnezeu. La fel de bine îngerii sunt o parte integrantă a eshatologiei ortodoxe. Eshatologia se ocupă cu studiul finalului lumii și a existenței omenești. În perspectivă

⁸⁹ <http://dexonline.ro/definitie/oracol>.

⁹⁰ Ortodoxia a respins angelologia sofiologică ca fiind eronată. Sofiologia a fost un current teologic care accentua mai mult decât orice în teologie înțelepciunea lui Dumnezeu. Angelologia poate fi sofiologică numai într-un context ecclesial.

angelologică eshatologia nu este o dramă sau a tragedie apocaliptică ci mai mult o deplinătate antropică.⁹¹

ANGELOGIA DIN RESURSELE BIBLICE

⁹¹ În acest sens, îngerii lui Dumnezeu sunt cei care stăpânesc istoria și temporalitatea omului. Rolul îngerilor nu este atât de mult un rol apocaliptic ci mai mult un rol eshatologic. În ortodoxia eshatologia este cât se poate de mult angelologică. Deși mai mulți teologi au încercat să rupă teologiei ortodoxă în această privință, eshatologia trebuie pusă sub semnul angelologiei și nu al apocalipticii cum s-a obișnuit în lumea de azi.

„Să tacă tot trupul omenesc și cu frică și cutremur să stea și nimica pământesc întru sine să nu gândească, că împăratul împăraților și Domnul domnilor vine să se junghie și să se dea spre mâncare credincioșilor, și merg înaintea lui cetele Arhanghelilor, cu toată Căpetenia și Puterea, Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi fețele acoperindu-și și cântând cântarea: Aliluia, aliluia, aliluia.”⁹²

Mai mulți teologi și angelologi au ridicat problema autenticității datelor din Biblie pe care le avem despre îngerii. Trebuie să spunem că Biblia a fost scrisă cu mult înaintea Coranului islamic și prin urmare are mai multe de spus ca și vechime. În al doilea rând între Biblie și Coran este o mare diferență de accent. În timp ce în Biblie accentul esențial este pus pe persoana Domnului Iisus Hristos, în Coran accentul a fost pus pe persoana lui Mohamed. Prin urmare, avem doi mari fondatori de religie care amândoi au fost autorii unor angelologi. Este vorba de Iisus Hristos și de Mohamed. Atât islamul cât și creștinismul recunosc existența îngerilor.

În acest capitol ne vom ocupa de modelul în care Biblia îi vede pe îngerii în relație cu opiniile exprimate în Coran și în islam. Din câte știm, în Biblie prima mențiune pe care o avem despre îngerii lui Dumnezeu este heruvimul cu sabie de foc care îi scoate afară pe primii oameni din ceruri. Evident, Biblia a oferit o viziune a angelologiei. Această viziune sau opinie era cât se poate de evident să fie controversată de alte păreri teologice sau de alte religii. În acest sens în domeniul angelologic am putea vorbi mai mult decât orice de caracterul nescinretic al angelologiei. Angelologia nu este un religie sau o credință sincretică.

Astfel în Biblie îngerii sunt ființe spirituale care apar în jurul lui Dumnezeu. În special în Vechiul Testament cea mai mare apariție a îngerilor este făcută în Cartea lui Iov. În cartea lui Iov ni se spune că „îngerii s-au înfățișat în fața lui Dumnezeu.” (Iov 1, 6). Prin urmare am putea spune că îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice îngerii prezenței lui Dumnezeu sau cei care stau în prezența lui Dumnezeu. Oricum putem vedea o mare diferență de accent dintre îngerii lui Dumnezeu după cum îi putem vedea în Biblie și după cum îi putem vedea în Coran. Coranul este mai mult decât orice o lucrare care trebuie să spunem că este îndoielnică. Aceasta din mai multe motive. Mahomed a pretins că Coranul i-a fost descoperit de Arhanghelul Gabriel care l-a scris cuvânt cu cuvânt.⁹³

Oricum este greu de vorbit de o doctrină angelologică în Coran. În Coran tot accentul cade pe persoana lui Mohamed și nu pe altceva. Evident, mai mulți teologi au spus cât se poate de real că Mohamed a fost o persoană înșelată. Mohamed se credea singurul proroc sau singurul purtător de cuvânt al lui Dumnezeu. Tocmai acest caracter de refuz dialogic cu alte posibilități au fost din acest punct de vedere negate de Coran care este cartea fundamentală a islamului. În Biblie care este mai bine spus produsul poporului ales al lui Dumnezeu putem vedea o altă mentalitate decât cea din Coran. În primul rând în Biblie sunt prezentate două aspecte ale credinței: cel iudaic și cel creștin. Coranul a respins astfel creștinismul și la fel de

⁹² Heruvimul din Sâmbăta Mare. A se vedea liturghierul ortodox.

⁹³ Referitor la autenticitatea Coranului în ortodoxie sunt enorm de multe argumente dintre care unele susțin că după traducție Mohamed ar fi scris cuvânt cu cuvânt Coranul din gura Arhanghelului Gavriil. Ceea ce este destul de problematic în acest sens din punct de vedere ortodox este faptul că în toată tradiția ortodoxă îngerii nu dictează literal oamenilor mesajele lor ci ei sunt mai mult decât orice inspirați să scrie despre Dumnezeu prin intermediul îngerilor. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Islam>.

bine toată angelologia biblică și a pus în centru mai multe pe Mohamed. Ecluzivitatea autorității lui Mohamed în ceea ce privește relația cu Dumnezeu și cu îngerii lui Dumnezeu a fost ceea ce a făcut ca teologii ortodocși să nege exclusivitatea Coranului. Evident, Mohamed nu neagă existența lui Dumnezeu dar el pretinde exclusivitate în ceea ce privește raportul omului cu Dumnezeu.

Am putea spune că Coranul este mai mult o carte a culturii arabice sau a lumii arabice care exprimă sau pretinde exclusivitate în raportul cu Dumnezeu. Îngerii am putea spune că nu sunt o temă centrală a lui Mohamed. Preocuparea lui Mohamed în Coran se bazează cel mai mult pe instituirea unei religii în care el Mohamed este singurul vorbitor pentru Dumnezeu sau mai bine spus singurul proroc al lui Dumnezeu. Vom reda în continuare câteva versete referitoare la îngerii lui Dumnezeu din Coran. Din câte știm Coranul nu este împărțit în versete ca și Biblia ci mai mult decât orice în sure. "Coranul l-a trimis arhanghelul Gabriel de la Domnul Dumnezeu tău într-o adevăr, ca să întărească pe cei care cred" (16.104). "El (Dumnezeu) trimite îngerii cu duhul după porunca Sa asupra cui voiește din servitorii săi, zicând: "Vestiți că nu este Dumnezeu afară de Mine!" (16. 34) "Puterea nopții este mai bună decât o mie de luni. Se coboară în ea îngerii după voia Domnului lor pentru toată porunca. Ea este pace până la răsăritul zorilor." (XCVII). "Și îngerii se roagă pentru noi, ca să vă scoată la lumină." (LXX). "Fiecare are înger, care se schimbă înaintea sa și înapoia sa și care îl păzesc după porunca lui Dumnezeu. Dumnezeu nu se schimbă fața de un popor, până ce nu schimbă ei ceva întru sufletele lor." (13.12,13). "Dumnezeu este Domnul treptelor, pe care suie îngerii la El, într-o zi a cărei măsură este de 50000 de ani." (LXX). "Pe El (Dumnezeu) îl preamărește cu lauda tunetului și îngerii se închină în fața Lui" (13.14). "Către cei buni spun îngerii, când îi lasă să moară:" Pace vouă, intrați în grădina [raii] pentru faptele voastre!" (16.34). "Însă ce le făgăduiești este deșertăciune. Este înșelăciune. Peste servii Mei n-ai putere și le ajung îngerii Mei ca scut!" (17.63- 67)." Acestea sunt principalele citate din Coran unde se vorbește de existența îngerilor și a modului în care Mahomed îi vedea pe îngerii lui Dumnezeu.

Evident, nu putem constata că Mohamed nu a crezut în Dumnezeu. Mohamed a crezut în Dumnezeu dar s-a voit pe sine singura autoritate în materie de religie și de credință în Dumnezeu. Acest lucru a făcut ca să îl respingă pe Domnul Iisus Hristos și mesajul Noului Testament. Coranul s-a pretins a fi un nou testament sau un nou legământ dintre Dumnezeu și om afară din cadrele lăsate de Domnul Iisus Hristos. Totuși, putem vorbi de o angelologie desfigurată în cazul lui Mohamed și a Coranului. Sfinții Părinți cred că Mohamed a fost o persoană înșelată care a avut o oarecare credință în Dumnezeu dar care și-a absolutizat crezurile sale în Dumnezeu. Aceasta fiindcă în nici una dintre religiile monoteiste Dumnezeu nu a vorbit de exclusivitatea unui singur om în relația cu Dumnezeu.⁹⁴

Știm astfel cât se poate de mult că Biblia vorbește cât se poate de mult despre îngerii. Îngerii sunt mesagerii sau slujitorii cerești ai lui Dumnezeu (Evr. 1:13-14), creați de Dumnezeu înainte ca pământul să fi fost întemeiat (Iov 38:4-7; Ps. 148:2/5; Col. 1:16). La fel de bine Biblia numește o „răzvrătire” a îngerilor a cărei conducător a fost Satan (Ez. 28:12-17; II Petru 2:4; Iuda 6; Apoc 12:9; vezi Mat. 4:10). Totuși, nu toți îngerii lui Dumnezeu s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu și mai toți îngerii au continuat să fie buni și să continue să

⁹⁴ Asemănarea dintre Domnul Iisus Hristos și Mohamed este cât se poate de „separată” sau diferită atât ca și mesajul teologic dar cât și ca mesaj soteriologic. Coranul nu are am putea spune un mesaj soteriologic. Coranul se mulțumesc doar a îl plasa pe Mohamed în centrul oricărei religii. Astfel, Mohamed ajunge să fie autoritate ultimă în orice problemă de religie și de credință. Centralitatea Bibliei pe Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat este cât se poate de evidentă.

fie slujitori ai lui Dumnezeu (I Împ. 22:19; Ps. 68:17; 148:2; Dan. 7:9-10; Apoc. 5:11). Tot Biblia mai vorbește de serafimi (Is. 6:2), heruvimi (Ez. 10:1-3), îngerii cu autoritate și stăpânire (Efes. 3:10; Col. 1:16) și mii și mii de duhuri îngerești slujitoare (Evr. 1:13-14; Apoc. 5:11). „Ca ființe spirituale, îngerii buni se închină lui Dumnezeu (Evr. 1:6; Apoc. 5:11; 7:11), fac voia Lui (Num. 22:22; Ps. 103:20), văd fața Sa (Mat. 18:10), sunt supuși lui Hristos (I Petru 3:22), sunt superiori oamenilor (Evr. 2:6-7) și locuiesc în sferile cerești (Marcu 13:22; Gal. 1:8). Ei nu se căsătoresc (Mat. 22:30), nu vor muri niciodată (Luca 20:34-36) și nu trebuie să li se închine cineva (Col. 2:18; Apoc. 19:9-10). Ei pot lua înfățișare umană (de obicei apar ca niște tineri, fără aripi, compară Gen. 18:2, 16 cu 19:1; Evr. 13:2).”⁹⁵

Prin urmare este cât se poate de clar că putem vorbi de două categorii de angelologii în cazul Bibliei și a Coranului. În timp ce în Biblie a accentul care pe Domnul Iisus Hristos în Coran accentul cade pe Mântuitorul Iisus Hristos. Prin urmare vom continua să enumerăm din Biblie care sunt principalele locuri unde se vorbește de îngerii. Fapte 7:38; comp. cu Gal. 3:19; Evr. 2:2, Mat. 1:20-24; 2:13; 28:2; Luca 1-2; Fapte 1:10; Apoc. 14:6-7, Luca 15:10; Dan. 3:25; 6:22; Mat. 18:10; Evr. 1:14; I Cor. 11:10; Efes. 3:10; 1 Tim. 5:21; Zah. 1:14-17; Fapte 10:1-8; 27:23-24; Dan. 9:21-23; Fapte 10:4; Ps. 34:7; 91:11; Dan. 6:22; Fapte 12:7-10; II Împ. 19:35; Fapte 12:23; Apoc. 14:17-16:21; Apoc. 2:7-9; Luca 16:22; Apoc. 12:7-9; Mat. 24:30-31; Luca 12:8-9; Gen. 22:11, 15, Gen. 31:11-13, Ex. 3:2, Ex. 14:19; Jud. 2:1, 4; Num. 22:22-36; Ios. 5:13-15, Jud. 6:11; I Cron. 21:16), II Împ. 1:3-4, Daniel , Dan. 6:22 și Mat. 1:20; 2:13. Gen. 22:15-18; 31:11-13; Mat. 1:20.

Acestea sunt prin urmare, primele referințe la îngerii lui Dumnezeu din Biblie. Este cât se poate de evident o diferențiere între îngerii lui Dumnezeu din Biblie și îngerii lui Dumnezeu văzuți în Coran. Oricum ceea ce este cel mai semnificativ este îngerii lui Dumnezeu care au apărut la învierea Domnului Iisus Hristos. Spre deosebire de Mohamed Domnul Iisus Hristos a înviat în timp ce Mohamed nu a înviat. Acesta a fost punctul central a diferențierii dintre învățătura Coranului și a Bibliei. Se știe foarte bine că în timp ce Mohamed a murit pe data de 8 iunie 632 după Hristos, Domnul Iisus Hristos a înviat. Astfel, din mai multe puncte de vedere am putea vorbi de un „război dintre Mohamed și Hristos” în sensul în care Mohamed a voit înlocuirea lui Hristos cu sine.

Oricum au trecut mai mulți ani de la moartea lui Mohamed. Evident prin urmare știm din Biblie că îngerii lui Dumnezeu sunt cei care duc sufletelor celor drepti în ceruri sau în paradis. Trebuie să spunem că ortodoxia se bazează foarte mult pe caracterul eshatologic al Bibliei și al crezurilor în îngerii lui Dumnezeu. Ortodoxia cere din toate timpurile ca îngerii să mijlocească pentru noi mila lui Dumnezeu ca omul să poată fii izbăvit din puterea demonilor și a lucrării diavolești.⁹⁶ Prin urmare dincolo de scandalul diferitelor religii Biblia a ajuns să fie autoritativă pentru doctrina unri angelologii ortodoxe. Autorii biblici se consideră că au fost persoane inspirate de Dumnezeu și eu au redat marile adevăruri despre angelologie.

Biblia susține astfel după cum am arătat mai sus mai multe lucruri despre îngerii. Îngerii sunt ființe create de Dumnezeu dincolo de timp, o parte din ei s-au rătăcit împotriva lui Dumnezeu în frunte cu Satan și au fost izgoniți de la fața lui Dumnezeu și aruncați în rai. În

⁹⁵ <http://www.crestinul.ro/ingeriisiingeruldomnului.htm>.

⁹⁶ Îndiferent de perioada istorică sau socială, ortodoxia luptă pentru izbăvirea omului de puterea tiranică a diavolilor și a existenței lor pervertite. Acest război al ortodoxiei a fost cât se poate de bine evidențiat de Sfântul Nicodim Aghioritul care a vorbit de un „război nevăzut al îngerilor lui Dumnezeu cu diavolii pentru stăpânirea omului.” În timp ce diavolii vor să îi tragă pe oameni la pierzanie, îngerii vor să îi ducă pe oamenii la comuniune cu Dumnezeu și la o stare de prietenie cu Dumnezeu.

cadrul disputelor biblice sinodul cinci ecumenic din anul 553 după Hristos a fost sinodul care a dezbătut o problemă legată de teologia ortodoxă biblică a așa numitei doctrine a apocatastazei [αποκαταστάσις]. Ce este apocatastaza? O apocatastaza a fost o opinie sau ipoteză teologică a angelologiei ortodoxe care a fost elaborată de Origen din Alexandria. Ce susținea Origen?

Origen susținea că Dumnezeu v-a mântui pe toți îngerii căzuți adică pe toți demonii sau diavolii. Dimpreună cu aceștia Origen credea că Dumnezeu v-a mântui și pe cei păcători și răi fiindcă iubirea și milostivirea lui Dumnezeu fiind mare el v-a izbăvii pe toți din iad și din infern. Textele biblice pe care le folosea Origen pentru susținerea apocatastazei au fost în special două texte. Primul era din Faptele Apostolilor 3, 21: „Pe Care trebuie să-L primească Cerul până la vremile stabilirii χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων din nou a tuturor celor despre care a vorbit Dumnezeu prin gura sfinților Săi proroci din veac.” Și al doilea text pe care Origen își întemeia Apocatastaza a fost din 1 Timotei 2, 4: „Nici să ia aminte la basme și la nesfârșite înșirări de neamuri, care aduc mai degrabă certuri, decât lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu, cea întru credință.” Origen interpreta acest text ca și dorința deplină a lui Dumnezeu de a îi mântui pe toți.

Ceea ce spune ortodoxia despre diavoli și demoni este că restaurarea lor nu mai poate fi realizată și că căderea lor fost deplină și ireversibilă. Demonii nu se mai pot întoarce înapoi la Dumnezeu căderea lor fiind definitivă și irevolacilă. Acesta a fost motivul pentru care la Sinodul Cinci Ecumenic Origen avea să fie condamnat pentru erezie dar rămânea pentru Biserică un autor bun de citit. În timp ce Sfântul Atanasie al Alexandriei era canonizat de Biserica Ortodoxă și recunoscut ca sfânt Origen avea să fie condamnat și declarat eretic de toată ortodoxia.

După câte putem vedea doctrina apocatastazei origeniste din secolul al șaselea a avut puternice implicații angelologice. Aceasta fiindcă angelologia lui Origen susținea că demonii vor fi mântuiți de Dumnezeu fiindcă dacă nu vor fi mântuiți de Dumnezeu acesta ar introduce în timpul eternității dualismul. Astfel, angelologia ortodoxă trebuia să fie după Origen o angelologie dualistă. „Dualismul este orice teorie sau sistem de gândire care recunoaște două și numai două principii sau substanțe independente și reciproc de ireductibile, care sunt uneori complementare și alte ori în conflict.”⁹⁷

Evident, apocatastaza era fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o învățătură eronată a Bisericii. Ortodoxia speră că bunătatea lui Dumnezeu v-a mântui pe toți dar acest lucru nu se v-a face automat și într-un mod mecanic. În sens cât se poate de real pentru ca o persoană să fie mântuită trebuie să facă faptele bune și să îl iubească pe Dumnezeu. Ori este cât se poate de evident că în cazul unei persoane care îl blesteamă pe Dumnezeu și blasfemiează nu putem vorbi de o mântuire a acelei persoane. Aceasta a fost ceea ce am putea denumii greșeala eronată a origenismului sau a apocatastazei. Faptul că demonii au respins în răzvrătirea lor slujirea lui Dumnezeu nu mai poate fi un fapt care este contestat. Prin urmare, chiar dacă Dumnezeu v-a putea să mântuiască pe oameni, și spre aceasta trebuie să ne gândim sfinții părinți de la sinodul cinci ecumenic ne spun să nu ne rugăm pentru mântuirea demonilor. Aceasta fiindcă oricum trebuie să ne îngrijim de mântuirea noastră proprie. Prin urmare, sfinții părinți care sunt autorii angelologiei ortodoxe [Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Chiril al Ierusalimului, Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Nicodim Aghioritul și mulți alții] nu ne învață să ne rugăm pentru mântuirea

⁹⁷ A se vedea lucrarea lui Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale occidentului* (Editura Polirom: Iași, 2002).

demonilor și a existențelor diavolești ci mai mult decât orice să ne rugăm pentru mântuirea noastră proprie.

Cum am spus ortodoxia vede o legătură cu lucrarea soteriologică a omului a angelologiei. Doctrina care se desprinde din textele biblice referitor la angelologie este mai mult decât orice o doctrină soteriologică. Am putea spune că soteriologia ortodoxă este angelologică. Adică soteriologia omului depinde de comuniunea angelologică pe care o poate deține. Crezul în existența lui Dumnezeu este mai mult decât orice și crezul în comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu. Acest crez s-a deosebit cât se poate de multe de păgânismul antic care credea numai în puterea zeilor sau a unoe divinități idolatre.

La fel de bine angelologia ortodoxă nu este idolatră. Idolatria este o greșeală a oricărei religii.⁹⁸ Prin urmare, angelologia este mai mult decât orice biblică. Prin caracterul biblic înțelegem la drept vorbind caracterul rațional și erudit al angelologiei și al angelologilor. Icoanele care se fac în ortodoxia ale îngerilor și care sunt prezente în tot spațiul liturgic sunt astfel cât se poate de multe fapte ale cinstirii îngerilor lui Dumnezeu și în orice caz nu am putea spune că sunt idolatrie. Faptul că în ortodoxie găsim reprezenați îngerii este mai mult decât orice o realitate o cultului îngerilor și nu a idolatriei. Idolatria nu implică icoane ci mai mult statui care nu sunt luate ca și reprezentări ale îngerilor ci mai mult decât orice ca și „puteri dumnezeiești în sine.” Istoria ne reamintește că în antichitate oamenii erau foarte mult idolatrii. Adică nu se mulțumeau numai la a face imagini ci mai mult și idolatrizau crezând că sunt dumnezei. Această nevoie de a avea pe Dumnezeu eeste cât se poate de înțeles în cazul anticilor, ceea ce nu este de înțeles este faptul că ei creau lucruri stricăcioase care pretindeau că sunt Dumnezeu. Astfel antichitatea a fost plină de aceste zeități sau divități care erau adorate și la care se închinau anticii. Acesta a fost cazul cu zeița Atena din partenonul elen și Minerva din Roma antică. La fel a fost cazul lui Zeus care avea o statuie la care se închinau toți anticii din Grecia.

⁹⁸ „**Idolatria** este un termen folosit mai ales în religia creștină pentru a desemna cultul idolilor. El provine din traducerea în limba greacă a Vechiului Testament ("Septuaginta") și este conceput în mod peiorativ; denumirea se referă la cei care își arată adorarea ("latreia") pentru imaginile false, amăgitoare ("eidola"). În latină "eidola" corespunde termenului generic de "simulacra", dat umbrelor, imaginilor înșelătoare. În contextul Vechiului Testament termenul critică practica rituală a triburilor străine Israelului, în care sunt venerate imagini de cult fabricate din "materie moartă", care sunt din perspectiva Deuteronomului niște idoli găunoși, o falsificare a principiului divin, care este invizibil. Cea de-a doua poruncă a legilor date lui Moise este de aceea: "Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor cari sînt sus în ceruri, sau jos pe pămînt, sau în apele mai de jos de cît pămîntul" (Exod, 20,4). Apostolul Pavel reia acest topos în Întâia epistolă a lui Pavel către corinteni (10,14), atunci când îi îndeamnă pe credincioși să se ferească de ispită: "De aceea, prea iubiții mei, fugiți de închinarea la idoli". Împărtășirea este singura formă de jertfă posibilă în creștinism, jertfele aduse imaginilor îl dau pe om pradă demonilor Trupul viu al lui Hristos, prezent în euharistie, este singura imagine a lui Dumnezeu acceptată de către Pavel. În timpul reformei acuzația formulată de Pavel împotriva cultelor păgâne devine actuală, ea se îndreaptă de această dată împotriva catolicilor, care celebrează conform lui Martin Luther un cult idolatru ("Götzendienst"). Acest cult jignește sentimentele religioase chiar dacă este dedicat imaginilor cu subiecte din Biblie. În critica fenomenelor mass-media Jean Baudrillard va folosi termenul de "simulacru" pentru a descrie acele manifestări mediale care anihilează relația între imagine și realitate, substituind raportul cu realitatea prin propria lor prezență: "L'image est son propre simulacre pur". Baudrillard consideră că în prezent s-a ajuns la o autoreferențialitate a imaginii, care este în principiu identică cu idolatria incriminată de scrierile primilor creștini, după părerea bizantinologului și teoreticianului mass-mediei Belting." <http://ro.wikipedia.org/wiki/Idolatrie>. A se vedea și Jean Baudrillard: *Simulacres et simulation*, Paris 1981. Hans Belting: *Das echte Bild. Bildfragen als Glaubensfragen*, München 2006², p. 14-26.

Prin urmare, din Biblie se descriu trăsăturile generice ale unie angelologiei ortodoxe. Această angelologie trebuie să o cultivăm și să o ducem la realizare. Crezul în îngerii lui Dumnezeu nu este crezul în zei. Crezul sau cultul îngerilor este mai mult decât orice crezul în ființele intermediare dintre Dumnezeu și om. Acest crez nu este un crez în ființe extraterestre ci este un crez în Dumnezeu. Izolarea îngerilor în spațiul cosmic este o încercare extrem de facilă a elimina din viața noastră comuniunea cu îngerii lui Dumnezeu. Prin urmare, când ortodoxia a mărturisit existența a șapte arhangheli pe care i-am enumerat mai sus dintre care în fruntea celor șapte sunt Mihail, Gavriil și Rafail, ortodoxia nu vorbește de șapte extraterestrii. Ceea ce este destul de semnificativ refetior la studiul religiei și al ortodoxiei este că nici un înger al lui Dumnezeu nu locuiește în spațiul cosmic ci mai mult în proximitatea lui Dumnezeu. Având în vedere că Dumnezeu cosmologia ortodoxă nu poate decât să fie una angelologică și teocentrică. La fel cum pământul gravitează în jurul soarelui tot așa la o scară mult mai mare cosmosul sau universul gravitează în jurul lui Dumnezeu și a îngerilor Săi.

Prin urmare, angelologia ortodoxă crede că cosmosul sau universul nu este numai teocentric ci este angelocentric. Angelocentrismul este ceea ce definește cel mai bine angelologia ortodoxă. Mai înainte de a fii teocentri, trebuie să fim și angelocentri. Angelocentrismul este mai mult decât orice ceea ce este propriu angelologiei ortodoxe.⁹⁹ Prin urmare ortodoxia este angelocentrică, adică îi are pe îngerii lui Dumnezeu în centrul ei și gravitează în jurul existențelor îngerești. Dar nu trebuie să fim naivi și să credem că aceste lucruri se realizează instantaneu asemenea unui aparat de cafea. Îngerii își au portriviniile lor din eternitate care sunt demonii și diavolii. Aceștia au fost și ei îngerii buni în slujba lui Dumnezeu dar prin mândrie și rebeliune au căzut de la Dumnezeu și au devenit răi și pervertiți. Conform învățăturii ortodoxe, în timp ce îngerii buni au rămas în ceruri îngerii răi au căzut din ceruri în iad unde au devenit demoni.

Asocierea îngerilor cu paradisul și a demonilor cu infernul este un lucru cât se poate de natural în ortodoxie. Având în vedere că viața omului continuă și dincolo de moermânt, ortodoxia și-a ridicat semne de întrebare încă de la început referitor la modul în care se desfășura viața omului în eternitate. Tot sfinții părinți ai ortodoxiei ne spun că persoanele care se roagă îngerilor și au evlavie la îngerii lui Dumnezeu vor merge în ceruri în timp ce persoanele care nu cred în îngeri și nu cîntesc numele lor au mari șanse să meargă în infern. Mai mulți sfinți părinți ai ortodoxiei au avut descoperiri de la Dumnezeu referitor al aceste lucruri.

Prima angelologie ortodoxă a fost cea iudaică, mai apoi această angelologie a devenit creștină. În zilele noastre putem fără de nici o îndoială să vorbim despre îngerii lui Dumnezeu. Astfel rabinii iudaici au fost cei care au elaborat în sens real primele angelologii.¹⁰⁰ Prin urmare angelologia ortodoxă nu respinge angelologia iudaică sau evreiască. Între cele două angelologii se poartă un dialog în special referitor la ierarhia îngerilor și a modului lor de a funcționa. Faptul că îngerii sunt așezați ierarhic este ceea ce au în comun creștinismul și iudaismul. La fel de bine atât iudaismul cât și creștinismul cred în existența îngerului păitor al omului. Acest înger apare în iudaism la circumcizie în timp ce în creștinism se crede că poate apărea la botez.

⁹⁹ Angelocentrismul este concepția ortodox potrivit căreia îngerii lui Dumnezeu sunt centrul vieții omului și omul este fără doar și poate cel mai aproape de viața îngerilor lui Dumnezeu. Angelocentrismul este opus oricărei concepții de viață fără îngerii și fără comuniunea îngerească. Margolies, Morris B. A gathering of angels. Northvale, New Jersey : Jason Aronson, 2000.

¹⁰⁰ <http://www.ytyh.org/features/angel.htm>.

Evident, creștinismul și iudaismul sunt cât se poate de mult două credințe care se află într-o stare de dialog. Mai multe referitor la îngerii avem din Talmud. La fel de bine în Talmud găsim o angelologie care este elaborată pe marginea Vechiului Testament [Takhanak]. Ceea ce este propriu Talmudului este că Talmudul crede că îngerii lui Dumnezeu grupați într-un „tribunal ceresc.” Acest tribunal este cel care judecă lumea și faptele oamenilor. Accentului Talmudului este pe următorii îngerii: Af, Cheimah, Duma, Gavriel, Laylah, Michael, Nakid, Naval, Samael, Yorkemu și alți câțiva îngerii.¹⁰¹

Prin urmare Talmudul evreiesc are o anumită ierarhie a îngerilor. În Talmud îngerii sunt ființe supranaturale. Părin urmare ce spune Talmudul despre îngerii Talmudul spune că îngerii vrovesc ebraicăm, zoboară, pot prevestii viitorul și ei sunt cei care controlează rugăciunile omaneiilor, ploaia, mânia și nașterile omaneiilor între alte lucruri. Talmudul crede că îngerii sunt făcuți din foc. Talmudul crede că îngerii sunt unii tranzitorii și alții eterni. Unii apucă să cânte doar un imn de laudă lui Dumnezeu. Funcția îngerilor este după Talmud de a lăuda pe Dumnezeu și a fii intermediari între Dumnezeu și om. La fel de bine ei sunt cei care duc la îndeplinire porucnile lui Dumnezeu. Talmudul crede că îngerii au fost prezenți la creația omului. Se crede că după Talmud ar exista șapte ceruri și fiecare cer este condus de un arhanghel al lui Dumnezeu.

Am putea spune că angelologia iudaică este destul de separată față de angelologia ortodoxă. În angelologia iudaică mai găsim mai multe alte nume de categorii ale îngerii altele decât cele din creștinsim și ortodoxie. Iată prin urmare care este ierarhia îngerilor în iudaism:

1. irinim [îngerii veghetori sau îngerii de sus]
2. heruvim (care sunt prezenți și în tradiția ortodoxă) [cei puternici].
3. sarim [prinții].
4. serafimi [cei aprinși].
5. chayyot [făpturi sfinte]
6. ofanim [roți].

Toate aceste ierarhii sunt adunați în așa numita *Adat El* care este cel mai bine spus o adunare a lui Dumnezeu. Aceasta este prin urmare ierarhia îngerilor care o găsim în iudaism și în Talmud.¹⁰² Totuși este cât se poate de evident că în angelologia ortodoxă am putea vedea ceea ce am putea denumii „angelologie hristocentrică și pnevmatocentrică.” Oricum care este ierarhia angelologiei creștin ortodoxe? Ierarhia îngerească a ortodoxiei a rămas aceeași de la Sfântul Dionisie Areopagitul.

1. Serafimi
2. Heruvimi
3. Tronuri
4. Domniile
5. Virtuțile
6. Stăpâniile
7. Începătoriile
8. Arhanghelii
9. Îngerii¹⁰³

Prin urmare trebuie să știm că angelologia ortodoxă are o ierarhie bine stabilită a îngerilor. Îngerii sunt astfel serafimii cei arzători de iubirea lui Dumnezeu. Aceasta nu se referă

¹⁰¹ <http://www.webshas.org/science/misc/super/malachim.htm>.

¹⁰² <http://www.pantheon.org/articles/a/angels.html>.

¹⁰³ A se vedea ierarhia cerească a Sfântului Dionisie Areopagitul.

numai la caracterul lor incandescent ci și la caracterul lor spiritual îngerii ard de iubirea lui Dumnezeu. Pentru a ne apropia de îngerii lui Dumnezeu trebuie ca și noi să ardem de iubirea de Dumnezeu. Oricum trebuie să știm că îngerii din Biblie nu sunt îngerii din Talmud. Talmudul după cum am arătat mai sus are mai multe referințe la Biblie. Talmudul are o ierarhie de numai 5 cete îngerești. În timp ce Biblia are numai 9 cete îngerești. Prin urmare ceea ce știm despre îngerii și ierarhia îngerilor este că ei îl luadă neîncetat pe Dumnezeu, se închină lui Dumnezeu, îl asistă pe Dumnezeu în lucrările Sale, îngerii îl slujest pe Dumnezeu, ei îi ajută pe oameni în drumul spre Dumnezeu.

La fel de bine angelologia ortodoxă susține foarte mult că îngerii nu se transformă în oameni. Oricum, sunii sfinți părinți spun că Îngerii sunt ființe de lumină în timp ce demonii sunt ființe de întuneric. Prin urmare angelologia a fost de mai multe ori asociată cu studiul luminii spirituale. Dumnezeu ne spun Sfinții Părinți este lumină spirituală și nu este în nici un fel lumină fizică. Dumnezeu este autorul luminii dar nu al luminii fizice ci al luminii spirituale. Lumina îngerească este mai mult decât orice o parte din lumina îngerilor.

Biblia este fără de nici o îndoială o carte a îngerilor. În Vechiul Testament îngerii apar 117 în 108 versete. În Noul Testament îngerii sunt menționați de 182 de ori în 172. Prin urmare în toată Biblia avem un număr de 299 ori. Toate aceste 299 de mențiuni ale îngerilor în Biblie ne fac să ne gândim la o angelologie biblică, sau mai bine spus la o dogmă angelologică. Prin urmare Biblia are mai multe referințe la îngerii lui Dumnezeu. Ei sunt denumiți îngeri ai lui Dumnezeu, îngeri din ceruri, sfinții îngeri, îngerii ai țăriilor și ale nume pe care nu le vom enunța aici.

Referitor la aripile îngerilor, Biblia recunoaște că dintre îngeri numai heruvimii și serafimii au aripi. Totuși, îngerii lui Dumnezeu se arată oamenilor sub formă antropomorfică fără aripi. Aripile îngerilor au fost de mai multe ori dezbătute. Angelologii s-au întrebat de mai multe ori chiar au îngerii aripi în sensul unor păsări?¹⁰⁴ Aripile îngerilor nu sunt aripile unor păsări ci sunt mai mult aripile „zborului către Dumnezeu.” Evident, Biblia vorbește de mai multe ori de caracterul supranatural al îngerilor, de capacitățile lor suprafirești care depășesc legile fiirii și legiile naturii. În Biblie după cum știm cei mai mult sunt menționați îngerii Gavriil și Mihail.

Prin urmare aripile îngerilor nu sunt o realitate fizică ci una mai mult spirituală. Îngerii sunt dincolo de orice existențe care depășesc nu numai limita cosmoului și ci a cosmologiei omenești. S-a scris multe despre frumusețea îngerilor dar noi credem că această frumusețe nu poate fi spusă în cuvinte. Îngerii au nu o frumusețe artistică ci o frumusețe îngerească și transcendentă. Biserica Ortodoxă a fixat un canon al reprezentării îngerilor lui Dumnezeu. Acești îngerii sunt fără de nici o îndoială cei care există în altă sferă decât cea omenească.

Fascinația îngerilor cu îngerii lui Dumnezeu este fără de nici o îndoială. Ortodoxia afirmă astfel autenticitatea învățăturilor despre îngeri. Biblia susține că fiecare dintre noi avem un înger păzitor. Apocalipsa 8, 2 Sfântului Ioan Teologul la cei 7 îngerii arhangheli care stau în fața tronului lui Dumnezeu: Mihail, Gavriil, Rafail, Raguel, Remiel, Saraqueel și Uriel. Acești îngerii sunt din câte ne spune Biblia extrem de apropiați de Dumnezeu. Biblia menționează cât se poate de mult faptul că îngerii pot apare antropomorfic, adică iau ființă umană. Prin urmare angelologia ortodoxă este cât se poate de mult o angelologie biblică și se bazează în mare pe învățăturile biblice pe care le avem din Biblie. Biblia s-a spus că mai este o carte a îngerilor și a învățăturilor despre îngeri.

Biblia ne învață că noi trebuie să ascultăm de îngerii lui Dumnezeu. La fel de bine trebuie să avem evaluie față de îngerii și să căutăm să le fim cât mai aproape de ei. La fel de bine,

¹⁰⁴ <http://www.mikeblume.com/cher1.htm>.

îngerii nu trebuie zeificați după cum au fost mai multe practici antice. Îngerii trebuie mai mult decât orice iubiri și cinstiți ca și fpturi care vor binele în mântuirea noastră. „Că îngerii sunt ființe create și nu spiritele a plecat sau slăvit ființe umane este scos în Psalmul 148. Acolo invită psalmistul pe toate în ceruri ceresc, inclusiv îngerii, să laude pe Dumnezeu. Motivul este dat, "căci El a poruncit și au fost create" ([Ps. 148:1-5](#)). Îngerii precum și cerurile cerești sunt declarate a fi create de Dumnezeu. Din moment ce Dumnezeu este Duh (Ioan 4:24), este firesc să se presupună că există ființe create care mai apropiate de Dumnezeu decât de creaturi lumesc care combină atât material și imaterial. Există un regat material, un regnul animal, și o împărăție umane; Deci se poate presupune, există o împărăție angelic sau de alcool. Cu toate acestea, angelologie nu se bazează pe un motiv sau presupunere, ci pe revelație.”¹⁰⁵

La fel de bine omul nu poate știi exact care este deplinătatea rolului îngerilor lui Dumnezeu în lume. Îngerii sunt mai multe decât orice existențe care depășesc limita curpinderii și a înțelegerii omului și a umanității. „În conformitate cu scrierile lui Pavel (Coloseni 2:18), niște îngeri închinat. Pavel a condamnat acest lucru. Ei sunt ființe create (Neemia 9:6), și ca și barbatii, ele sunt să se închine lui Dumnezeu și să nu fie venerat. Există un înger, totuși, menționat atât în Vechiul și Noul Testament, care a fost mai mult de înger, care avea să fie venerat. El a fost îngerul Domnului, cunoscută, de asemenea, ca ingerul Domnului, îngerul Paștele, căpitanul a Domnului gazdă, plus alte titluri. El a fost a doua persoană a Sfintei Treimi, care a apărut ca un înger pentru a comunica un mesaj sau pentru a efectua o binecuvântare sau o hotărâre. El a fost pre-existente Hristos.

Vom vedea-l întâlnirea cu Agar (Geneza 16:7-14) și a da instrucțiuni ei ca la ceea ce ea ar trebui să facă. El a apărut lui Avraam (Geneza 22:11-18) și a felicitat-l pentru credința lui și a furnizat un berbec să fie sacrificat în locul fiului său.

Pentru Iacov, îngerul lui Dumnezeu a apărut într-un vis (Geneza 31:3), spunându-i să se întoarcă în țara de frații săi. Lui Moise, el a aparut (Exodul 3:2-5), într-o flacără de foc în mijlocul unui rug. El se manifestă la copiii lui Israel (Exod 14:19), într-un stâlp de nor de a le ghida lor în rătăcire. Îngerul Domnului (Judecători 6:11-23) a apărut și a informat Ghedeon că el era un om viteaz. Pentru mama Samson înger al Domnului a apărut și a informat-o despre nașterea unui fiu. Îngerul Domnului confruntat David la aria lui Ornan (I Cronici 21:14-18). Acest înger al Domnului același lovit 185000 asirieni (2 Regi 19:35), într-o singură noapte.

Îngerul Domnului a fost pre-existente Hristos, prin care Maria a devenit Isus Hristos.

În cele mai multe cazuri în care îngerii sunt menționate în Biblie în care sunt clasificate ca ființe create, care nu trebuie să fie venerat. Un înger este clasificat ca un christophany doar când are prerogative divine și este venerat.”¹⁰⁶

Evident, putem vorbi de o doctrină tradițională a îngerilor și a existențelor îngerești care este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o angelologie ortodoxă. Ortodoxia îngerilor și a angelologiei este mai mult decât orice ceea ce ma putea denumii spritualitatea angeloogiei sau mai bine spus pnevmatologia îngerilor mai mulți sfinți părinți au vorbit de o relaționare între Dumnezeu ca și spirit sau existență penezmatică și îngerii ca și existențe duhovnicești sau spirituale. Crezul omului în îngerii este mai vechi decât toate crezurile religioase ale omului. De la ființe de lumină la unele mitologii religioase pe îngerii în întâlnim în toate compartimentele teologiei ortodoxe și a spiritualității orientului ortodox. Din acest punct de vedere nu există nici o Biserică Ortodoxă care să nu aibă repreuențai pe îngeiri lui Dumnezeu.

¹⁰⁵ A se vedea J. Hampton Kelly, *Angelologia doctrina despre îngeri*.

¹⁰⁶ <http://translate.google.ro/translate?hl=ro&langpair=en%7Cro&u=http://www.bible-ebooks.com/angels.htm>.

Convenționat ei sunt arhanghelii Miahil și Gavriil. Acești doi arhangheli am pzeța spune că dau girul angelologic al oricărei comunități ortodoxe de pe tot cuprinsul pământului.

Nu știm exact din Biblie ora sau secunda în care au fost creați îngerii lui Dumnezeu dar știm că au fost creați mai înainte de facerea lumii sau a geografiei lumi, prin urmare îngerii nu sunt ființe geografice ci sunt mai mult decât orice ființe autoare ale geografiei terestre. La fel de bine îngerii nu se pot reproduce ca și oamenii. Îngerii sunt în nenumărate miriade. [Col. 1:16](#); Neemia 9:6. Prin urmare se spune în Biblie că sunt foarte mulți îngeri dar nu se știe un număr exact al lor. Tot în Biblie se vorbește de un înger al abisului. Unii cred că îngerul bsiului este diavolul sau Satana. Dar se mai poate vorbi de îngerii ai absiului ca și îngerii ai profunzimii și ai cunoșterii lui Dumnezeu.

Dumnezeu știe foarte bine totul despre îngerii. Prin urmare cea ce știm din Biblie despre îngerii este prin voia lui Dumnezeu. Sfântul Pavel a spus la un moment dat că îngerii sunt din mai multe puncte de vedere apărătorii omului și că spune că lupta noastră nu este împotriva "cărnii și sângelui, ci împotriva căpeteniilor, împotriva domniilor, împotriva stăpânilor în tinericului acestui veac prezent, împotriva duhurilor răutății care sunt în locurile cerești" (Efeseni 6:12).

Oricum din punct de vedere psihologic și biblic s-a vorbit de o „angelomanie” sau mai bine spus de o fascinație extremă cu îngerii lui Dumnezeu. Ca toată creația, îngerii sunt sub autoritatea lui Dumnezeu și sub rezerva judecării Lui ([1 Cor 6:3](#); Matei 25:41.). prin urmare este cât se poate de evident din învățăturile biblice că îngerii sunt din acest punct de vedere subordonați lui Dumnezeu. Între îngerii lui Dumnezeu și oameni există astfel am putea spune la drept vorbind ceea ce am putea denumi o extensiune a subordonării care este prezentă și în cadrul oamenilor.

Ceea ce este cât se poate de realist este că în cazul Biblei îngerii apar la vestirea distrugerii Sodomei și a Gomorei. Aici am putea spune că este un punct central din istoria Vechiului Testament din Biblie. Sodoma și Gomora ni se spune că în antichitate au fost două cetăți în care oamenii trăiau în fărădelege și în păcat. Păcatul homosexualității era extrem de întâlnit în Sodom și în Gomora. De aici avem și denumirea de sodomie pentru homosexualitate. Ni se spune că s-au arătat trei îngeri de la Dumnezeu care au vestit dacă Sodoma și Gomora v-a fii distrusă sau nu. În cele din urmă datorită refuzului Sodomei și a Gomorei de a se pocăi, cetățile au fost distruse. Aceasta este una dintre cele mai profunde mărturii ale activității îngerilor din Biblie.

Se știe că între acești trei îngeri care au fost trimiși de la Dumnezeu a existat o discuție cu Avraam care era drept în fața lui Dumnezeu. Avraam a încercat mai multe posibilități de salvare a cetății Sodomei și a Gomorei. În cele din urmă hotărârea îngerilor trimiși de Dumnezeu a fost irevocabilă. Cetățile Sodomei și a Gomorei au fost distruse. Pe locul unde au fost în antichitate st mărturie și astăzi Marea Moartă, care este o mare care din cauza desintării hidrologice nu poate crește nici un pește.¹⁰⁷

Faptul în sine a dat mult de gândit angelologilor ortodocși. Prezența îngerilor lui Dumnezeu la Sodoma și Gomora este un fapt nu numai geografic ci și istoric. Istoria atestă apariția unui foc sau a unei explozii aeriene care a venit aparent fără nici un fel de sursă. Ncii un ziua de azi nu se știe exact ceea ce a abut loc la Sodoma și Goroma ceea ce se știe este că nici unul dintre locuitorii acelei regiuni nu a mai trăit și că apa de acolo este extrem de greu de folosit la folosințe domestice.

Sodoma și Gomora a fost un fapt incotestabil al prezenței îngerilor în istoria umană. Îngerii s-a mai spus că operează extrem de discret și după ce au realizat ceva pleacă extrem de dsicret de la noi. Din acest punct de vedere biblia ne spune că trebuie să fim foarte mult

¹⁰⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Dead_Sea.

atenți la prezența și la mișcările îngerilor. Metode de comunicare cu îngerii după cum am spus nu sunt metodele de laborator ci mai mult metodele ascetice. Rugăciune, post, asceză, absinență. Sfinții Părinți bazați pe învățăturile Bibliei ne spun că îngerii sunt astfel foarte mult prezenți în jurul celor care postez și se roagă. Rugăciunea este un element biblic de comunicare cu îngerii lui Dumnezeu.

Prin urmare știm că îngerii lui Dumnezeu au fost prezenți în istoria omului și au fost aproape de om și de viața lui. Prin urmare ortodoxia nu crede că trebuie să credem fanatic în doctrina îngerilor din Biblie dar în orice caz trebuie să luăm Biblia ca și autoritativă în ceea ce privește îngerii lui Dumnezeu și mai mult decât orice angelologia. Mai sunt mai multe angelologii care au fost elaborate, cum ar fi angelologia gnosticilor sau a diferitelor culte medievale. Ceea ce voim să le cerem îngerilor în rugăciune este mai mult decât orice ca ei să mijlocească în fața lui Dumnezeu. A cere rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce trebuie să le cerem și îngerilor lui Dumnezeu ca ei să poată fi mijloci în fața lui Dumnezeu pentru noi și pentru existența noastră.

Astfel, Biblia a respins concepțiile apocrifelor despre îngeri. O astfel de carte a fost cartea lui Enoh. Se crede de unii că Enoh ar fi scris o carte care a vorbit de mai multe lucruri despre îngeri. Mai mult decât orice îngerii lui Dumnezeu sunt instrumentele lui Dumnezeu prin care Dumnezeu își realizează faptele Sale. Angelologia ortodoxă a făcut astfel o diferență cât se poate de mare între teofanie și angelofanie. O teofanie este din punct de vedere ortodox o arătare a lui Dumnezeu în timp ce o angelofanie este o arătare a unui înger al lui Dumnezeu.¹⁰⁸

Prin urmare îngerii lui Dumnezeu sunt ceea ce am putea denumi angelologia creștină și iudaică. Un alt capitol care a fost cât se poate de evident despre îngeri a fost capitolul în care îngerii lui Dumnezeu au venit să îl psirijine pe Domnul Iisus Hristos după ispitirea de pe muntele Carantania. În Matei 4, 11 putem citi despre Domnul Iisus Hristos că „Atunci L-a lăsat diavolul și iată îngerii, venind la El, îi slujeau.”

Acest verset a arătat de mai multe ori ceea ce am putea denumi lupta nevăzută sau în termenii Sfântului Nicodim Aghioritul pentru controlul și viața omului. Domnul Iisus Hristos ca și o persoană centrală în Noul Testament a fost mai mult decât orice Cel în care a condus această luptă dintre puterile sau forțele răului și cele ale binelui. Puterile sau forțele răului [demonii] sunt cele care se află într-o luptă crâncenă cu îngerii. În această luptă și noi trebuie să le slujim și să îi ajutăm pe îngerii lui Dumnezeu după cum și ei ne ajută pe noi. Cum îi putem ajuta pe îngerii lui Dumnezeu?

La această întrebare s-au dat mai multe răspunsuri. Pe îngerii lui Dumnezeu îi putem ajuta fiind aproape de ei, rugându-ne, ținând post și făcând rugăciunile pentru ca ei să fie de partea noastră. Mai mulți sfinții părinți ne-au spus că îngerii lui Dumnezeu vor o reciprocitate a lui Dumnezeu de partea noastră. A fi de partea îngerilor lui Dumnezeu înseamnă a fi de partea lui Dumnezeu însuși. Prin urmare, trebuie să fim ca și creștini ortodocși cât se poate de fideli crezurilor exprimate în Biblie. Biblia a fost o carte care a avut extrem de multe apocrife. După cum s-a stabilit de autoritățile biblice apocrifele nu fac parte din canonul biblic.

Mesajul bibliei ar putea părea arhaic omului de azi care este obișnuit cu mai multe lucrări extrem de pretențioase. Problematika canonului biblic a fost cât se poate de mult contestată încă de la începutul elaborării lui. Biblia ne învață că îngerii lui Dumnezeu trebuie să avem

¹⁰⁸ Ceea ce este propriu angelologiei ortodoxe este accentuarea centralității persoanei Domnului Iisus Hristos ca și Cel înviat din morți și care a biruit moartea și puterea morții. Este cât se poate de evident că îngerii lui Dumnezeu au o putere cât se poate de extremă fiind cunoscuți ca și fiind trimiși de Dumnezeu la moartea a peste 185.000 de asirieni care făceau nedreptate în orientul mijlociu.

credință și mai mult decât orice să credem în tot ceea ce este în spiritul sau în conformitate cu învățăturile care le primim din Biblie. Știm că în lumea noastră libertatea de expresie este cât se poate de largă. Oricum, Biblia a fost astfel la drept vorbind ceea ce am putea denumi ca și „cartea autoritativă a angelologiei ortodoxe.”

Îngerii lui Dumnezeu nu sunt numai subiectul unei fascinații a omului sau a marilor scriitori sau intelectuali ci mai mult decât orice îngerii lui Dumnezeu subiectul unei doctrine angelologice pe care teologia o denumește angelologie creștin ortodoxă. În acest capitol am enumerat care sunt principalele versete din Biblie referitor al îngerii și la angelologie. Știm astfel că îngerii sunt mai bine spus cei care ne descoperă ceea ce am putea denumi slujirea îngerească.

Tot de la îngerii știm că în cele din urmă Satan și puterea sa v-a fii biruită. Biblia crede că îngerii lui Dumnezeu îl vor arunca pe Satan într-un „foc etern.” Aici diavolul v-a fii oprit și nu v-a mai putea să acționeze. Totuși, Biblia nu a negat capacitatea diavolului de a acționa și a câștiga omenești la cauza lui până la finalul vremurilor. Tot Biblia ne învață că răul nu are o origine lumească ci este mai mult de origine demonică. Conform Bibliei răul a fost introdus în lume de puterile de monice și de demoni. Ei sunt cei care vor pierderea a tot ceea ce există din ura lor furidundă față de Dumnezeu și de creația Sa. În acest sens, din Biblie învățăm să ne rugăm lui Dumnezeu ca prin îngerii Săi să nu piardă lumea și pe om. Oricum apocalipsa Sfântului Ioan Teologul care este o carte canonică a Noului Testament deci este inclusă în canonul biblic face o mărturie de aproximativ de 200,000,000 de îngerii a lui Dumnezeu (Apocalipsă 9, 16). Oricum este cât se poate de clar din Biblie că Dumnezeu este mai presus de toți îngerii lui Dumnezeu. Dumnezeu am putea spune că este comandantul suprem al îngerilor lui Dumnezeu. Tot din punct de vedere al tradiției biblice îngerii au fost cei care au fost în centrul atenției mai multor reformatori protestanți cum ar fi Martin Luther sau Jean Calvin. Foarte multe dintre scrierile lui Martin Luther vorbesc despre îngerii și despre funcțiile lor. Oricum ortodoxia nu îl recunoaște pe Martin Luther ca fiind autoritativ în ceea ce privește ortodoxia angelologiei. Prin urmare trebuie să spunem că angelologia se bazează cel mai mult pe angelologia Sfântului Dionisie Areopagitul. Negat ca și sfânt de Bisericile Occidentale, angelologia ortodoxă a rămas fidelă angelologiei pe care am moștenit-o de la Sfântul Dionisie Areopagitul. Sinteza acestei angelologii a rămas până în zilele noastre ierarhia cerească. Această lucrare este cea pe care canonul ortodoxiei o consideră ca fiind canonică și în conformitate cu învățăturile Bibliei.

CONCLUZIE

“Îngerul a strigat celei pline de dar:
"Curată Fecioara, bucură-te!
Și iarași zic, bucură-te!
Ca Fiul tău a înviat a treia zi din groapă."
Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime
Că Slava Domnului peste tine a răsărit!
Saltă acum și te bucura Sioane,
Iar tu, curată Născătoare de Dumnezeu
Veselește-te întru Învierea Celui născut al tău.”¹⁰⁹

Studiul nostru despre angelologia ortodoxă se încheie aici. Acest studiu nu se pretinde a fii o totalitate a angelologiei ortodoxe ci mai mult decât orice o unealtă de studiu pentru cei care se preocupă de existența lumii angelice sau a angelologiei. Prezentul volum este mai mult decât orice în sutidul sistematic al angelologiei creștin ortodoxie. Din câte s-a vorbit în zilele noastre există un „conflict” al angelologiei sau mai bine spus al studiului angelologic. Acest

¹⁰⁹ A se vedea Canonul învierii, Irmosul canonului al nouălea. Axionul duminical din perioada pascală.

studiu a fost fără de nici o îndoială ceea ce noi am numii un studiu introductiv în complexitatea angelologiei ortodoxe.

Îngerii lui Dumnezeu nu au nevoie de introducerea noastră fiind ființe mult prea profunde și prea delicate pentru studiul teologiei ortodoxe. Astfel, am arătat în studiul prezent că îngerii sunt subiectul angelologiei, în cazul nostru al angelologiei ortodoxe și nu al mitologiei. Angelologia nu vorbește de o mitologie a îngerilor ci mai mult de o ascetică a îngerilor și o spiritualitate a acunoașterii lor. Am arătat în acest studiu mai multe lucruri legate de pnevmatologia îngerilor și a existențelor lor supranaturale. Îngerii sunt cei care au creat împreună cu Dumnezeu legile naturii și tot îngerii sunt cei care depășesc depășirea legilor naturii.

Angelologia ortodoxă nu este o angelologie apocaliptică ci mai mult o angelologie penzmatică care se bazează pe studiul existențelor și a entităților angelice în relație cu Dumnezeu și cu omul. În preznetul volum am arătat pe principalii sfinți părinți ai Bisericii Ortodoxe, din frunte cu Sfântul Dionisie Areopagitul care este o autoritate a studilui legat de îngerii și de existența lor. Am arătat astfel legătura profundă care există între angelologia ortodoxă și aghiografia ortodoxă. Știm astfel de toții părinții sinoadelor ecumenice care au elaborat diferite dogme și învățături despre îngerii lui Dumnezeu.

Am arătat în acest volum marea controversă de la sinodul al al cincilea ecumenic din anul 553 după Hristos în care s-a dezbătut erezia apocatastazei. Am arătat astfel cvă principalul susținător al apocatastazei a fost teologul alexandrin Origen care a elaborat o doctrină a restaurării final a tuturor ființelor în Dumnezeu inclusiv a demonilor. Tot aici am arătat respingerea doctrinei apocatastazei de la anul 553 și anatamatismeile acestui sinod ecumenic.

Tot în acest volum am arătat legătura dintre angelologia ortodoxă și patrologia ortodoxă, mai bine spus a învățături sfinților părinți despre paternitatea lui Dumnezeu. Îngerii au fost mai mult decât orice ființe ale esențialității relației cu Dumnezeu. De asemenea am voit să arătăm o imagine sintetică la adresa ierarhiei îngerești după cum a fost ea elaborată de Sfântul Dionisie Areopagitul. Am mai arătat la fel de bine că Sfântul Dionisie Areopagitul este patronul angelologilor ortodocși și în special al angelologiei.

Țelul prezentului volum a fost să prezentăm o imagine sintetică la adresa cunoașterii îngerilor și a existențelor lor. Cititorul poate jhudeca după sine. În angelologia europeană contemporană dincolo de Toma Aquino, eseistul român Andrei Pleșu de la Universitatea București a prezentat o sumă de angelologie în lucrarea sa *Despre îngerii*.¹¹⁰ Lucrarea domnului Pleșu a fost astfel o sinteză a angelologiei ortodoxe expusă la stanadardele secolului al XXI-lea. Evident, lucrarea Domnului Pleșu a fost fără de nici o îndoială o lucrare de sinteză în complexitatea angelologiei ortodoxe. Astfel de lucrări sunt necesare în vremurile noastre contemporane în care iubirea de îngerii și de lumea angelică este din ce în ce mai rudimentară. Prezenta lucrare nu este decât o continuare a studilor Domnului Pleșu care a studiat adevărurile angelologiei ortodoxe.

O sinteză a angelologiei ortodoxe era de mai multe vreme necesară și credem bineprimită. Lucrarea de față și-a propus ambițioșul ideal de a sumariza angelologie ortodoxă și dezideratele ei. Angelologia ortodoxă este o complexitate de adevăruri teologice, dogmatice, aghiografice, patristice și pnevmatice. Am arătat că îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice cei care au inițiat un dialog cu omul. Un astfel de dialog este cel de la sărbătoarea Bunevestiri dintre Fecioara Maria și Arhanghelul Mihail.

¹¹⁰ Andrei Pleșu, *Despre îngerii* (Editura Humanitas: București, 2003).

Tot în acest volum am voit să facem o sinteză a imnologiei ortodoxe despre îngerii lui Dumnezeu și despre existențele lor. Am arătat că îngerii au fost prezenți în anumite momente cheie ale vieții omenești și tot ei au fost cei care au elaborat o soteriologie a omului. Am arătat astfel caracterul soteriologic al angelologiei ortodoxe. Soteriologia este la fel de bine o angelologie practică fiindcă după angelologie ortodoxă îngerii sunt cei care ne duc la Dumnezeu și ei ne introduc în ceruri. În timp ce demonii îi duc pe cei nedreți și răi în infern, îngerii lui Dumnezeu îi duc pe cei dreți în paradis sau în rai.

Sfinții Părinți ne spun că în timp ce îngerii lui Dumnezeu sunt cei care au format sau au stabilit paradisul, diavolii sunt cei care au stabilit infernul sau iadul. Paradisul și iadul sunt astfel două realități care au existat după angelologie ortodoxă mai înainte de creația omului. În timp ce îngerii stau în paradis, demonii au intrat în infern. Prezentul volum s-a voit mai mult decât orice o analiză a vieții paradisului. Țelul angelologului ortodox este mântuirea și viața dimpăreună cu îngerii lui Dumnezeu. Tot în acest volum am făcut o analiză a principalelor texte de angelologie din ortodoxie cum ar fi rugăciunile din cultul Bisericii și ale sfinților părinți. Am arătat astfel mai mult decât orice că comuniunea de viață cu îngerii lui Dumnezeu duce la sfințenie și la iubirea de Dumnezeu.

Am arătat la fel de bine o prezentare a îngerilor în iconografia ortodoxă precum și explicații generice ale principalelor chipuri ale îngerilor a lui Dumnezeu și a existenței lor. Știm că îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumi slujitorii sau asistenții lui Dumnezeu. Dumnezeu este cel care este creator al îngerilor mai înainte de creația lumii și a omului. Am arătat astfel caracterul angelocentric al angelologiei ortodoxe. Fără de nici o îndoială îngerii sunt un subiect care este de interes general și mai ales soteriologic. Am arătat că angelologia nu este magie și nici scamatorie ci mai mult decât orice pnevmatologie.

Am arătat care sunt metodele tradiționale de comunicare cu îngerii. Am arătat caracterul moral și caracterul ascetic al comunicării cu îngerii lui Dumnezeu. Spreem că prezentul volum să fie o resursă pentru cei care se avântă în studiul angelologiei ortodoxe. Am arătat că parte intragrantă a învățaturii ortodoxe este crezul sau credința în îngerii lui Dumnezeu și a existențelor lor. Existența lui Dumnezeu aduce cu sine în mod logic în dogma ortodoxă și existența îngerilor.

Prin urmare existența îngerilor este mai mult decât orice legată de existența lui Dumnezeu. Aceasta este un adevăr propriu teologiei ortodoxe. Teologia ortodoxă este toecnetrică dar este mai mult decât orice angelocentrică. Astfel caracterul angeologic al ortodoxiei este cât se poate de evident în studiile ortodoxe. Pornind de la dogma ortodoxă la dogma angelologiei ortodoxe am arătat prezența îngerilor lui Dumnezeu în Noul și Vechiul Testament.

Prezentul volum este mai mult decât orice un mic compediu de angelologie creștin ortodoxă. Acest volum a fost elaborat pe fondul mai multor încercări de falsificare a angelologiei ortodoxe. Pornind de de la o sumă a romane sau nuvele cu temă angelologică care circulă în mass media sau în presa laică, am rătăcit că angelologia ortodoxă intră în anumite tipare care sunt fost stabilite de sfinții părinți ai Bisericii Ortodoxe. Biserica Ortodoxă crede că cea mai mare autoritate în probleme de angelologie sunt sfinții părinți ai ortodoxiei.

Plecând de la centralitatea angelologiei ortodoxe a Sfântului Dionisie Areopagitul și terminând cu angelologia medievalistă care l-a avut în centru pe Toma Aquino, angelologia este un subiect esențial al spiritualității ortodoxe și a gândirii sfinților părinți. Arătări ale îngerilor au fost prezențe în mai multe perioade istorice începând din antichitate și terminând cu vremurile noastre contemporane.

Tema angelologică este mai mult decât orice o temă care are de a face cu menirea ultimă a omului, cea de a fii mântuit și de a intra în existența fericită a paradisiului sau a se osândi și de a intra în viața celor dămăniți la infern. Am încercat să arăt din nou seriozitatea cu care trebuie să abordăm o astfel de temă a angelologiei ortodoxe a sfinților părinți. Prezentul volum și-a propus mai mult decât orice să arate că astăzi avem nevoie mai mult decât orice să ne concentrăm atenția și energiile nu în spre o disipare a adevărilor angelologice ci în spre o unire sau o unificare a creștinilor și a persoanelor credincioase în unitatea angelologiei creștin ortodoxe. Astfel am rătat că nu există decât o singură angelologie. Această angelologie nu este baptistă, adventistă, iehovistă, luterană sau metodistă ci este mai mult decât orice o angelologie unitară și deplină.

Sfinții Părinți ai teologiei ortodoxe au fost preocupați de angelologie. La mai Sfinții Părinți avem mai multe volume de angelologie. Un astfel de volum a fost lucrarea Sfântului Ioan Hrisostom Omilii la serafimi. Sperăm că lucrarea de față este un manual sau un îndrumător în studierea adevărilor legate de angelologie studenților teologi, seminariștilor, diaconilor, preoților, ierarhilor Bisericii Ortodoxe. Rugăm ca să ni se treacă cu vederea micile erori sau greșeli din prezentul volum fie de natură gramaticală sau de expresie.